

Η ΕΥΤΕΡΗ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

Φυλλάδ. 67.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Τόμος. Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1850.

Ο ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ.

Μία τῶν ὀδυνῶν ἐκείνων σκηνῶν τὰς ὁποίας συ-
χνάκις ἡ πενία ἐπιφέρει, συνέβη περὶ τὸν Ἰανουαρίου
τοῦ ἔτους 18** Βίς εὐτελῆ τινα οἰκίαν τοῦ προαστείου
Βάλης τῆς ἐν Μαλκυσία εἰς ἀνώγειν τι ἀνοικτὸν εἰς
πάντας τοὺς ἡέρας, καὶ ὅπου διὰ τῶν τεθραυσμένων
πλίνθων εἰσῆρχετο ἡ πύχνη, γυνὴ τις τεσσαρακοντούτης
περίπου ἔκειτο εἰς ῥάχη ποταπῆς κλίνης· τὸ πελιδνὸν
αὐτῆς πρόσωπον κατεδείκνυεν ὅτι αἱ δυνάμεις ὀλοτε-
λῶς ἐξηντηθήσαν. Ἡ χήρα Κοσμάννου [οὕτως ἡ ἐπι-
θάνατος γυνὴ ἐκαλεῖτο] ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχε παλαι-
αί κατά μεγαλῶν στερήσεων, ἀντιτάξασα σώμα φύ-
σει ῥωμαλαῖον εἰς ἐργασίαν ὑπερανθρωπίνους ἀπαι-
τούσαν δυνάμεις. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ συζύγου αὐτῆς
ἔμεινε μὲ δύο τέκνα, ὧν τὸ πρωτότοκον ἦν μόλις τε-
τραετής· ἀλλὰ τὰ τέκνα ταῦτα δὲν ἦσαν δι' ἄλλο εἰμὴ
διὰ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν δυστυχίαν. Πρὸ τινος καιροῦ
ἤθάνετο ὅτι αἱ δυνάμεις τὴν ἐγκατελίμπανον· ἀλλ'
ὅταν ὀλοτελῶς ἐλείψαν ἀπ' αὐτὴν οἱ πλείστοι τῶν πα-
ρεχόντων αὐτῇ ἐργασίαν ἀγνοοῦντες τὸ αἴτιον τῆς ἀμε-
λειας τῆς ἔπαυσαν νὰ τῇ δίδωσι τοιαύτην. Ἐμψυχουμένη
καὶ ἐροειδομένη ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων, ἤθελε θνηθῆ
ἴσως ἡ δυστυχὴς γυνὴ νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς

ἀλλ' οὕτως ἦτον ἀδύνατον ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὴν
δυστυχίαν. Ἐσπέραν δὲ τινα ἐπιστρέψασα ἀκηρυδημένη
παρὰ τὸ σύνθησις εἰς τὸ ἀνώγειον, ἐβρίψεν ἐν βλέμμα
ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ ἐστιατορίου κενῶν καὶ τῶν
δύο, καὶ πρὸς τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν τῆς ἐνατενίσασα,
— Τέκνον, εἶπεν, ὁ θεὸς νὰ κάμῃ τὸ ἔλεός σου·
ἀλλὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἰσθάνομαι ἑαυτὴν πολλὰ
ἀσθενῆ· σὺ δύνασαι νὰ ἐργασθῆς, καὶ ὁ ἐργαστασιάρ-
χης, ὅστις σὲ ἀγαπᾷ, ὅταν μάθῃ ὅτι σὺ καὶ ὁ ἀδελφός
σου στερεῖσθε τῶν πάντων, δὲν θὰ σοῦ ἀποποιηθῇ προ-
καταβολὴν τινα. Ναὶ μὲν γνωρίζω ὅτι αἱ αἰτήσεις αὐ-
ταί· εἶναι δυσάρεστοι, ἀλλὰ σὺ ἔχεις δυνάμεις καὶ ὁ
θεὸς εἶπε, Φριδερίκη, ὅτι πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα.

Ὁ Φριδερίκος ἐθεώρησε μετ' ἀγωνίας τὴν μητέρα
τοῦ· ὁ ἄρτος τοῖς ἐλείπεν ἐνίοτε, καὶ οὐδέποτε αὐτῇ
ὠμίλησεν οὕτω. Καταπλαγείς δὲ διὰ τὴν ὠχρότητα
καὶ τὴν ἀθυμίαν τῆς καὶ κρατήσας τὰ ἐρχόμενα εἰς
τοὺς ὀφθαλμούς του δάκρυα, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν
καὶ ἀφοῦ τὴν ὑπεχρέωτε νὰ κατακλινθῇ τῇ ὑπεσχέθῃ
νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Κ. Καρτιμάννον.

Ἄλλ' ἡ προκαταβολή, ἣτις ἐδόθη παρὰ τοῦ Κ. Καρ-
τιμάννου, μόλις ἐπήρκεσε διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας ἐ-
λίγων ἡμερῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πτωχὴ οἰκογένεια
εὐρέθη αὐτῆς εἰς ἀπέλυτον ἔνδειαν.

Τὴν 20 Ἰανουαρίου, τὸ ἀνώγειον τῆς χήρας Κο-
μάννου ἦτον ὑπὲρ τὸ σύνθησις ψυχρὸν· μάτην ὁ θάλα-

μάς εξήτει εις την ημίλειστον έστίαν σπινθήρα τινά: δύο λαμπάδας μόνον ήναπτον επί σκωληκοδρόμου τραπέζης κειμένης πλησίον της κλίνης και ή λιγυρά φωνή σάλπιγγος, ήν ψάλλης τις ήχει προπορευόμενος της θείας κοινωνίας, ήκούετο εις την όδόν. Η άποθη- σκουσα έλάμβανεν ήδη τας τελευταίας της θρησκείας βοήθειας. Τα δύο τέκνα της, εξ ών ό μόν Φριδερίκος εφάνετο εξαφανισμένος από την λύπην του, ό δε πρωτότοκος Φραγκίσκος έκλαιε μόν, αλλά τα δάκρυα ταύτα ώφειλοντο εις την στιγμιαίαν ταραχήν και έν τώ μέσω της εφημέρου ταύτης λύπης εύκολον ήτο να έπαυαίη τις εις αυτόν την άφροντησίαν και την αναληθ- σίαν, ήσαν γονυπετή έμπροσθεν αυτής.

Όλιγον μετά την αναχώρησιν του ιερέως, ή άγω- νισσα έπροσπάθησε να έγερθή: έκαμε νεύμα εις τα δύο τέκνα της να την ακούσωσι μετά προσοχής: μετά ταύτα έκτεινασα προς αυτά τας άσθενείς της άγκάλας, έλαβεν αυτά με την μία χείρα έκαστον και τα έσυρε χαριέντως εις την κλίνην της.

— Μετά τινος ώρας τείς ειπε, σεις θέλετε μείνει όλως όρφανά και δεν θά έχητε άλλο ύποστήριγμα, ειμή ύμās αυτούς. Ό θεός φέρεται άνιλεως προς έμέ: διότι μ' άφάρπαξεί καθ' ήν ώραν δεν δύναμαι πλέον να σās θρέψω. Έπεθύμουν να έμενον άχόρη καιρόν τινα μεθ' ύμών διά να σās οδηγήσω, . . . άλλ' άφ' ου πρέπει ν' αποθάνω, ακούσατέ με: Δεν δύναμαι να σās αφήσω ειμή την διαθήκην της πενίας, τας των καλών συμ- βουλάς. Πρίν φθάσητε εις την άνδρικήν ήλικίαν, κα- κάς ήμέρας θέλετε περάσει: όποια: δε και άν ήνε αι ανάγκαι σας, ένθυμήθητε ότι ή τιμιότης είναι ό πλου- τος σας. Ηδυνάμην συγνάκις να σφετερισθώ τα των άλλων όταν έλειπεν από ύμās ό άρτος: άλλ' άν και δυσάρεστοι ήναι διά την μητέρα αι κραυγαί πεινώντων τέκνων, έπεθύμουν μάλλον να τας ακούω, ή να πρά- ξω τι: άπηγορευμένον παρά του θεού. Άλλως, τό μέλλον θ' άποβή δι' ύμās καλλίτερον από τό παρελθόν. Σύ, Φριδερίκε! είσαι πολύ νέος άκόμη: διότι μόλις τα τελευταία Χριστούγεννα ήσο τριετής: συ κατέχεις τύ- χην ασφαλή, την φιλοπονίαν. Σύ δε, τέκνον, έπρόσθεσε στρέψασα τά έσθεσμένα όμματα της προς τον πρωτό- τονον υιόν της, μη όργισθής δι' ό,τι μέλλω να σοι είπω, δεν βλέπω μόν μέμψιν τινα εις τό παρελθόν, αλλά μόνον θέλω να κάμω μίαν δέησιν διά τό μέλλον. Έπαγγύρνει εις σεαυτόν, Φραγκίσκο! συ δεν αγαπās την εργασίαν και όμως αυτή είνε ή έγγύησις τιμιότητος εις τον πτωχόν. Όταν τις δεν έχη τας αναγκείας δυ- ναμεις διά να κερδήση τον επικούσιον άρτον είνε σχε- δόν βιασμένος να τον κλέψη! Μείνε μετά του Φρι- δερίκου, τέκνον, διότι: ούτος είνε ό φυσικός σύντροφός σου: άκουε τας συμβουλάς όσας θά σε διδη και μη λυπέσαι πως διά την ύπεροχήν ταύτην: διότι αυ- τός ό ίδιος καλώς γνωρίζει ότι εις τον θεόν την χρω- στεί, και δεν θέλει ποτέ σε λυπήσει. Μετά ταύτα, θλιβούσα την χείρα του Φραγκίσκου, ήτις έμενεν ακίνητος εις την ιδικήν της,

Όρκισθητι, τώ ειπεν, ότι δεν θέλεις χωρισθί ποτέ από τον αδελφόν σου, και ότι δεν θά υπάγης να εύρης έσφοδρην μακράν της μόνης, ήτις σοι μένει ως σημείον μεγάλης αγαπης.

Ό Φραγκίσκος μετά δακρύων ύπεσχίθη τούτο και μ' όλον ότι ούδέν ασφαλές ύπήρχεν εις την ύπόθεσιν ταύτην, μ' όλα ταύτα εις της θνησκούτης τό πρόσωπον ταχεία χαράς άκτίς εξέλαμψε.

— Άποθήσσω ήσυχος είπεν Ό: αγαπητά μου τέ- κνα! μη λησιμονήσεται ποτε όσα δι' ύμās τους δύο υπέ- φερα, μείνατε λοιπόν ένωμένα εις την ζωην ταύτην ως είσθε και εις την καρδίαν μου. Μετά ταύτα, έκτεινασα τας ψυχράς αυτής χείρας επί των νεαρών μετώπων των, άτινα έκλινον έμπροσθεν αυτής, έπρόφερε δυσκα- ταλήπτω τή φωνή λέξεις τινος άποτεινομένου προς τον θεόν και μη ακουσθείσας ειμή από αυτήν μόνην.

Την επαύριον, τα δύο όρφανά ήκολούθησαν εις τό κοιμητήριον. την έπίσης πτωχήν εις την κηδείαν της ως και εις την ζωήν της γυναίκα ταύτην, εις ιερούς μετά των φορέων και των δύο τέκνων της την ήκο- λούθησαν εις την τελευταίαν της κατοικίαν: έκτός των δυκρύων και της άθυμίας του Φριδερίκου και του αδελ- φού του, ούδέν άλλο εξέφραζεν ότι δεσμός ύπήρχε με- ταξύ του νεκρού και των δύο παρευρισκομένων: διότι μη έχοντες χρήματα έκτός του ότι δεν έτρωσαν την μητέρα των του θανάτου, ούδ' έν πένθιμον ήγόρασαν ύρασμα.

II.

Έγκαταλελειμμένοι εις εαυτούς οι δύο αδελφοί δεν εβράδυναν ν' ακολουθήσωσι δύο διαφόρους όδους κατά τον χαρακτήρα του έκαστου. Ό μόν Φραγκίσκος, όν έ- τάραξεν ό θάνατος της μητρός του επειδή ή άπίλεια έκείνων ούτινας φρονιζουσι: περί ήμών και μάς αγαπώ- σιν έχει τι πικρόν και εις αυτās τας ψυχροτέρας καρ- διας, δεν εύρε άλλο μέσον ίνα διαφύγη την άθυμιαν του ειμή ζητών θορυβώδεις διασκεδάσεις. Την επαύριον της ήμέρας καθ' ήν ή μήτηρ του κατέθη εις τον τάφον, ήτον εις Τενέβατον μετά των συνηλικίων του τρέχων και κτυπούμενος με νιφάδας χιόνος ή μάλλον όλισθαί- νων εις τους εις άδενδρα κέρη εύρισκομένους λάκκους τους πλήρεις εκρυσταλλωμένου ύδατος: ό δε Φριδε- ρίκος άλλως έθεώρησε τά καθήκοντά του: άφ' ου κατα- πραύνη ή λύπη του θανάτου της μητρός του, έσκέφθη να ακολουθήση τας συμβουλάς της εργαζόμενος καρτε- ρικώς. Έπανήλθεν εις τό εργοστάσιον με έρυθρούς όφ- θαλμούς, με μέτωπον ώχρόν και με καρδίαν λυπη- μένην αλλά και θαρράλειαν. Διαβαίνων πλησίον του την ήμέραν έκείνην ό Κ. Καρτμάνος έστάθη:

— Πολλάς ήμέρας λείπεις, τώ ειπεν αυστηρώς. Μήπως τυχόν θέλεις να παύσης τας καλās σου περι- άκριβείας συνθείας;

— Έπεριποιούμην την μητέρα μου, κύριε.
— Είναι τώρα καλλίτερα;
— Απέθανεν: απέκριθη ό Φριδερίκος θρηνών.
Έπιφώνησις τότε έκπληξείως διέφυγεν από τον Κ. Καρτμάνον.

— Δυστυχές τέκνον, και από ποτέ;
— Πρό δύο ήμερών.

— Υπαγε υπέλαβεν ό διευθυντής με συμπαθητικήν συγκίνησιν: υπαγε, Φριδερίκε, δύνασαι να έλθης εις τό τέλος της εβδομάδος: λάβε και τον μισθόν ως αν ειρ- γάστης.

— Ευχαριστώ, κύριε, απέκριθη τό παιδίον: εις ό- ποιονδήποτε τόπον και άν ήναι: ή μήτηρ μου, βεβαίως θέλει είσθαι εύτυχής βλέπουσά με εργαζόμενον και ύ- πακούοντα εις αυτήν.

Ό Κ. Καρτμάνος έθηκε την χείρά του επί του νέου άρχαρίου και ειπε.

— Θέλεις προδιδασθί εις τους πρώτους άρχαρίους, Φριδερίκε, και ό μισθός σου αυξηθήσεται.

Άλλ' ό ζήλος του όρφανού δεν περιωρίσθη μόνον εις τας εργασίας του εργοστασίου. Ό Κ. Καρτμάνος άνήγγ- ειλεν ότι ήθελε διδάξει τό έσπέρας εις την οικίαν του προκαταρκτικόν μάθημα τό όποιόν έμελλε να άντικα- ταστήση εις τους άρχαρίους του τά δημόσια σχολεία, εις τα όποια δεν ήδύναντο να φοιτώσι. Η άγγελία αυτή επλήρωσε τον Φραγκίσκον χαράς.

Πρώτη ήδη όδός διδασκαλίας ήνοιγέτο έμπροσθεν αυτού. Πολλάκις άκούσας την μητέρα του έλειονολο- γούσαν την άμάθειαν από της όποιας τά τέκνα της δεν είχαν τά μέσα να εξέλθωσιν, είχαν έννοήσει δι' ίδίον παρατηρήσεων πόσον αναγκαία είναι ή μάθησις εις την ζωήν. Άληθώς λοιπόν ευδαίμων ήτον όταν ήκουσε τον Κ. Καρτμάνον λαλοῦντα περί του σχεδίου του και όταν εφθασεν ή 15 Φεβρουαρίου, ήμέρα καθ' ήν έμελλε να αρχίση ή διδασκαλία, ανεχώρησεν εκ της οικίας του διά τό εργοστήριον μάλλον ή άλλοτε διατεθειμένος εις εργασίαν την δε καρδίαν μεστήν γενναίων άποφά- σεων έχων. Καθ' όλην την ήμέραν δεν έπαυσε να συλ- λογίζεται περί της έσπέρας, έπερίμενε την στιγμήν ταύτην ως την της άνταμοιβής ήν ύπεσχέθησαν εις την δραστηριότητά του και ποτέ τό έργον του δεν τώ εφάνη τόσον βραχύ.

Άλλ' ό πτωχός παϊς μακράν ήτο του να προΐδη εις την γενναίαν του άνυπομονησίαν τά περιμένοντα αυτόν έμπόδια: μόνος ό θεός δύναται να είπη όποιαν δύνα- μιν ψυχής άπήτει ή υπέρβασις των πρώτων της σπου- δής αηδιών, όποιαν ισχύν θελήσεως έχρειάζετο διά να υποτάξη εαυτόν εις εργασίαν άλλην παρά τας συνθείας αυτώ. Δύναμις ισχυρά έχρειάζετο διά να προσηλώση τό άείποτε πλανώμενον πνεύμά του. Κατά τας πρώ- τας ήμέρας έπεθύμει μόν να υποτάξη αυτό, αλλά πάν- τοτε διαφεύγον αυτόν έν τώ μέσω άργών σκέψεων πε- ριεπλυνάτο: μετά τούτο, ή μήνην, τό προτέρημα έκείνο όπερ δεν άποκτάται και δεν θρεΐται ειμή διά συνεχούς γυμνάσεως, σχεδόν έντελώς του έλλειψε. Έν τούτοις, όσον μεγάλη και άν ήσαν τά έμπόδια ταύτα έπρεπε να τά υπερέθι: διότι ή πλήρης χρηστότητος και θάρρους καρδία του δεν εξήτει προφάσεις ίνα υπεκρύγη καθήκον επιπονον και όπωσδήποτε έκτελούμενον. Όλιγον κα- όλίγον επέτυχε να εξαλείψη τας εζεις της πρώτης αυ- του άνατροφής, ακολουθώσας προέδη εις τό να δεσπόση τό πνεύμα και να τώ επιβάλλη διευθυνσίν τινα. Άρσού άπαξ εκέρδησε την πρώτην ταύτην νίκην, ήτις ύπέτα- τεν εις την ισχύν της θελήσεώς του τον νοῦν, ή σπουδή δεν τώ εφάνη πλέον τοσοῦτον άκινώδης: ό,τι πρώτον τώ εφάνη ως άνυπόφορον σκότος, παρουσιάσθη μετεπει- τα υπό φαινόν και ώρισμένον σχήμα ότε τό πνεύμά- του άνευ πολλού κόπου ήδυνήθη να μεταβή από τό αι- τιον εις τό αποτέλεσμα και ν' αφαιρέση την λεπτομέ- ρειαν: άλλ' όποιοι ύποκεκρυμμένοι άγκώνες, όποια ισχυρά έμπόδια θά να φθάση έως εκεί.

Πρό τινος καιρού ό Φριδερίκος και ό Φραγκίσκος είχαν αφήσει τό ανώγειόν των διά να γίνωσιν ύπότρο- φοι γραιίας τινος Όδιλίας Ριδλερ καλουμένης και φί- λης της μητρός των.

Έγκατασταθείς άπαξ εις την νέαν του κατοικίαν, ό νέος άρχαρίος μετά ζέσεως, όσην ούδέποτε μέχρι τούδε έδειξεν ήρχιζε να σπουδάξη ώφελήθεις από τό πῦρ και τό σῶς της γυναίκος ίνα εργαζήται και μανθάνη τά πα- ραδοθέντα μαθήματα.

Άλλ' ό,τι περισσότερο τον ώφέλησεν, υπήρξεν έρ- γον τι τό όποιόν μόνος εφεύρε. Παρεκάλεσε την Όδι-

λίαν να τώ δανείση την σύνοψίν της και να τώ δηλώ- ση τό μέρος ένθ εύρίσκετο προσευχή τις ήν έγνώριζεν εκ στήθους. Έσοῦδαςε τό σχήμα των γραμμάτων έν προς έν και κατώρθωσε μετά τινος εβδομάδας να τά διακρίνη έντελώς άπ' άλλήλων και εις όποιανδήποτε θέσιν εξήτησε τότε τας αυτās λέξεις εις όλας τας σε- λίδας του βιβλίου και τας ανεγώρρισε. Μετέπειτα τας έσυλλάβισε και εύρεν άπειρον αριθμόν συλλαβών τας όποιās αν ήθελε ν' αναγνώση έπρεπε να συνδυάση προς άλλήλας. Πολλάκις, έν τώ μέσω της σπουδής ταύτης τό δυστυχές παιδίον, όλως πλέον καταβεβλημένον από τον κόπον της ήμέρας, ήθάνετο τούς όφθαλμούς του κλειόντας: άλλά, μιμούμενον, χωρίς να τό γνωρίζη άρχαίόν τινα φιλόσοφον, είχε παραγγείλει εις την γραιαν Ριδλερ, ήτις ήγγύρνει: μέχρι των ένδεκα ώρών να τον έξυπνά όταν έβλεπε τον ύπνον καταλαμβάνοντα αυτόν.

Η Κυριακή όλόκληρος σχεδόν παρήρηχοτο εις τοιαύ- την εργασίαν. Άρσού εξετέλει τά θρησκευτικά του κα- θήκοντα και έκαμνε περίπατόν τινα, εισήρηχοτο εις την οικίαν του ούδ' άφινε τό βιβλίον του ειμή τό έσπέρας, ότε υπήγαινε μετά της Όδιλίας ώρας τινος εις τους γείτονας.

Έπιμονή τοσοῦτον ισχυρά δεν ήδύνατο να μην έπιφέ- ρη αίτια και ταχεία αποτέλέσματα: οὔτω περί τό τέλος του φθινοπώρου ό Φριδερίκος ανεγίνωσκεν εύκολώτατα. Έπροσπάθησε τότε να δώση μαθήματά τινα και εις τον Φραγκίσκον, όστις δεν ειργάζετο εις τό αυτό με τό του αδελφού του εργοστάσιον: άλλ' όλαι αι προσπάθειαι: ό- λαι αι παρακλήσεις απέβησαν άνωφελείς.

— Τι! θά μοι χρησιμεύσωσιν αι αναγνώσεις εις τό να νθω βαμβάκιον; απέκρινετο έκείνος.

Ό Φριδερίκος απέλειπισθη ότι ήδύνατο να νικήση την δκησίαν του αδελφού του, και εξηκολούθει δι' ίδιον λο- γαριασμόν τας σπουδάς, ας είχαν αρχίσει. Έζήτησεν έπιμόνως από τον διευθυντήν του σχολείου να τεθί εις την πρώτην κλάσιν, εις ήν έλαβε γνώσιν της γραφής και της αριθμητικής, και, τή βοήθεια των ιδίων κόπων μάλλον ή της έρμηνείας, ήν έλάμβανε, τοσοῦτον προώ- δευσε και εις τά νέα ταύτα μαθήματα, όσον και εις τά της αναγνώσεως.

Δύο ήδη έτη παρήλθον οὔτω και: ό Κ. Καρτμάνος αυθις είχαν αυξήσε: τον μισθόν του.

Έν τούτοις τά διδάγματα άπερ εις τό εργοστάσιον έγίνοντο δεν εξετεινοντο πέραν τούτων: ό Φριδερίκος θέλων να σπουδάση την γεωμετρίαν, ως άπαραίτητον, κατ' αυτόν, βοήθημα των μηχανικών γνώσεων, έστε- ρείτο δυστυχώς των μέσων. Ηλθε τέλος ή ήμέρα του αγίου Γεωργίου, και μετ' αυτής χαρά άπροσδόκητος εις τον όρφανόν: διότι έώρταζε την ήμέραν ταύτην ό Κ. Καρτμάνος. Όταν ζλοι οι εργαταί και άρχαρίοι ήλ- θον να τώ έπευχηθώσι, διέταξε να προχωρήση ό Φρι- δερίκος και θέτων εις την χείρά του νόμισμα χρυσούν.

— Λάβε, φίλε μου, τώ ειπε: είναι άνταμοιβή, ήν προσδιορίζω διά τον φιλοπονώτερον των εργατιών μου εύτυχής είμαι: διότι τούτο σε αξίζει.

Νόμισμα χρυσούν. . . οῦδέ εις τον ύπνον του ποτέ τό είδεν ό πτωχός Φριδερίκος: ήτο πραγματοποιήσις των ώραιότερων του όνειρων. Τό δυστυχές παιδίον τοσοῦτον περιχαρές ήτο, ώστε μόνη ή ταραχή του ήδύ- νατο να μαρτυρήση περί της ευγνωμοσύνης του.

Δύο ώρας μετά ταύτα εύρίσκετο εις τον πλησίον του είκου της Ριδλερ κήπον, καθήμενος επί θρανίου και

φυλλομετρῶν βιβλία τεθειμένα ἐπὶ τῶν γονάτων του μωρίας προβλέπων ἐλπίδας. μωρία σχέδια διὰ τὸ μέλλον σχηματίζων . . . Διὰ πρώτην φοράν ἦτον ἡδὴ εὐτυχής.

III.

Ἐσπέρα ἦτο θερινή. βρε, ἐπιστρέψαντα τὸν Φριδερίκον ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν του καὶ καθήμενον εἰς τὸν κήπον τῆς καλῆς Ριδλερ κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἡ νύξ κατέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ κλείσῃ τὸ βιβλίον του. Οἱ συλλογισμοὶ του περιεφέροντο τότε φυσικῶς εἰς ὅτι τὸν ἐνδιέφερα περισσότερο εἰς τὸν κόσμον· ἐξέταζε τί ἔγεινεν ὁ ἀδελφός του ἕνδεκα ἡμέρας καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἰδῇ· ἐνθυμούμενος τοὺς τελευταίους τῆς μητρὸς του λόγους: — Μείνατε ἐνωμένοι εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὡς εἴθε εἰς τὴν καρδίαν μου. — ἔλεγεν ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἡ εὐτυχία της δὲν θέλει εἰσθαι τελεία· διότι ἡ τελευταία ἐλπίς της δὲν ἐξετελέσθη. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς λύπης ταύτης μία παρηγορία τῷ ἔμεινεν· ὅτι συνηθάνετο ἑαυτὸν ἀθῶν διότι οὐδένα τῶν τελευταίων λόγων τῆς μητρὸς του εἶχε παραμελήσει· ὅχι μόνον δὲ ἐβόηθη τὸν Φραγκίσκον διὰ συμβουλήν ἀλλὰ καὶ μωρίας εἶχεν ὑποστῆ στερηθείς δι' αὐτόν. Ἄλλα, σεῦ, ἔδλεπεν ἔτι αἱ θυσίαι αὐταὶ ἦσαν ἀνωφελεῖς, καὶ ὅτι ὑπάρχουσι ψυχαὶ πάντας διαφεύγουσαι τοὺς δεσμούς. Αἱ σκέψεις αὗται βαθείως τὸν ἐλύπουν. Κατὰ τὸ σῆμα ἐπερίμενον ἐν ὑπομονῇ τὴν Ὀδύσειαν Ριδλερ νὰ ἀνάψῃ τὴν μικρὰν λυχνίαν διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν σπουδὴν του, καὶ οὕτω συλλογίζομενος, περιεπάτει ἐπὶ τῶν στενῶν δίοδων τοῦ κήπου, ὅτε αἰφνης φωνὴ γνωστὴ εἰς αὐτὸν τὸν ἐκάλεσε μὲ τόνον μεγάλον ἀκουσθέντα βῆματά τινα μακρὰν αὐτοῦ. Ὁ Φριδερίκος στραφεὶς ζωηρῶς εὐρέθη ἀντικρυ τοῦ Φραγκίσκου, οὐτινος τὰ ἐβρακωμένα φορέματα, τὸ κατεσκληκὸς καὶ καταπεποιημένον πρόσωπον κατεδείκνυε προδήλως ἐπιλοχῆτον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Ὁ ἀδελφός του τὸν παρετήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον μὲ ἔκφρασην ταλανισμοῦ καὶ οἴκτου· ἀλλ' ἀθυμήσας ἀπὸ τὴν θέαν ταύτην καὶ αἰθιανόμενος τὸν εὐγενῆ ἐκείνον φρόνον, ὅστις μᾶς θερμῶς εἰς τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀποστῆ ἀπὸ αὐτὸν ἐρώτησιν τινα. Ὁ Φραγκίσκος, τὸν ὅποιον ὁ ἄφρονος χαρακτήρ ἐθωράκιζε πρὸς τὰς αἰσχυντηλάς ταύτας πράξεις, διέκοψε πρῶτος τὴν σιωπὴν.

— Μὲ εὐρίσκεις πολλὸν καταπεποιημένον; εἶπεν μὲ τόνον δεκνύοντα μᾶλλον ἀκηδῖαν παρὰ μεταμέλειαν· ἀλλὰ, ἀγνοεῖς ὅτι ἐκοιμήθην πολλὰκις νησιτικός;

— Διὰ τί τόσον καιρὸν ἐλείψεις ἀπὸ τὴν οἰκίαν; ἠρώτησεν ὁ Φραγκίσκος μετὰ ἀπορίας.

— Πρὸ πάντων διὰ νὰ ἀναπηνίσω κουβαριάζω πλὴν ὁ ἐπιστάτης παρετήρησεν ὅτι δὲν εἶχον πολλὴν δεξιότητα εἰς τὰ βαμβακουργεῖα· τδεῖπεν εἰς τὸν διευθυντὴν, καὶ αὐτὸς μὲ ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας μὲ εὐγενικὸν τρόπον, καὶ εἶναι τώρα ἕνδεκα ἡμέραι.

— Μεγάλῃ δυστυχίᾳ δι' ἡμᾶς οἵτινες δὲν ἔχομεν ἄλλαν πόρον εἰμὴ τοὺς βραχιόνάς μας, ἀλλὰ δὲν ἦτον αἰτία ἀρκετὴ νὰ γίνῃς ἀφαντος ὡς ἔκαμες.

— Ἐρροβούμην μήπως ἡ καλὴ Ριδλερ, ἰδοῦσα με ἄνευ ἐργασίας ἤθελε μὲ ἀποβάλει.

— Ἰσως διὰ τῶν παρακλήσεών μου συγκρατεῖτο νὰ σὲ δεχθῇ. Ἄλλως τε γνωρίζεις καλῶς ὅτι ἐνθυμούμαι, μ' ἔλα σὺ τὰ ἀμαρτήματα, τοὺς τελευταίους λό-

γους τῆς μητρὸς ἡμῶν καὶ ἀφοῦ ἐγὼ ἔχω τεμάχιον ἄρτου καὶ κλίνην, ἤθελες καὶ σὺ ἔχεις τὸ μέρος σου.

— Ναί· ἀλλὰ περιμένω ἐπίσης ἐν μέρος ἐπιπλήξεων, τὰς ὁποίας δὲν ἀγαπῶ τόσον πολύ. Πρὸς τοῦτοις ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω χώρας τινάς. Ἐπεθύμουν νὰ κάμω μίαν περιδιάβασιν εἰς Ἑλβετίαν· λέγουσιν ὅτι εἶναι πολὺ ὠραία καὶ ὅτι ἐκεῖ ζῆ τις οἰκονομικώτατα· εἶναι καλὸν τοῦτο διὰ τὴν κατάστασίν μου. Ἄλλ' οἱ ὄνειροι οὗτοι εἶναι βράβχοροι· ἔταν τοὺς ζητήσω φαγητόν, μοὶ ἀποκρίνονται ὅτι εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ ἀποκτήσω τὰ πρὸς ζῶν'. . .

— Νομίζω, ὑπέλαβεν ὁ Φριδερίκος σπουδαίῳ τῷ τρόπῳ, ὅτι δὲν ὑπάρχει τόπος ἔνθα δὲν δύναται νὰ εὐρηγῇ τις ἐργασία καὶ δὲν θεωρῶ τὴν ἀνάγκην ταύτην ὡς δυστυχίαν· ἡ ἀληθὴς δυστυχία εἶναι τὸ νὰ μὴ θέλῃ τις νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν κόπον.

Ὁ ἀσθενὴς μόνον ἔχει δίκαιον νὰ παραπονῆται· διότι ἔπῃσι ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑγεία ὑπάρχουν, ἡ ἐργασία εὐκόλως ἐκτελεῖται.

— Δὲν σοὶ τὸ εἶπον, εἶπεν, ὁ Φραγκίσκος μὲ τόνον ψυχρὸν ἐμφαίνοντα δυσμενείαν, ὅτι ἐδιώχθη ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον; διὰ τί λοιπὸν μὲ δμιλεῖς περὶ φιλοπονίας ἀφοῦ σὲ λέγω ὅτι δὲν ἔχω ἔργον.

— Εἰς τὴν Μουλώστην ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα καταστήματα παρ' ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐργάζεσθαι καὶ ἂν θέλῃς δύνασαι νὰ ἐνασχοληθῆς ἄλλως πως.

— Ναί, βέβαια δὲν εἶναι καλλίτερα νὰ τρέχω ἀπὸ οἰκίαν εἰς οἰκίαν ἐρωτῶν ἂν ἔχωσιν ἀνάγκην ἐμοῦ;

— Καὶ ὀλιγωτέρων ἀτιμῶσιν νομίζεις τὸ νὰ ἐκτείνῃς εἰς τοὺς διαδαινόντας τὴν χεῖρα; Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ τοιαυτὰ ἀρέσκουν πολὺ ὀλίγον φρονιζῶ. Αὐρίον τὸ πρῶτὸ θέλω δμιλῆσαι εἰς τὸν Κ. Καρτμάννον καὶ ἴσως συγκρατεῖται νὰ σὲ παραδεχθῇ εἰς τοὺς ἐργάτας του. Πλὴν εἰπέ μοι, συμφωνεῖς εἰς τοῦτο;

— Πρέπει μᾶλλον αὐτὸ νὰ συμφωνήσῃ μὲ ἐμέ.

Ὁ Φριδερίκος δὲν ἠθέλησε νὰ παρατείνῃ συνομιλίαν ἐπίπονον· ἄλλως τε ὁ Φραγκίσκος ἦτο καταπεποιημένος τὸν ὑπεκρέωσε λοιπὸν νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸν θάλαμον τῆς Ὀδύσειας, ἥτις μὲ πολὺ ὀλίγον εὐχαριστοσὶν τὸν ἐξέφρασεν εἰς τὸν ὄκνηρόν τὴν δὲ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπορίαν τῆς, καὶ τὸν ὑπεκρέωσε νὰ ζητήσῃ αὐτὸν ἀλλοχρῶ· ἀλλ' ὁ Φριδερίκος ἐμειπίτευσεν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἔτυχε παρὰ τῆς καλῆς Ριδλερ τῆς χάριτος νὰ διαμειρασθῇ μὲ αὐτὸν τὴν κλίνην του καὶ τὸ γεῦμά του· ὥστε ὁ Φραγκίσκος αἰσθανόμενος ἡδὴ τὴν τοῦ Φριδερίκου ἐπιβρόχην, λαμβάνει ὡς εἶπεν τὴν προστασίαν του.

Ἡ νύξ, καθ' ἣν ἐπανῆλθεν ὁ λειποτάκτης ὀλιγὸς ἀδιάφορος ὑπῆρξε διὰ τοὺς δύο ἀδελφούς· ὁ πρωτότοκος ἐκοιμήθη ἡσύχως, ὀλίγον δ' αὖ τὴν ἐπαύριον φρονιζῶν, ἐνῷ ὁ ὑπνος τοῦ Φριδερίκου ὑπὸ πολλῶν ἀνησυχῶν συλλογισμῶν ἐταράττετο. Ἐντρόμως ἐσκέπτετο περὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὅποιον ὁ Κ. Καρτμάννος ἤθελε δεχθῇ τὴν πρότασιν, ἣν ἐμείλλε νὰ τῷ κάμῃ περὶ τοῦ νὰ δεχθῇ δηλονότι τὸν Φραγκίσκον μετὰ τῶν ἐργατῶν του· ἡ πίστις, ἣν εἶχε δεῖξει πρὸς ἐκεῖνον, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξήληφετο.

Τὴν ἐπομένῃ πρωίαν ὑπῆγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὸν διευθυντὴν, ὅστις βλέπων τὴν ταραχὴν τοῦ παιδός, ἐνόησε ὅτι εἶχε πρότασιν τινα νὰ τῷ κάμῃ διὸ εὐσπλαγχνίσθη τὴν ταραχὴν του καὶ τὴν ἐδέχθη μετὰ εὐμενείας ἐνθαρρυνάτης αὐτὸν ὀλίγον. Ὁ Φριδερίκος ἐξέφρασε μὲ τρέμουσαν φωνὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἐλεύσεώς

του· ἤθελε μὲν νὰ κρύψῃ τὴν κακὴν διαγωγὴν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' ὅταν ὁ Καρτμάννος τὸν ἠρώτησε διατί εἶχεν ἀφήσει τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ ὅποιον ἐργάζετο, εἶπε τὰ πάντα διότι δὲν ἤξευρε νὰ ψευσθῇ.

— Κακῶς ἠρξίσαιμεν, εἶπεν ὁ ἐργαστασιάρχης ἀνυψῶν τὴν κεφαλὴν· μ' ἔλα ταῦτα, ἐπρόσθεσε, στραφεὶς πρὸς τὸν Φραγκίσκον, συγκρατεῖν ἂν σὲ δεχθῶ εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου· ἐνθυμήσου ὅμως ὅτι σὲ δεχθῶ καὶ χάριν τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὸν ὅποιον σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ μνηστῆς.

Τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ τὴν προτεραίαν συγκατετέθησαν νὰ τὸν δεχθῶσιν ἐπὶ τῇ συστάσει παιδός μικροτέρου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ἀλλὰ, τοῦτο δὲν ἔκαμε κάμμίαν εἰς τὸν Φραγκίσκον ἐντύπωσιν· οὐδὲ αἰσχυρὴν ἠσθάνετο. Ἐβρεθείς δὲ μόνος μετὰ τοῦ Φριδερίκου εἰς τὴν κλίνικα, τῷ εἶπε:

— Διάβολε· ὡς φαίνεται σὺ ἔχεις ἐπιβρόχην ἐδῶ μετὰ ὅτι ζητήσης εἰσακούεσαι. Τώρα πλέον θὰ ἔχω ἀνθρωπὸν πρὸς τὸν ὅποιον νὰ ἀπευθύνωμαι.

— Ἐκτελῶ καλὰ τὸ χρέος μου καὶ εἶναι εὐχαριστήμενοι ἀπὸ ἐμέ· ἰδοὺ ὄλον τὸ μυστήριον τῆς ἐπιβρόχης μου.

IV.

Πολλοὶ μῆνας παρήλθον χωρὶς νὰ φέρωσι μεταβολὴν τινα εἰς τὴν κατάστασιν τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ πρωτότοκος, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, ἔγεινε δεκτός εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Κ. Καρτμάννου καὶ, μ' ὄλον ὅτι μικρὸν ἐδείκνυε ζῆλον, δὲν εἶχεν ὅμως ἀκόμη ὑποστῆ ἀποκομπὴν τινα· τοῦ δὲ Φριδερίκου τὰ προτερήματα, ἅτινα διέκρινον αὐτὸν μετὰ τῶν συνεργατῶν του, καθημερινῶς ἀνεπτύσσοντο· αἱ διανοητικαὶ του δυνάμεις ἐπαυσηνθεῖσαι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, ἥτις διὰ μεγάλης καρτερίας ἀπεκλήθη, τὸν ἀνεδείξαν ὡς πρῶτον τῶν συνομηλικῶν του ἀρχαρίων καὶ ἡ εὐσυνειδήτος προσοχὴ μὲ τὴν ὅποιαν ἐξέπληρου τὴν ἐργασίαν, ἣν τῷ ἐνεπιτεῦόντο, ἀνδρὸς τὸν καθίστα ἀρετικώτερον. Ἐργαζόμενος ὡς χρώστης μετὰ τῶν ἀναριθμητῶν τοῦ Κ. Καρτμάννου ἐργατῶν, ὅστις περιελάμβανε τὴν κατασκευὴν βίμβακος ἀπὸ τῆς κλώσεως μέχρι τῆς ἐκδόσεως, πολλὰκις ἐθαύμαζε τὰς ἐγγεγλυμμένας πλάκας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων αἱ λευκαὶ ἐνυφαὶ μετεσχηματίζοντο εἰς ὠραῖον ἰνδύστικτον ὄφρασμα. ἡ προσοχὴ αὐτῆ παρατήρησις ἔγεινεν ἐπὶ τέλος εἰς αὐτὸν αἰτία ζωηρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ματαίας ἐλπίδος· ἔγεινε δὲ δεκτός εἰς τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀναγλυφῶν, διὰ νὰ μαθῇ ἐκεῖνα χαράσσει τὰς πολυτίμους ἐγγεγλυμμένας πλάκας, αἵτινες ὑπῆρξαν ὄλων τῶν ὠρῶν του ὄνειρον χωρὶς ἀκόμη ν' ἀποδώσῃ εἰς ἑαυτὸν λόγον περὶ τῶν σχεδίων του εὐχαριστικῶς ἐσκέπτετο ὅτι ἡδύνατο ἴσως ἡμέραν τινα νὰ μεταλλάξῃ τὴν θέσιν του μὲ τὴν τοῦ γλύπτου· διότι εἶχε τὴν ἀξίειπαινον φιλοδοξίαν τῶν παιδῶν, οἵτινες ἐπιθυμοῦν ν' ἀνυψωθῶσι διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς φιλοποιίας των. Ἐσκέπτετο κατὰ πρῶτον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἐργαστασιάρχου ἀδειαν νὰ σχολάζῃ ὠρας τινὰς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, διὰ νὰ μαθῇ τὸ ἐπιτήθειμα, ὅπερ ἐπεθύμει· ἀλλ' ὁ φόβος μήπως παροχῆ τὴν εὐνοίαν τοῦ ἐργαστασιάρχου τὸν ἀνέστειλε· ἡ πεῖρα τὸν εἶχε διδάξει ἄλλως ὅτι τὸ πᾶν ὑπέκειν εἰς στερεὰν θέλησιν· ἀπεράσισε λοιπὸν νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ γλύπτου ὅταν εἶχεν εὐκαιρίαν καὶ νὰ μανθάνῃ ἐκεῖ μυστικῶς τὴν τέχνην. Νέος τις ἀρχάριος πρὸς ὃν εἶχε πίστιν, τῷ ἐδείξε μετὰ μηχανικῶς διὰ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ μετὰ τινα καιρὸν ὁ Φριδερίκος

ἦτον ἱκανὸς νὰ ἐξῆ ὅπως οὐδὲν καλῶς σχεδίασμα ὀλίγον συμπεπλεγμένον.

Ἐξηκολούθει τοιοῦτοτρόπως νὰ φοιτᾷ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τακτικῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον χωρὶς οὐδεὶς νὰ γνωρίζῃ πῶς μετεχειρίζετο τὰς ὠρας τῆς ἀναπαύσεώς του· οἱ φίλοι του, σπανίως μετ' αὐτοῦ συμπαιζόντες, οὐδέλλως ἐξέταζον τὸ αἶσιον τῶν ἀπουσιῶν του· διότι καὶ ὁ Φριδερίκος ἐπέστησε τὴν προσοχὴν του νὰ μὴ τὸν ἐνοχῆσῃ κανεὶς, ὅτε συμβάν τι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 18 . . . μετήλλαξετὰ σχέδιά του καὶ ἔδωσεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἡμέραν τινα ἀναβάς, κατὰ τὴν συνήθειάν του, εἰς τὸ ἐργαστήριον μετὰ τὸ γεῦμα καὶ ἀρχίσας νὰ ἐργάζετο, ἤκουσε θόρυβον, ὅστις τὸν ἔκαμε ν' ἀναπηδήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ἄνευ ἀδείας ἦτον ἐκεῖ, ἐβρεθείτο πάντοτε μὴπως καταληφθῇ. Ἐβρίσθη ὅθεν κατεσκευασμένως ὄπισθεν σκεύους τινος, πολλὰκις χρησιμεύσαντος αὐτῷ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις· διότι τὸν ἐκρυπτε ὀλοτελῶς ἀπὸ πάντα διαβαινόντα εἰς τὸ δωμάτιον· ἀπὸ δὲ τὸν θόρυβον ἐσυμπέρανε ὅτι πολλοὶ ἀνθρωποὶ εἰσῆλθον καὶ συνεστάλη μὲν διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδωσι· ἀλλ' αἱ προφυλάξεις ἄς ἤκουε λαμβανομένας, καὶ οἱ γινόμενοι ψιθυρισμοὶ, τῷ ἐπροξένησαν ἀνησυχίαν τινα.

— Ἐκλείσας καλὰ τὴν θύραν; ἔλεγεν ὁ εἰς.

— Ἴδὲ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο ἂν ἦνε τις, ὑπέλαβεν ἄλλος.

— Διὰ τί αἱ προφυλάξεις αὗται· ἔλεγε μετὰ τρόμου ὁ Φριδερίκος μὴ δυνάμενος ν' ἀναπνεύσῃ. Πράγμα τι τὸν εἰδοποίηε ὅτι ὅχι ἡ τύχη ἀλλὰ θέλησις τῆς Προνοίας τὸν καθίστα μάρτυρα τῆς σκηπῆς ταύτης· οὐδέποτε ἐδοκίμασε πλεῖονα ἀγωνίαν.

Ὅταν οἱ νεήλυδες ἠτφάλησαν ἑαυτοὺς κατὰ πάσης καταλήψεως, τότε ὁ εἰς αὐτῶν ἔλαβε τὸν λόγον καὶ μετὰ φωνὴν χαμηλὴν ἀνέπτυξε τὸ σχέδιον τὸ ὅποιον εἶχεν ἐπινοήσει. Τὸ σχέδιον τοῦτο συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀνοίξωσιν ἐν καιρῷ νυκτός τὰ παραθύρια τοῦ γραφείου τοῦ Κ. Καρτμάννου καὶ νὰ κλέψωσι τὸ ταμείον αὐτοῦ. Ὁ Φριδερίκος ἐνόησε διὰ τῶν δοθειῶν διασαφήσεων ὅτι οἱ πλέκοντες τὴν συνωμοσίαν ταυτην ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἐργάται τοῦ ἐργαστηρίου καὶ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ μικρὰν τρέμου συγκίνησιν· ἀλλὰ γνωρίζων πόσον σπουδαῖον ἦτο νὰ γνωρίσῃ ὅλας τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἴστατο πλέον παρ' ἄλλο τε ἀκίνητος.

Τὰ ἔργα διειμοιράσθησαν.

Εἰς ἡμῶν, εἶπεν ὁ ἐρμηνεύσας τὴν ὑπόθεσιν, πρέπει νὰ εἰσχωρήσῃ πρῶτος εἰς τὸ γραφεῖον διὰ τοῦ συντετριμμένου πλαισίου· ἄς ἴδωμεν, τίς εἶνε ὁ λεπτότερος; Νομίζω ὅτι σὺ εἶσαι, Φραγκίσκε.

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Φριδερίκος ἠσθάνθη τρομερὸν ῥίγος διατρέξαν ὄλον του τὸ σῶμα· Ἄλλ' ὅταν ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀναποκρινθέντος εἰς τὰς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας τῷ ἐδίδον, ἀφῆσεν ἀκουσίως κραυγὴν ἐκστάσεως καὶ λύπης.

Σιωπῇ αἰφνῆδιος διεχύθη μετὰ τῶν ἐργατῶν.

— Πῶθεν προῆλθεν ἡ κραυγὴ αὕτη; ἠρώτησαν.

— Ἀπὸ τῶν θάλαμον αὐτόν.

— Εἶναι τις ἐνταῦθα.

Μετ' οὗ πολλὰς ἐρεῦνας ὁ Φριδερίκος εὐρέθη ἐμπροσθεν τῶν συνωμοτῶν· τὸν ἠρώτησαν διατί ἐκρύβθη· ὡμολόγησε τὰ πάντα ἐν συντομίᾳ.

— Σὺ ἤχουσαις ἔτι εἰπομεν, δὲν ἔχει οὕτω.

— Ναί, εἶπεν ὁ Φριδερίκος.

Τότε ἕρις ἠγέρθη μετὰ τῶν ἐργατῶν περὶ τοῦ τί

ἔπρεπε νὰ κάμωσι τὸν παῖδα' καταρασθέντες δὲ καὶ ἀπειλήσαντες αὐτὸν, εἶπον ὅτι ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ τὸν φονεύσωσιν· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη μακρὰν τοῦ νὰ καταπλήξῃ τὸν Φριδερίκον, τὸν ἄφησε μάλιστα πολὺ ἤσυχον. Τέλος ἐσαμφώθησαν νὰ τὸν κλείσωσι διὰ νὰ βεβαιωθῶσι· μέχρι τῆς ἐπαύριον περὶ τῆς σιωπῆς του· ἡ δυσκολία ὅμως συνίστατο εἰς τὸ νὰ εὔρωσι τόπον ἀρμόδιον. Εἰς τῶν ἐργασιῶν ἐπρότειναν ὡς τοιοῦτον ἀνώγειν τι τὸ ὁποῖον εὔρον ὡς τὸ κατάστημα, παρατηρήσας ὅτι ἦτο περιωρισμένον εἰς ἓν μέρος τῆς οἰκίας, εὐδρόλως συγκαζόμενον καὶ ἔχον μίαν μόνην θυρίδα εἰς μικρὰν αὐλὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ποτὲ εἰσέβαλεν ἢ πρότασις αὕτη ἔγεινε δεκτὴ· ἀνέβησαν λοιπὸν κλίμακά τινα ἔρημον, διήλθον στενὸν τινα διάδρομον, καὶ ὤθησαν τὸν Φριδερίκον εἰς τὸ δωμάτιον κλείσαντες τὴν θύραν μετὰ πλὴν στροφῆν τῆς κλειδῆς.

Ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐκφράσωμεν τὴν λύπην του, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταλείμενος, μετὰ αὐστηρὰν ἐπιθεώρησιν εὔρεν ὅτι οὐδὲν ὄντως τῷ ἔμενε μέτρον φυγῆς, ἐνῶ ἄλλως τε αἱ προσκλήσεις του καὶ τὰ σημεῖα του εἰς οὐδένα ἐγίνοντο γνωστά.

Ἐπέσειν ἐπὶ καθέδρας τινας καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς ἀπελπιστικὴν νάρκωσιν· μετὰ ταῦτα σηκωθείς αἰφνης ἤρρισε νὰ διατρέξῃ τὸ δωμάτιον ὅπως παράφορος· εἰ συλλογισμοὶ διεδέχοντο ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὸ πνεῦμα του· εἶδε τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς του διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀδελφὸν του ἀπὸ ἐγκλημάτων ὁποῖον ἦτον ἔτοιμος νὰ κάμῃ· ἐβλεπε τὸν εὐεργέτην του καὶ τὸν ἀδελφὸν του εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κινδύνου καὶ δὲν ἠδύνατο μῆτε νὰ τοὺς τὸ ἀναγγεῖλλη μῆτε νὰ τοὺς σώσῃ.

Πολλὰ ὥραι παρήλθον δι' αὐτὸν εἰς νάρκωσιν καὶ ἀπελπισίαν ἀλληλοδιαδόχως. Τέλος κατελήθη ἀπὸ πρῆξι ἀγωνιῶδη· μὲ ὄλον τὸ ψῆχος τοῦ χειμῶνος, ἡ σθάντο θέρημη κατακαίονσαν ὄλον αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ κυρίως τὴν κεφαλὴν· ἤνοιξε τὸ παραθύριον καὶ ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτοῦ, ἐλπίζων ὅτι ὁ ἔξωθεν ἐρχόμενος ἀήρ ἤθελε τὸν ἀνακουφίσαι· Ἐμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν θέσιν ταύτην, παρατηρῶν ματαίως καὶ ἀκολουθῶν μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ, τὰ διερχόμενα τὸν οὐρανὸν νέφη. Ἀφ' οὗ παρατήρησεν ὅλα τὰ περικυκλουῦντα αὐτὸν ἀντικείμενα, ἔβριψε τέλος τὰ βλέμματα του ἐπὶ σωλήνος καπνοδόχης εὐρισκομένης εἰς μίαν τῶν πτερυγῶν τῆς οἰκίας· ἐπὶ τινα χρόνον ἠκολούθησε μετὰ διαφόρους τοῦ πνεύματος περισπασμοὺς τοὺς διαφεύγοντας στροβίλους τοῦ καπνοῦ. Ἀλλ' αἰφνης τὸ παιδίον ἐφρίκασεν, ἔκλινε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ κρητήρησε μετ' ἀγωνίας· δὲν ἀμφιβάλλεν ὅτι ὁ καπνὸς οὗτος ἐξήρχετο ἀπὸ τοῦ σπουδαστήριον τοῦ Κ. Καρτιμάννου.

Εἰσῆλθε κατεσκευασμένος εἰς τὸ δωμάτιον καὶ προσευχηθεὶς κατὰ τὴν καλὴν ἔξιν τὴν ὁποίαν εἶχε, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἐπειδὴ ἔφερε πάντοτε ἐπ' αὐτοῦ πᾶν ὅτι τῷ ἦτο ἀναγκαῖον διὰ νὰ γράψῃ, ἔγραψε γραμματίον τι, περιγράφων ἐν περιλήψει εἰς τὸν Κ. Καρτιμάννον ὅτι εἶχεν ἀνακαλύψει καὶ γνωστοποιῶν αὐτῷ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἦτο κεκλεισμένος.

Τελειώσας τὸ γραμματίον του, ἐπλησίασεν ἐκ νέου εἰς τὸ παραθύριον ἢ οἰκία, ἦτο πολλὰ ὑψηλὴ. Ὁ Φριδερίκος κατεμέτρησε τὸ ὕψος, ἀλλὰ ἡ ἀπόφασίς του δὲν ἐκλονίσθη ποτὸς ἀπὸ τὴν ἔρευναν ταύτην.

Ἐνίοτε παιζὼν ἀνέβαινεν εἰς τὰ δένδρα καὶ διέτρεχε τὰς στέγας· ἦτον εὐκίνητος, τολμηρὸς, καὶ

ἄλλως ἀνάγκη ἦτον ἐκεῖ τὰ πάντα νὰ διακυβούσῃ Ἀνέθη εἰς τὴν ἄνω φλιάν τοῦ παραθύριου, κατέβη μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν δίοδον τὴν σχηματιζομένην ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν δύο κτιρίων, καὶ ἠκολούθησε ὄχι μὲ μικρὸν κινδύνον τὴν ὁδὸν ταύτην μέχρις οὗ ἔφθασεν ἀντικρὺ τῆς καπνοδόχης τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ φθάσῃ· ἡ δυσκολία πλέον ἦτο νὰ διέλθῃ ἐκείνην ἀναβήχων ὁροφὴν ὀλισθηρὰν καὶ λίαν κατάντη· καὶ ὅμως ὁ ἀρχάριος διήλθεν ἐκείθεν· θέλων κατὰ πρῶτον νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ Κ. Καρτιμάννου ἐργαζομένων, ἔβριψεν εἰς τὴν καπνοδόχην ἓν πρὸς ἓν τεμάχιον σκληρυνθείσης ἀσβέστου· μετὰ ταῦτα, ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἦτο καιρὸς, ἔβριψε τὸ γραμματίον του. προσάεσας αὐτὸ μετὰ δύο κεραμιδιῶν διὰ νὰ τὸ διαφυλάξῃ ἀπὸ τὰς φλόγας, καὶ ἐπανῆλθε μετέπειτα ταχέως εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἐπεριμενε μήπως ἔλθωσι νὰ τὸν ἐλευθερώσωσιν, ἀλλ' αἱ ὥραι παρήρχοντο καὶ οὐδεὶς ἀφαινετο· πέμπτην ὥραν ἐσήμαναν ἤδη ὅλα τῆς πόλεως τὰ ὠρολόγια καὶ ὁ Φριδερίκος ἦτο πάντοτε πλησίον τῆς θύρας ἔχων τὸ οὗς προσηλωμένον εἰς τὸ κλειθρον· καὶ οὐδεὶς ἤκούετο εἰς τὸν πρόδρομον· ἡ ἀνησυχία ἤρρισε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ· πόθεν προήρχετο ἡ ἀναβολὴ αὕτη; Ὁλα αἱ ἀγωνίαι ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶχε ἀπαλλαγῆ κειρὸν τινα ἐπανῆλθον. Τέλος, ἅμα ἐνύκτωσε, διέκρινε θόρυβον ἀνθρώπου βεδίζοντος ἐλαφρῶς καὶ περὺλαγμένως· κλείς ἐστράφη εἰς τὴν θύραν. . . . Τρομερὰ ἦτο διὰ τὸν παῖδα ἡ στιγμή αὕτη· διότι ἠδύνατο νὰ ἦσαν οἱ ἐργάται ὡς καὶ τις ἀπεσταλμένος τοῦ Κ. Καρτιμάννου· ἐν τούτοις ἡ κλείς ἐστράφη χωρὶς ἡ θύρα νὰ ἀνοιχθῇ· δευτέρα δοκιμὴ ἐπίσης ματαία ἐγένετο αὐθις εἰς τὴν θύραν· ἴσως προσεπέθουεν ν' ἀνοίξωσι δι' ἀντικλειδῆς ὁ Φριδερίκος ἐνεθάρρυνθη ἀπὸ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον· Τέλος πάντων, μετὰ ἰσχυρὰς ἀποπειράς, ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ὁ παῖς ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ Κ. Καρτιμάννου, ὅστις τὸν ἐκάλεσε.

— Ἐλθέ, τῷ εἶπε λαδῶν αὐτὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ σιωπῇ. . . . Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀπελευθερωσίν σου. . . . Ὅλα αἱ προμήθειαι ἐλήθησαν.

Καὶ ὁδηγῆσας αὐτὸν διὰ τῶν στενῶν διαδρόμων, τὸν ἔφερε μέχρι τοῦ σπουδαστήριου του.

§ V.

Ὁ Κ. Καρτιμάννος ἐξεληθὼν διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἀν ἐλήθησαν ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέσα, ἄφησε τὸν Φριδερίκον μόνον εἰς τὸ σπουδαστήριον του, ὅστις ἤλελε μὲν νὰ ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν του, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν διευθυντὴν του, οὐδ' ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς κακοὺς σκοποὺς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἰσως μετεβάλε τὴν ἀπόφασιν καὶ δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς ἐγκλήματα! Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μαρτυρία τοῦ Φριδερίκου ἀνωφελῶς ἤθελε τὸν καταισχύσει. Ὁ δυστυχὴς ἀπεφάσισε νὰ περιμεῖνῃ τὸ ἀποθησόμενον ἐλπίζων εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ.

Ὁ Κύριος Καρτιμάννος εἰσῆλθε τέλος ἔχων ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν κλοπὴν· οἱ γραφεῖς καὶ τινες ἐπιστάται τοῦ ἐργοστασίου, δυνάμενοι νὰ καταλάβωσι τοὺς κλέπτας εὐκόλως, ἐνέδρευον εἰς διάφορα μέρη τῆς αὐλῆς πρὸς τὴν ἐβλεπον τὰ παραθύρα τοῦ γραφείου. Ὁ Κ. Καρτιμάννος ὠδήγησε τότε εἰς τὸ γραφεῖον τὸν Φριδερίκον, ὅστις ἀπαρτηρήτως ἡ-

κολούθει ἐλπίζων ὅτι ἤθελε φανῆ ἴσω; ὠρέλιμος εἰς τὸν ἀδελφὸν μου ἀν ἤρχετο.

Μία ὥρα σχεδὸν παρήλθε χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀναγγεῖλλη τὴν ἔλευσιν τῶν ἐργατῶν· ὁ δὲ δυστυχὴς Φριδερίκος, εἰς τὸν μικρότατον ἦχον σκιρτῶν, ἐνόμιζεν ὅτι καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἐβλεπε τὸν ἀδελφὸν του· τὸ σκότος καὶ ἡ σιωπῇ, ἡ βασιλεύουσα εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ δεικνύουσα αὐτῷ τὴν σπουδαιότητα τῆς περιστάσεως, τὸν κατέπληττον· διότι ὑπὲρ τὰς παιδικὰς δυνάμεις του ἀντίειχε πλέον· ὅπως ἐξαντλημένος τὴν ἀπαίσιον ταύτην ἡμέραν, οὐδὲν ἐμερίμνα· ἀλλ' ὅταν τὸ πλησίον ὠρολόγιον ἤγει μίαν ὥραν τοῦ κατεσύντριβε τὴν καρδίαν· τέλος ὑπόκωφος κρότος σιδήρου ἀνήγγειλεν ὅτι ἠτοιμάζοντο νὰ ἀνοίξωσι τὰ θυρώματα· ὁ Κ. Καρτιμάννος ἤκουσε πάραυτα τὸν θόρυβον τοῦτον καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸ παραθύριον· ὁ Φριδερίκος ἠγέρθη ἐπίσης δι' αὐτομάτου κινήσεως καὶ μετέπειτα ἐπέσειν ἐπὶ τῆς καθέδρας του βεβαρημένος καὶ χωρὶς δυνάμεις.

Ἡ ἀγωνία αὕτη πολὺν διήρκεσε χρόνον. Οἱ ἐργάται, ὑπὸ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῶσιν, ἀσθενῶς ἔσειον τὰ θυρώματα καὶ μετὰ μεγάλους κόπους ἠδυνήθησαν νὰ ἀποχωρίσωσι ταῦτα. Ἐνταυτῷ, τεμάχια ἕλου τινας συντριβέντος ἐπέσαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἠκούσθη ἦχος σύριγγος· ὁ θόρυβος ὅστις συνέθη πάραυτα ἔξω, εἰδοποίησεν ὅτι ἡ διὰ τοῦ σημείου τοῦτου δοθεῖσα διαταγὴ ἐξετελέσθη. Πάραυτα διέκριναν κραυγὰς καὶ πυροβολισμὸς ἠκούσθη! . . . Εἰς τὸν θόρυβον τοῦτον ὁ Κ. Καρτιμάννος ἐξῆλθεν ἐσκευασμένος τοῦ γραφείου· ὁ Φριδερίκος μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ κινήσιν τινα. Ἡ πρόσθιξις σώματος ζητοῦντος νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τοῦ εἰς τὸ θυρώμα ἀνοίγματος, τὸν ἀπέσπασεν αἰφνης ἀπὸ τὴν νάρκωσιν ταύτην καὶ ὁ Φραγκίτικος εὐρέθη ἔμπροσθεν του.

— Δυστυχῆ! ἀνέκραξε, τί θέλεις ἐδῶ;

— Σώσόν με τῷ εἶπεν ὁ Φραγκίτικος παράφορος, Φριδερίκε σώσόν με.

— Καὶ πῶς δύναμαι; . . .

Αἰφνης μία ἰδέα τῷ ἦλθε· ἐνθυμήθη ὅτι θύρα τις ἔφερεν ἀπὸ τὸ γραφεῖον εἰς τὸν κῆπον· τὴν εὔρε ψηλαθῶν, καὶ σύρας τὸν Φραγκίτικον μετ' ἑαυτοῦ τὸν ὠδήγησε τρέχων πρὸς ἓν μέρος τοῦ τοίχου τοῦ περιφραγματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πολὺ ὑψηλόν.

— Φυγε, τῷ εἶπε δεικνύων τὴν δίοδον καὶ μὴ μείνης εἰς Μολώσῃ· οἱ συνενοχοὶ σου συνελήφθησαν καὶ θέλωσι σὲ προδώσει.

— Ὑγιάνει! ἀνέκραξεν ὁ Φραγκίτικος ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ τοίχου καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

— Ὑγιάνει! ἐπνεύλαθεν ὁ Φριδερίκος.

Ἐπειτα προσέθεσε καθ' ἑαυτὸν· εἶθε ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ καὶ νὰ σοὶ ἐμπνεύσῃ καλῆτερα φρονήματα.

§ VI.

Τὴν ἐπαύριον τῆς σκηνῆς ταύτης ὄλοι οἱ ἐνοχοὶ ἐκτός τοῦ Φραγκίτικου, παρεδέθησαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης· κατὰ διαταγὴν τοῦ Κ. Καρτιμάννου, ὁ

Φριδερίκος παρουσιάσθη τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ σπουδαστήριον του, ὅπου ἀφ' οὗ τῷ εἶπε νὰ καθίσῃ πλησίον του καὶ τὸν εὐχαρίστησε διὰ τὴν ὁποίαν τῷ εἶχε κάμει ὑπηρεσίαν, τῷ εἶπε νὰ ζητήσῃ ὀφίως τὴν ἀνταμοιβὴν, ἣτις τῷ ἔπρεπεν. Ὁ παῖς ἐδίστασεν ἐπὶ τινὰς στιγμάς· ἀλλὰ τοῦ Κ. Καρτιμάννου ἐνθαρρύναντος αὐτόν:

— Μίαν πολὺ μεγάλην χάριν ἔχω νὰ σὰς ζητήσω, εἶπεν ὁ Φριδερίκος μετ' ἐρέμουσαν φωνήν· . . . νὰ μοὶ συγχωρήσῃτε νὰ παρευρίσκωμαι ἐνίοτε εἰς τὰ μαθήματα τῶν τέκνων σας.

— Ἀπὸ αὐριον, εἶπεν ὁ Κ. Καρτιμάννος, θέλεις ἔχει κοινὰ μετ' αὐτῶν ὄλα. Πρὸ πολλοῦ εἶδον εἰς σὲ ἀξιεπαῖνον κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν καὶ ἐπεισθὴν ἀπὸ τὴν εὐγενῆ ταύτην φιλοτιμίαν σου, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς νὰ εὕρῃς ἀξιόλογον θέσιν εἰς τὸν κόσμον. Καθ' ὅσον μοὶ διηγῆθης χθές, φαίνεται ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ γείνης γλύπτης· ἐλπίζω δὲ ὅτι καταγιόμενος θὰ γείνης ἐτι καλῆτερος.

Καλῆτερος ἀπὸ γλύπτην! διανοεῖτο ὁ Φριδερίκος. Ὡ! ὁποῖαν χάριν, ὁποίας θελκτικὰς ἐλπίδας ἔπρεπε νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸν δυστυχῆ παῖδα οἱ λόγοι οὗτοι!

Μέχρι τοῦδε ἦτον ἐγκαταλειμμένος καὶ μὴ ἔχων ἄλλους πόρους, εἰμὴ μόνον τὴν ὑπομονὴν του· ἀλλὰ τώρα εὔρε πλέον προστασίαν! . . . Τῷ ἐλάλουν περὶ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ φθάσῃ· τῷ εὐκόλουν τὰ μέσα. Πόσον ἡ σπουδὴ ἦτο δι' αὐτὸν γλυκεῖα καὶ εὐκόλος! δὲν ἠθάνετο ἄλλην μεγαλιέτηραν εὐδαιμονίαν· καὶ μόλις ἠδύνατο ἡ καρδία του πιεθεῖσα ὑπὸ νέου αἰσθήματος νὰ προφέρῃ φράσεις τινὰς διακεκομμένας. Ἀλλὰ, συνάψας μετὰ πολλῆς θερμότητος τὰς χεῖρας, προσήλωσε ἐπὶ τοῦ Κ. Καρτιμάννου ὀφθαλμοὺς τοσοῦτον τρυφεροῦς, ὥστε εὐκόλως οὗτος ἐνόησε τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην, ἣν ἡ χειρονομία αὕτη καὶ τὰ βλέμμα ἐκεῖνο ἐξέφραζον.

— Εἶται καλὸν παιδίον, Φριδερίκε, τῷ εἶπεν οὗτος σφίγγων αὐτοῦ τὴν χεῖρα· καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι πάντοτε θὰ με ἐπαινῆς δι' ὅτι ἔκαμον εἰς σὲ σημερον.

Τὴν ἐπαύριον μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, ὁ Κ. Καρτιμάννος παρουσίασε τὸν Φριδερίκον εἰς τοὺς δύο οἴκους τῶν καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν. Ἡ ὠρέλεια, τὴν ὁποῖαν εἶχε κάμει εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην, τὸ δεῖγμα τῆς μεγαλοψυχίας, ἣν εἶχε δείξει διὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς τῆς ἀνταμοιβῆς, ὅλα ταῦτα εἰλκυσαν πρὸς αὐτὸν τὴν σπουδὴν καὶ εὐμένειαν τῶν τε διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν. Τὸν ἐπῆρουν ὑπερβολικῶς διὰ τὸν εὐγενῆ του ζῆλον· ἕκαστος ἐχαίρετο καὶ ἐκαυχῆτο ὠφελῶν τὸν μαθητευόμενον καὶ συμπράττων ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς διδασκαλίαν του· μάλιστα ἐσεμνύοντο τὰ τέκνα τοῦ Κ. Καρτιμάννου ὅτε ἠδύνατο νὰ τῷ δώσωσι συμβουλὰς ὠρελίμους, καὶ αἱ φιλοφρονητικαὶ αὐταὶ περιποιήσεις, αἱ εὐμενεῖς οὗτοι ἔπαινοι, ἐνεθάρρυνον τὴν μέχρι τινος ἔρημον ταύτην ψυχὴν, ἣτις μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἄλλο στήριγμα εὔρεν εἰμὴ ἑαυτήν.

Ἡ ἔξις, ἣν εἶχε ἀποκτήσει ὁ Φριδερίκος· νὰ συνδέῃ τὰς διφόρους θεωρίας του πρὸς ἓν κέντρον κοινόν

καὶ νὰ λαμβάνη τοῦτο ἀρετηρίαν πρὸς ἄλλας γνώσεις, ὑπῆρξαν εἰς αὐτὸν ἐπίσης ὠφέλιμοι διὰ τὰς νέας ταύτας καὶ πρώτας του σπουδὰς. Ἡ μέθοδος αὐτῆ τοῦ νὰ προσηγῆται πάντοτε ὁ λόγος, τὸν εἶχε συνειθίσει εὐκόλως νὰ εὐρίσκη τὰς συνεπειὰς ἢ τὰς λογικὰς αἰτίας ἐνὸς ἀποτελέσματος καὶ τὸν παρεσκεύαζε θαυμασίως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ εἰς τὴν τῶν γλωσσῶν. Οὕτως ἔκαμε μεγάλας προόδους εἰς τοὺς δύο τούτους κλάδους τῆς μαθητικῆς, χωρὶς αἱ ἄλλαι ἀσχολίαι του νὰ βλαφθῶσιν· ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία, ἡ ζωγραφικὴ δὲν παρεμελήθησαν· τὴν ζωγραφικὴν μάλιστα, ὡς λίαν συνδεδεμένην μετὰ μαθηματικὰ, εἰς ἃ κατεγίνετο μετὰ ζήλου, ἐπεξεργάσθη κάλλιστα διότι οὐ πολὺ ἤδύνατο νὰ ἀντιγράψῃ τὰς μᾶλλον συμπεπλεγμένας μηχανάς.

Ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν διδασκαλίας ὁ Φριδερίκος εἶχε φθάσει τὸν υἱὸν τοῦ Κ. Καρτμάννου. Ἐγνωρίζον ἤδη ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἐσπούδαζε τὴν πολιτειογραφίαν· ἀν καὶ δὲν ἐγνωρίζον ὅλους τοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἔγραφε μ' ὄλον τοῦτο αὐτὴν μετ' ἀκριβείας, ὅπερ εἶνε δύσκολον εἰς παῖδα συνειθιστάτα νὰ λαλῇ τὴν δημώδη γλῶσσαν καὶ ὅστις ἀντὶ βόηθειαν νὰ εὐρῆ εἰς τὰς κλίσεις του, ὄλον μόνον ἐμπόδια ἠπύνητα.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Κ. Καρτμάννου, νεώτεροι αὐτοῦ, (διότι ὁ μὲν ἦτο δύο, ὁ δὲ τεσσάρων ἐτῶν) ἐσεμνύνοντο διὰ τὰς προόδους του, καὶ τὸν μετεχειρίζοντο ὡς σύντροφον μᾶλλον ἢ ὡς προστατευόμενον. Ἄν αἱ εὐμενεῖς αὐταὶ σχέσεις ὠφείλοντο κατὰ μέρος εἰς τὴν ἀγαθότητα τῶν ψυχῶν τῶν τέκνων τούτων, ἡ διαγωγὴ τοῦ Φριδερίκου συνετέλει ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ διατηρηθῶσιν. Ἐφαίνετο τόσον μέτριος εἰς τὰς ἐπιτυχίας του, τόσον εὐάρεστος ἄνευ χαμπερίας, τόσον ἀνταξίως εὐγνώμων, καὶ συγχρόνως τόσον ἐπιμελής εἰς τὸ νὰ ἀπορροῦγῃ πᾶσαν κακὴν πράξιν, ὥστε δὲν ἤδύνατο νὰ μὴ ἐρυθρίασθῃ ὅστις ἤθελε τῷ δείξει τὴν κατωτέραν θέσιν εἰς τὴν εὐρίσκειτο.

Μόλις ὁ Φριδερίκος εἶχε φθάσει τὸ δέκατον ἐβδομὸν ἔτος τῆς ηλικίας του, ὁ Κ. Καρτμάννος τὸν προεβίβατο εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐργατῶν· ἦτο δὲ τόσον ἐγκρατής, καὶ τόσον φρόνιμος, ὥστε ἐνδύμενος πολὺ πλέον κομψότερον ἀπὸ τοὺς συνεργάτας του, δὲν ἐβράδυνε διὰ τῆς οἰκονομίας νὰ ἀγοράσῃ βιβλία τινα, ἐργαλεῖα τῶν μαθηματικῶν, καὶ ἄλλα τῶν ὁποίων εἶχε χρεῖαν· καὶ μεγαλῶς ἐχάρη ὅταν ἠδυνήθη μόνος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἔξοδα χωρὶς νὰ ἐπιφορτίσῃ τὸν ἐργοστασιάρχην. Ἐν τῷ μέρει λυπηρῶν στερηῶσεων, τὰς ὁποίας ἡ πενία οὐρεῖ μεθ' ἑαυτῆς εἰς παῖδα ἐργάτην, μία ὁμῶς τῶν πρώτων ἀποζημιώσεων τὰς ὁποίας τῷ ἐπεφύλαξε, εἶναι ὅτι τῷ ἀνώρθωσε τὰ αἰσθήματα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἀξίας του. Οὕτως ἡ εἰς ἑαυτὸν πεποίθησις εὐκρινέστερα καθ' ἑκάστην ἐφαίνετο εἰς τὸν Φριδερίκον, καὶ τῷ ἐπροξένει γαληνότητα. Ἐν ὅσῳ ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ δὲν τὸν εἶχεν ἀρῆσει καὶ ἀσθένειά τις δὲν τὸν προσέβαλλε δὲν ἐφοβείτο ἄλλο τίποτε· διότι ὅλα τὰ τῶν ἀνθρώπων μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν ἦσαν εἰς τὴν θέλησίν του.

§ VII.

Θερμὴ καὶ ὠραία ἐσπέρα ἦτον, ὅτε οἱ ἐργάται ἀφίνοντες τὰ ἐργοστάσια, ἀνεβάνον εἰς τοὺς περιόριζοντας τὸν πορθμὸν λοφίσκους καὶ χορεύοντες ἐφθάνον μέχρι τῆς κοιλάδος.

Ὁ Φριδερίκος, χαρτοθήκην ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων του, ἀντέγραφε σχεδιὸν τι, τὸ ὁποῖον εἶχε σχεδιάσει τὴν αὐτὴν ἡμέραν· αὐτὸς, ἐπίσης ἠγάπα τὰ ἄματα, τὰς περιδιαβάσεις, καὶ ὅταν ὁ ἀπὸ ἦτον οὕτως εὐδῶδης, ἐπεθύμει μετὰ μίας ἡμέρας κόπον νὰ ὑπάγῃ νὰ ἀναπνεύσῃ εἰς τοὺς ἀμπελώνας, νὰ τρέξῃ ἐκεῖ καὶ νὰ συλλεξῇ ἀνθύλλια· ἀλλ' ἂν καὶ ἀθῶαι, ἂν καὶ συγκεχωρημένοι ἦσαν αἱ ἡδοναὶ αὐταί, παρητέτο συγγάκισ τούτων, διότι ἀνθίσταντο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐργοστασίου του. Τὰς ἡμέρας λοιπὸν καθ' ἃς ἡ παιδρότης τοῦ καροῦ τὸν παρεκίνει νὰ ἐξέλθῃ πρὸς περιδιαβάσεις, ἐλάμβανε τὰ βιβλία του ἢ τὴν πρὸς ζωγραφικὴν χαρτοθήκην του καὶ ἐκάθητο ἐπὶ μικρᾶς ἐδρας, κειμένης πλησίον τῆς θύρας τῆς Ὀδίας· Ρίδλερ. Παρητέρει ἐκεῖθεν μικρὰν γωνίαν τῆς πεδιάδος, ἀνέπνεεν ἄερα καθαρώτερον, ἤκουε τὸ κελᾶδμα πτηνῶν τινῶν· αὐτὸς δὲ συνειθισμένος εἰς συνεχῆ ἐγκατάκλεισιν, ἦτο πλήρης εὐδαιμονίας καὶ χαρᾶς.

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν, περὶ ἧς διηγοῦμεθα, ὁ Φριδερίκος καθήμενος εἰς τὴν συνήθη του θέσιν ἐργάζετο μετὰ ζήλου· διότι ἡ ἡμέρα ἐκλινεν ἤδη καὶ ἤθελε, πρὶν ἢ νύξ τὸν καταλάβῃ, νὰ τελειώσῃ τὸ σχεδιὸν τὸ ὁποῖον ἤρχισεν· ἦτο δὲ τοῦτο διαγραφή μίαν τῶν μᾶλλον συμπεπλεγμένων μηχανῶν τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Καρτμάννου. Αἰφνης ἡ κόπῃ τινος κλίνατος ἐπὶ τοῦ ὤμου του, τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του· ἀνοψῶσα δὲ τὴν κεφαλὴν παρετήρησε ξένον τινα παραιτηροῦντα μετὰ προσοχῆς τὸ σχεδιάσμα του.

— Εἰς ποῖον ἐργοστάσιον εὐρίσκειται ἡ μηχανή, ἢ παριστᾷ τὸ διάγραμμα τοῦτο; τὸν ἠρώτησεν οὗτος.

— Εἰς τὸ τοῦ Κ. Καρτμάννου, ἀπεκρίθη ὁ Φριδερίκος.

— Καὶ πῶς ἠδυνήθητε νὰ τὴν κατορθώσετε;

— Ὁ Κ. Καρτμάννος μοὶ ἐπέτρεψε νὰ συμμαρτυρῶ τὰ διδάγματα τῶν παιδῶν του.

— Δύνασθε τότε λοιπὸν νὰ ἔχητε εἰς τὴν χαρτοθήκην σας μέγα μέρος τῶν μηχανῶν τούτου.

— Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλας κύριε.

— Ἐπεθύμουν νὰ τὰς ἐβλεπον.

Ὁ Φριδερίκος ἠνοῖξεν ὑποχρεωτικῶς τὴν χαρτοθήκην του καὶ ἐδείξεν τὰ σχεδία του εἰς τὸν ξένον, ὅστις ἐξετάσας ταῦτα μετὰ τὴν μεγαλειέταν προσοχῆν,

— Ἄλλ' ἐδῶ δὲν ὑπάρχει, εἶπε, τὸ σχεδιὸν τῆς μεγάλης μηχανῆς τοῦ Κ. Καρτμάννου, τὴν ὁποίαν τῷ ἔφερον ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν πρὸ δύο περὶπου μηνῶν.

— Θὰ τὴν ἀντιγράψω μεθ' ὑμῶν, κύριε.

— Δύνασαι, φίλε μου, νὰ μοὶ δώσης ἕν ἀντίτυπον τῶν σχεδίων τούτων;

— Δὲν εὐκαιρῶ· ἀλλ' ἐάν σὰς ἦναι εὐάρεστον, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ἀντιγράψω.

— Ἦθελον πρὸ παντὶν νὰ ἦχον τὴν νέαν μηχανήν, περὶ ἧς σὰς εἶπον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς ἔχει

ἐξίαν, συγκατανεύω νὰ σὰς πληρώσω διὰ τὸν κόπον σας. Ἴδου, εἶπε παρυσιαζὼν εἰς αὐτὸν τρία νομίσματα χρυσᾶ, ἰδού αὐτὴ εἶναι ἡ προκαταβολή μετὰ ταῦτα δὲ θέλω σὰς δώσει τιμὴν περισσοτέραν.

Πρὸς τὸν χρυσὸν τοῦτον ὁ Φριδερίκος ἐσελίρησε καὶ ὑποφίας συνέλαβε· διότι ἀδύνατον ἦτο νὰ τῷ πληρώσῃ τὸσοῦτον ἀκριβῶς σχεδία, ἅτινα οὐδέποτε ἤθελε τις μεταχειρῶσθαι· ἔως τὰ διαγράμματα ταῦτα ἐχρησίσμευον εἰς τὴν κατασκευὴν μηχανῶν, καὶ ὀλεθρία ἀποτελέσματα διὰ τὸν διευθυντὴν του ἤθελον ἐπιφέρει καὶ τὴν ἀπώλειάν του ἤθελον προξενήσῃ. Ὁ αὐτοῦχος ἐφορῶντες ἀναλογίζομενος τὸ κακόν, τὸ ὅποιον ἐξ ἀφροσύνης ἤθελε πράξῃ καὶ, συναθροίσας κατεσκευασμένως τὰ διεσπαρμένα σχεδιά του, τὰ ἐβρίψε εἰς τὴν χαρτοθήκην του, τὰ ὁποῖα ἐκλεσεν ἐπιμελῶς.

Ὁ ξένος τὸν ἐθεώρησε μετ' ἐκπλήξεως καὶ τῷ προσέφερον αὐτὸς τὰ τρία χρυσᾶ νομίσματα.

— Σὰς εὐχαριστῶ, κύριε, εἶπε ὁ Φριδερίκος, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τοιαύτην συμφωνίαν. Ἐσκεφθῆν ὅτι διαθέτω ἰδιοκτησίαν, ἧς δὲν μοὶ ἀνήκει καὶ δὲν θέλω οὐδὲ δύναμαι νὰ καμῶ τοῦτο. Ἀπευθύνθητε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Κ. Καρτμάννον ὅστις δύναται κἄλλιον ἐμοῦ νὰ κρίνῃ ἂν ἡ αἰτησίς σας δὲν βλάπτῃ ποτῶς τὰ συμφέροντά του.

Ὁ ξένος ἐνόησεν ὅτι ὁ Φριδερίκος εἶχε μαντεύσει τοὺς σκοποὺς του.

— Γνωρίζω, εἶπε, τὸ αἶτιον τῆς ἀρνήσεώς σου. Γνωρίζεις ὅτι οἱ ἐργοστασιάρχαι κρύπτουν τὰς μηχανὰς τῶν ἀπὸ τὰ ὄργανα τῶν ἄλλων βιομητῶν, καὶ φοβεῖσαι μήπως ὁ διευθυντὴς σου μαθῶν ὅτι ἐπώλησας τὰ σχεδιά του δὲν θέλει σὲ δεχθῆ μετὰ τῶν ἐργατῶν του· ἀλλὰ δύναμαι νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι ἡ ἀποκομῆ αὐτῆ θέλει εἶσθαι ὄφελος διὰ σέ· διότι τότε σοὶ προσφέρω διπλάσιον μισθὸν εἰς τὸ ἐργοστάσιόν μου παρ' ὅσον σοὶ δίδει ἐκεῖνος· ἐκτός δὲ τούτων θέλω σοὶ πληρώσει, καθ' ἣν ἡμέραν μοὶ δώσης τὸ σχεδιάσμα, τὸ ὁποῖον σὲ ζητῶ, ὁποιαδήποτε ἀμοιβὴν θέλης.

Ὁ Φριδερίκος δὲν ἤκουσε ἄλλο τί πλέον· ἀλλὰ λαβὼν τὴν χαρτοθήκην του καὶ βίβλας ἐπὶ τοῦ ξένου βλέμμα ἀγανακτικῶς καὶ περιφρονητικῶς ἀναμικτόν.

— Δὲν θέλω μήτε νὰ προδώσω, μήτε νὰ πωληθῶ, κύριε, εἶπε μετ' ἐρέμουσαν φωνὴν καὶ εἰσπλῆθεν ὀρμητικῶς εἰς τὸν θάλαμον τῆς γραιίας Ρίδλερ.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σκητὴν ταύτην, ὁ Κ. Καρτμάννος προσεκάλεσε τὸν Φριδερίκον εἰς τὸ σπουδοστήριόν του καὶ.

— Ποῦ εἶνε ὅλα τὰ σχεδιάσματα, τὰ ὁποῖα ἐξωγράφησες μετὰ τὰ τέκνα μου; τὸν ἠρώτησεν.

— Εἰς τὴν χαρτοθήκην μου, κύριε.

— Φέρε τα.

Ὁ Φριδερίκος ὑπῆγε νὰ ζητήσῃ τὴν χαρτοθήκην του καὶ τὴν ἔφερε τρέμων εἰς τὸν διευθυντὴν του, διότι εἰς τὸν τόνον ἐκείνου ὑπῆρχε τί βραχὺ καὶ ἀνήσυχον, τὸ ὅποιον τὸν ἐθοροῦβρασε.

Ὁ Κ. Καρτμάννος ἐφυλλολόγησε ὅλα τὰ σχεδιάσματα του· ἐκάστον αὐτῶν νέαν τῷ ἀπέετα ἐκφώνησιν.

— Τί ἀνοησία εἰς ἐμένα! ἐμουρμουρίζουν, ἠδύνατο νὰ μετὰ καταστρέψῃ.

Ἐξετάσας δὲ ὅλα καὶ ἐπαφαίει πρὸς τὸν Φριδερίκον.

— Σοὶ ἐπρότεινε τις ν' ἀγοράσῃ τὰ σχεδία ταῦτα; τὸ γνωρίζω.

— Naί, κύριε.

— Καὶ διατί δὲν μοὶ τὸ εἶπες;

— Διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἤξιζε τὸν κόπον.

— Ὅποιαν ἀμοιβὴν σοὶ προσέφερε;

— Ὅποιαν ἤθελον ζητήσῃ.

— Σὺ δὲ ἀπεποιθήσῃς τοῦτο;

— Naί, κύριε.

— Ἄνευ δισταγμοῦ;

— Πᾶς δισταγμὸς ἤθελον εἶσθαι πράξις ἀλόγη.

— Τὴν χεὶρά σου, Φριδερίκε! ἀέκραξεν ὁ Κ. Καρτμάννος τείνων τὴν ἰδικὴν του εἰς τὸν νέον ἐργάτην.

Ἐχεις εὐγενῆ καρδίαν. Γνωρίζω ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ὑποθέσεως ταύτης· κακῶς ἐπραξα, φίλε μου· ἀλλ' ἂν ἦτο τις ὀλιγώτερον τίμιος παρὰ σὺ, ἀφροτικῶς ἤθελα χαθῆ· σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν τιμιότητα σου. Σήμερον δὲν εἶσαι πλέον παῖς· κατὰ τὰς ἐκθέσεις δὲ τὰς ὁποίας μοὶ ἔκαμον οἱ διδασκαλοὶ σου καὶ καθ' ὅσον ἐγὼ αὐτὸς βλέπω δὲν πρέπει νὰ μείνης ἐργάτης· διότι δύνασαι νὰ μοὶ εἶσαι ὠφελιμώτερος ὡς γραφεύς. Μεθαύριον θὰ μετακομισθῆς εἰς τὴν οἰκίαν μου ἢ τραπεζᾶ μου θὰ ἦε καὶ ἰδική σου· καὶ ἐξακολουθεῖ τὰ μαθήματά σου μετὰ τῶν τέκνων μου· ὁ δὲ μισθὸς σου θὰ ἦε ἀναλογος τῆς νέας σου θέσεως· μετὰ τινα δὲ ἔτη θὰ φροντίσω καὶ διὰ κλιτεράν θέσιν.

Τῷ ὄντι τὴν ἐπαύριον ὁ Φριδερίκος χαιρετήσας τὴν καλὴν γραιάν Ρίδλερ, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναχωρήσῃ χωρὶς δᾶκρυά τινα νὰ ρεῦσῶσιν ἀπὸ τὰ ὄμματα του· διότι ἂν καὶ εὐδαίμων ἦδη, δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀγαθὴ δι' αὐτὸν, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ φαίνεται εὐγνώμων δι' ὅσας παρ' αὐτῆς φροντίδας ἔλαβε καὶ δὲν ἔπαυσε καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα νὰ ἐπισκέπτηται τὴν γραιάν του ξενοδόχον· διότι αἱ ἰσχυραὶ ψυχαὶ γνωρίζουσι νὰ διέρχωνται τὰς περιόδους τῆς εὐτυχίας χωρὶς νὰ ἐνδίδωσι, μήτε εἰς τὴν μίθην μήτε εἰς τὴν ἀπεληψίαν, τούναντιον ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰ ἀσθενῆ ὄντα, τὰ ὁποῖα φθείρουσι καὶ αὐτὰς τὰς ἱερωτέρας ἀμνησίαις.

§ VIII.

Πολλὰ ἔτη παρήλθον ἀκόμη, χωρὶς ἡ κατάστασις τοῦ Φριδερίκου νὰ ὑποστῇ μεγάλας μεταβολάς· ὁ νοῦς του, ἀσκούμενος εἰς τε τὴν σπουδὴν τῆς τέχνης καὶ εἰς σπουδαιότερας ἐργασίας, ἔλαβε μεγίστην ἀνάπτυξιν· καὶ ὁ ἐργάτης οὗτος, ὅστις ἐπὶ ἔτη πρότερον οὐδὲ γράμμα ἐγνωρίζεν, ἦτον ἤδη ὡς εἰς τῶν μᾶλλον πεπατημένων συνομηλικῶν του.

Καθ' ἑκάστην ὁ Κ. Καρτμάννος ἐμκαριζέτο περισσότερο ἔχων αὐτὸν οἰκαδὸς· πῶποτε αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς ἐξεπλήρει, δὲν ἐγίναντο μετὰ τὸσαύτης εὐθύτητος

και ἀροσιώσεως· και δὲν ἔβλεπε τις ἐν αὐτῷ τὴν ἀ-
πλότητά τοῦ γραφῆως μόνον, ἀλλ' ἦτο φίλος τῆς
οἰκογενείας, συντροφος ἀγαπητός τῶν τέκνων, και
ἄξιος αὐτῶν συναγωνιστής. Τὰ συμβάντα δὲ, περὶ
ῶν θέλομεν εἰπεῖ, συντίθενον ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ
αὐξήσωσι τὴν πίστιν και τὴν στοργήν, δεικνύοντα
μέχρι τίνος βαθμοῦ ὑπῆρχον ταῦτα.

Πρὸ πολλῶν μηνῶν ὁ Καρτιμάννος ἐφάνετο κατη-
φῆς, ὁ δὲ Φριδερίκος, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὁποῖου
διήρχοντο ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τῆς οἰκίας, ἤρχισε
νὰ παρατηρῆ πρόσκομμα οἰκονομικὸν εἰς τὰς ὑποθέ-
σεις τοῦ κυρίου του. Πάραυτα αἱ ἐξομολογήσεις τού-
του, αἱ ἐκφράσεις ἀνησυχίας, αἰτίνας τὸν διέρευ-
γον, αἱ ἀπειροὶ εἰς τοὺς μισθοτάς του ἀπαιτήσεις
ἐκατόρθωσαν νὰ φωτίσωσι τὸν Φριδερίκον και νὰ τὸν
πέισωσιν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἀκαριαίας
στενοχωρίας, ἀλλὰ περὶ ἐμπορικῆς κρίσεως κλιου-
ζούσης τὰς στερεωτέρας καταστάσεις· και δὲν ἤργησε
νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὁ Κ. Καρτιμάννος τὰς ὑπονοίας του
ταύτας.

Ἡμέραν τινὰ, περὶ τὸ γεῦμα, πλέον σκυθρωπὸς
και θελημιμένος ἢ ἄλλοτε ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον ὁ Κ.
Καρτιμάννος. Μετὰ τὸν δειπνον δὲ παρεκάλεσε τὸν
Φριδερίκον και τὸν πρωτότοκόν του υἱὸν νὰ τὸν ἀκο-
λουθήσωσιν εἰς τὸ σπουδαστήριον.

— Μετὰ δύο μῆνας, τοῖς εἶπε, τὸ κατάστημα
τοῦτο δὲν θὰ μοὶ ἀνήκη και μετὰ τὴν πώλησίν του
θὰ μοὶ μείνη τι διὰ ν' ἀποπληρώσω τὰ χρέη μου· ἀν
δ' ἐπερίμενον περισσότερον αἱ πιστώσεις μου ἤθελον
ὑπερβεῖ τὴν τιμὴν του. Αἱ νέαι μηχαναὶ τοῦ Κ. Ζιν-
βεργέρου ὀλοτελῶς με ἠράνησεν· τὰ προϊόντα τῶν
ὠραιότερα και εὐθηνότερα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου εἶνε τὰ
μόνα ἅτινα πωλοῦνται ἤδη. Ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὑπε-
στίριξα τὴν ἀμιλλαν, ἀν και φθοροποιὸν δι' ἐμέ·
διότι παντοτε ὑπέμενον ἐλπίζων εὐτυχετέρας μετα-
βολὰς διὰ τὰς μηχανάς μου, ἀλλ' ὅλοι αἱ ἐλπίδες
μου ἀπέβησαν μάταιαι· πάντα δὲ περαιτέρω παλὴ κα-
τέστη ἀδύνατος. Ἄρα λοιπὸν τὰ καταστικτά μου κα-
νανισθῶσι θ' ἀναγγεῖλλω τὸν υπερθεματισμὸν εἰς τὴν
πώλησιν τοῦ ἐργοστασίου τούτου. Μοὶ εἶνε λυπηρὸν
βίβλια μετὰ τόσων ἐτῶν ἐργασίαν, νὰ βλέπω ὅλας
τὰς ὀνειροπολήσεις τῆς εὐπορίας, ἃς εἶχον σχηματί-
σει διὰ τὰ τέκνα μου καταστραφόμενας· ὀλιγώτε-
ρον δὲ λυποῦμαι διότι ὅλα μου τὰ χρέη θὰ ἐξωφλη-
θῶσι και διότι ἡ οἰκογενεὶά μου μόνη θὰ ὑποφέρῃ τὴν
δυστυχίαν ταύτην.

— Σὺ δὲ, Φριδερίκε, προσέθηκεν ἐκτείνων αὐτῷ
τὴν χεῖρά του, δὲν θέλεις παύσει, ἐλπίζω, νὰ ἦται
φίλος μας· ἀλλὰ, βλέπεις, ὅτι πρέπει ν' ἀποχωρι-
σθῶμεν. Δὲν ἀνησυχῶ διόλου περὶ τοῦ μέλλοντός σου,
διότι μετὰ τὰ προτερήματά σου, αἱ θέσεις δὲν θέλουν
λειψῆαι δι' ἐσέ· ἀλλὰ μόνον λυπηρὸν αἰσθάνομαι ὅτι θὰ
ἀποχωρισθῶ ἀπὸ σε, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ὡς τρίτον
υἱὸν μου.

— Θὰ σὰς ἀφῶσω, κύριε, εἶπεν ὁ Φριδερίκος με-
φωντὴν μελαγχολικὴν μὲν ἀλλὰ και στερεάν, ὅταν ἐν-
νοήσῃ ὅτι δὲν σὰς εἶμαι ὠρελισμός. ἀλλὰ ἐλπίζω
ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν θὰ φθῆσῃ ταχέως· ἃς σκεφθῶ-

μεν κάλλιον, κύριε· ἴσως ὁ κίνδυνος ὅστις σὰς ἐπα-
πειλεῖ δὲν εἶται τόσον μέγας ὅσον νομίζετε· ἀν και
ἡ νεότης ἀκόμη με καθιστᾷ ἀπειρον εἰς τὰς ἀποφά-
σεις σας πλὴν ὁ σκεπτόμενος πολὺν χρόνον και προ-
σεκτικῶς, εὐρίσκει ἐνίοτε τὴν θεραπείαν πλησίον τοῦ
κακοῦ.

— Και οὐδεμία θεραπεία ὑπάρχει, νομίζω, δι'
ἐμέ, ὑπέλαθεν, ὁ Κ. Καρτιμάννος ἀνωψὼν θλιβερῶς
τὴν κεφαλήν· ἀμφότεροι θέλετε ἐννοήσῃ καλλίτερον
τὸ ζήτημα τοῦτο, διὰν ἰδῆτε τὰ ἰδικά μου βιβλία·
διότι αὐτὰ μόνον δύνανται ν' ἀποδείξωσι τὴν θέσιν
μου· και τὰ ἤνοιξεν ἐμπροσθεν αὐτῶ!

Ὁ Φριδερίκος τὰ διέτρεξεν ἀπροσέκτως. Τὸ ζή-
τημα δὲν ἤδύνατο νὰ ἦε εἰς λάθος τῶν χαρακτήρων
και ἐγνώριζε μὲν τὴν πρωτίστην αἰτίαν τῆς δυστυ-
χίας και ἐσκέπτετο πῶς νὰ τὴν θεραπεύσῃ.

Ἀποχαιρέτησας λοιπὸν τὸν Κ. Καρτιμάννον, εἰ-
σῆλθεν εἰς τὸν θάλαμόν του και ἐβίβη ἐπὶ καθέ-
δρας τινος ὄλωσ παράφορος· Μετὰ ἑνδεκα ἡμέρας,
ἐπανελάμβανεν, οἱ λογαριασμοὶ τοῦ οἴκου θέλουσι θεω-
ρηθῆ, και τὸ κατάστημα τοῦτο θέλει πωληθῆ· ἑν-
δεκα ἡμέρας, θεέ μου! οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἑνδεκα ἡ-
μέρας! Πῶς εἰς τόσον μικρὸν διάστημα ν' ἀπορα-
σίση τις περὶ τοιούτου ζητήματος, νὰ τελειοποιήτῃ
μηχανάς, ὥστε νὰ καταστήσῃ τὴν μὲν μηχανὴν ἤ-
τον δαπανηράν, τὰ δὲ προϊόντα ἐντελέστερα; ὦ θεέ
μου! μὴ με ἐγκαταλείψῃς· διότι σὺ μόνος γνωρίζεις
τί χρεωστῶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὃν θέλω νὰ
σώσω.

Τόσον δὲ δι' ἀρεσκείαν, ὅταν και δι' ἀνάγκην ἡ μη-
χανικὴ ἦτον ἐξ ὄλων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἢ μᾶλλον
ἀρεστῇ τῷ Φριδερίκῳ, ὅστις εἶχεν εἰς αὐτὴν βιβλιότατας
γνώσεις· ἀλλὰ ἡ ἐπιχειρησίς του αὕτη ἀπῆλθε μόνον τὴν
ἐπιστήμην· ἐπρεπε νὰ εὔρηθῃ, ὅτι ἡ τύχη ἴσως μόνη ἐπρόσ-
φερον εἰς ἐνα ἄλλον, νὰ ἐξεντληθῇ εἰς συνδυασμοὺς οἰκίνας
ἡδύνατο νὰ τὸν ἐπαναφέρωσιν ἀπλῶς εἰς τὴν ἀποτυχίαν!
Τὶ ἐνδιέφερον ἢ περιπίπτους τῆς ἀποτυχίας τὸν γενναῖον
τούτον νέον; ἤθελε νὰ σώσῃ ἕνα ἄνθρωπον και ὠδεύει
μετὰ ζήλου πρὸς τὸν σκοπὸν του και ἀπώθη ὅλας
τὰς ἀμβολίας, ὅλους τοὺς φόβους, ὡς κακοὺς συλ-
λογισμούς, ἠθθάνετο δὲ ἐκαστὸν ἰσχυρὸν διότι ἐγνώριζε
τί δύναται ἡ θέλησις κατὰ τῶν προσκομμάτων.

Δέκα νύκτες, νύκτες ἀγωνίας και ἀνησυχίας πλῆ-
ρεις παρήλθον, και ὁ Φριδερίκος ἀδιακόπως σκεπτό-
μενος πολλὰκις εἶδε νὰ γίνῃ ἄρρατος ἢ λύσις τοῦ
προβλήματος, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ μικρὸν
εἶχε λύσει· πλὴν και οἱ ἀκάρποι αὗτοι ἀγῶνες, αἱ
σκληραὶ αὗται ἀπάται δὲν τὸν ἐπέστησαν· δὲν τῷ ἔμε-
νον πλέον εἰμὴ ὀλίγα· τινες ἡμέραι! ἀλλὰ μέχρι τῆς
τελευταίας ὥρας, ἤθελε νὰ ἐλπίζῃ, διότι ἐξήντηλει
τὰς δυνάμεις του εἰς ἕναρετον πράξιν.

Τέλος, τί νὰ σὰς εἰπῶ; δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ σαυ-
λά τινὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα εἶνε ἀκάρπα· τὰ γεν-
ναῖα αἰσθήματα φέρουσι πάντοτε τοὺς καρπούς των
και ἡ εὐγνωμοσύνη ἔδωκεν εὐρύαν εἰς τὸν Φριδερί-
κον. Τὸ μέτρον ἐκεῖνο, διὰ τὴν εὐεστίαν τοῦ ὁποῖου
τόττα ἄλλα ἀπέτυχον εὐρέθη τέλος! μόλις ἠδυνήθη

και αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ ἀνεκάλυψε. Διέ-
τρεχε μετ' ἐν εἶδος ἀποπληρώσεως τὰς ἐμπροσθεν αὐτοῦ
κεχαρτασμένας γραμμάς· ἡ ἀταραξία του, τὸ λογι-
κόν του, τὸ ὁποῖον δὲν τὸν εἶχεν ἐγκαταλείψει ἐν τῷ
μέσῳ τοιούτων ἀδυνάτων ἀναζητήσεων, τὸν ἐγκατέ-
λειψαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς· Ἐσφιγγεν ὡς μανιώ-
δης τὰ χαρτὰ ταῦτα εἰς τὸ στῆθος του· ἐνόμιζεν ἐ-
νίοτε ὅτι ὅλη του ἡ εὐδαιμονία ἦτο ἀπάτη τὴν ὁποῖαν
μικρὰ ἐρευνα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ και δὲν ἠδύνατο
νὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς ἐδρας του, δὲν ἐτόλμα ν' ἀφίστη τὸν
θάλαμόν του και νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ἀπατάται.

Οὕτω παρήλθεν ἐν μέρος τῆς νυκτός, εἰς λυπηρὰς
ἀμβολίας· τέλος ἀπελθούσης τῆς ἡμέρας, ἐτρέξε
πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ Κ. Καρτιμάννου προχωρήσας
δὲ πρὸς τὴν κλίνην του και παρουσιάσας τὰ ἔργα του.

— Ἰδέτε, τῷ εἶπε, τὸ διαγράμμα τοῦτο τῆς μη-
χανῆς και εἰπέτε μοι ἂν ἦε μάταιον ὅτι ἔκαμον.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεσε εἰς ἔδραν ἀγωνίων ἀπὸ προσ-
δοκίαν και ἐλπίδα.

Ἐνῶ ὁ Κ. Καρτιμάννος ἐξέταζε τὰ χαρτὰ ταῦτα,
τὸ πρόσωτόν του καθίστατο ὠχρότερον, αἱ δὲ χεῖρες
του περισσότερον ἔτρεμον· ἠθθάνετο εἰς ὄλους τοῦ
τοῦς χαρακτήρας τὴν συστολήν ἐκείνων τῶν νευρῶν,
ἥτις δεικνύει τὴν ἀπὸ μεγάλης δυστυχίας εἰς ἀνέλ-
πιστον εὐτυχίαν μετάδασιν· διατρέξας δὲ ὅλα ταῦτα
και στρέψας πρὸς τὸν Φριδερίκον ὀμματα δακρύσαντα.

— Ὅχι, δὲν εἶνε μάταιον ὅτι ἔκαμες, τῷ εἶπεν.
Ἐπραξες ἔργον μεγαλοφυῆς, ἢ μᾶλλον ἔργον τὸ ὁποῖον
θὰ σώσῃ τὴν οἰκογενεὶάν μου ἀπὸ τὴν δυστυχίαν!
Μεγα μῆθημα ἔδωκας εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, Φριδε-
ρίκε, διότι ἐδεῖξας ὅτι δύναται νὰ πράξῃ ἡ θέλησις
ἀναμειγμένη μετὰ τὴν ἀροσίωσιν.

Και ἀποκαλύψας τὴν πολίαν κεφαλήν του, κινού-
μενος ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον και εἰς τὰς νε-
κρωτέρας καρδίας ἐγείρει ἡ συμπάθεια.

— Σὲ ἀπαιτῶμαι, προσέθετε, τέκνον μου! ἔσο
εὐλογημένος και ἔχε με διὰ πατέρα, σὺ, ὅστις με
ἔτωκας, ὡς ἂν ἦτο ἴδιος μου υἱός.

Ἀνακεφαλαίωσις.

Ἡ οἰκία τοῦ Κ. Καρτιμάννου εἶνε μία τῶν μᾶλλον
εὐπόρων σήμερον εἰς Μολώσῃν· ἅπαντα ἡ εὐδαιμονία
του ἐρεῖλεται εἰς τὴν ἐρεῖρεσιν τοῦ Φριδερίκου και
εἰς τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ εἰς
τὸ κατάστημα· αἱ ἐπιχειρήσεις του μέχρι τῆς σήμερον
δὲν ἔπυσταν ν' ἀποδεικνύωσι τὴν ἐμπειρίαν του και
τὴν ἀτοχλείαν τῆς γνώμης του. Ὁ Καρτιμάννος, τοῦ
ὁποῖου ἐγένετο γαμβρός, ἔχει εἰς αὐτὸν πίστιν ἀπε-
ρίοριστον.

Μία μόνη λύπη ἐτάραττε τὴν εὐτυχίαν του ταύτην·
ἀπ' ὅτου ἀνεχώρησεν ὁ ἀδελφός του, ματαίως ἐζήτηι
νὰ μάθῃ τι περὶ αὐτοῦ, ὅτε τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐνυμ-
φεύθη φύλλον τι τῆς ἐφημερίδος εἶδεν πρώτῃν και
τελευταίαν εἰδησιν περὶ ἐκείνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δυ-
στυχῶς ἀπεχωρήσθη ὁ Φριδερίκος, λεγόν ὅτι ἡ ἀπὸ
Φραγκφούρτης εἰς Παρισίους ἀγούσα ταχυπόρος ἄ-
μαξὰ προσεβλήθη ὑπὸ σημοροῖς ληστῶν· οἱ περιτ-

γηταὶ γενναῖως ὑπεραπέστησαν και πολλοὶ τῶν κα-
κούργων ἐπληρώθησαν θανατηφόρος· μεταξύ δὲ τῶν
ὀνομάτων τούτων, συγκατερίθμετο και τοῦ Φραγκ-
κίτου Κοσμάννου· Ὁ Φριδερίκος δὲν ἠδυνήθη νὰ
κρατήσῃ ἐν δριμύ δάκρυ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὄντος
ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ὀρμώμενον,
και ἀπὸ τὴν αὐτὴν χεῖρα τῆς ἀποθησκούσης μητρὸς
των εὐλογηθῆν, μ' ὄλον τοῦτο, ἄλλην παρ' αὐτοῦ
ἔσχε τύχην διὰ τῶν σφαλμάτων του.

E. I. S.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙΦΗΜΩΝ ΤΙΝΩΝ ΣΠΗΛΙΑΩΝ.

Ὀλίγιστα τῆς φύσεως ἀντικείμενα κινουσι τόσον τὴν
περιέργειαν και ἐκπλήττουσι τὴν φαντασίαν ἡμῶν, ὅ-
ταν κατὰ πρῶτον τὰ βλέπομεν, ὅσον τὰ σπήλαια. Τὸ
ἀμυδρὸν φῶς ἢ και ὁ παντελής ζόφος τῶν ὑποχθονίων
αὐτῶν τόπων, τὸ ἀτέκμαρτον τῆς τοῦ σπηλαίου ἐκτά-
σεως, και τῶν κινδύνων ὅσους ἐνδέχεται νὰ κρύπτῃ, ἢ
σιγή και ἡ ἐρημία, και τὰ ποικίλα και ἀλλόκοτα σχή-
ματα ὅσα παριστάνουν εἰς τὰς ὄψεις βράχοι γυμνοὶ τῆς
συνήθους αὐτῶν περιβολῆς, τῆς γλῆσς, ἀμυδρῶς ὀρω-
μενοὶ διὰ τῆς ἀναλαμπῆς τῶν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἔδοι-
πορου πυρῶν, ὅλα ὁμοῦ ταῦτα γεννῶσιν εἰς τὴν ψυ-
χὴν αἰσθημὰ τι φόβου και καταπλήξεως, πολὺ ἐχού-
σης τὸ θέλητρον. Αἱ ἐντυπώσεις αὗται ἀσθενῶς μέ-
νον δύναται νὰ ἐρμηνευθῶσι διὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου·
θέλομεν ὅμως προσπαθῆσαι νὰ περιγράψωμεν ὡς οἶόν τε
πιστῶς τῶν ἀξιολογωτέρων σπηλαίων και ἀντρῶν. ὅ-
σα ἐξηρευνήθησαν ὑπὸ διαφόρων περιηγητῶν, προτάσ-
σοντες γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις, περὶ τοῦ τρόπου
τῆς γενέσεως τῶν τοιούτων χασμάτων, ἀναγκαῖστα-
τα εἰς τὴν κατάληψιν τῶν καθέκαστα περιστάσεων.

Ἀπαντῶνται συνήθως τὰ σπήλαια εἰς βράχους συγ-
κειμένους ἐκ λίθου τιτανώδους, ἐπειδὴ τὸ εἶδος τοῦτο
τῶν λίθων διαλύεται εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ὅπερ
κοινῶς θεωρεῖται ὡς ἡ γεννήτρια αἰτία τῶν τοιούτων
κοιλότητων τῆς γῆς. Ἄν δὲ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν μα-
κρὸν χρόνον ἐπ' ὃν αἱ τοιαῦται τῆς φύσεως ἐργασίαι
δύνανται νὰ διαρκέσωσιν, εὐκολὰ ἐννοοῦμεν πῶς μικρὰ
εὐλῆψ ὕδατος ἐνεργεῖσα τὸ και ἄρχας ἐνδὸς στενῆς
σχισμῆς μολακοῦ βράχου δύναται, εἰς τὸ διάστημα
τῶν μακρῶν αἰώνων, νὰ ὑποσκάψῃ βαθμηδὸν τὸ ὅρος
ἐπὶ πολλῶν ἑκατοντάδων ποδῶν ἔκτασιν.

Εἰς τὰ ἐκ τιτανώδους λίθου γεννηθέντα σπήλαια ἀ-
παντῶνται συχνὰ εἰ λεγόμενοι *σταλακτῖται*, τῶν
ὁποίων ἡ γένεσις εἶνε τοιαύτη. Ὅταν ὕψος διηθούμε-
νον διὰ τῶν πόρων τιτανώδους ἢ κρητιδοῦχος γῆς εἴδη-
σῃ εἰς κενόν τι μέρος, οἶον σπήλαιον, εἴτε κατὰ τὴν ὀ-
ροφὴν αὐτοῦ, εἴτε κατὰ τὰς πλευράς, ἀποτελεῖ σταγό-
να, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἰκμὰς πάραυτα ἐξατμίζεται διὰ
τοῦ ἀέρος, ὑπολείπεται δὲ πυρὴν καθαρῶν τιτανῶν ἢ
κρητιδῶν· ἐτέρα σταγὼν διαδέχεται τὴν πρώτην, προσ-
θέτουσα και αὐτὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νέον μέρος
στεγανῆς ὕλης· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου σχηματίζεται
οὕτω πῶς μακρὰ, ἀνώμαλος, κώνοειδῆς προεκδελή ἐκ

της ὁροφῆς τοῦ σπηλαιου, ἣτις μεγαθύνεται διηνεκῶς, ἐπεισρόντες νέου πάντοτε ὕδατος ἢ ἀναποθέτοντος τὴν ἐν αὐτῷ τίτανον εἰς τὴν σταλακτιτὴν ἀπαράλλακτα ὅπως τὸν χειμῶνα σχηματίζονται τὰ κρύσταλλα παρὰ τὰς ὑδρορροῆδας τῶν οἰκιῶν.

Ὅταν τὸ καταθλιβόμενον ὕδωρ ᾖναι ἄφθονον, μέρος αὐτοῦ φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σταλακτιτοῦ χωρὶς νὰ ἐξατμισθῇ, καὶ τότε φυσικῶ τῷ λόγῳ πίπτει εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐξατμιζόμενον δὲ ἐκεῖ ἀποτελεῖ μὲ τὸν καιρὸν ἄλλον σταλακτιτὴν ἀναδαινόντα ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀντὶ νὰ κρέματα ἐκ τῆς ὁροφῆς. Οἱ ἀντίποδες σταλακτιτῆς εἶναι ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς μορφώσεως αὐτῶν πλέον ἀνώμαλοι καὶ δὲν φθάνουσι τὸ μῆκος τῶν ἄλλων ὀνομάζονται δὲ πρὸς διάκρισιν σ τ α λ α γ μ ῖ τ α ι.

Ἐνίοτε ὅταν δ, τε σταλακτιτῆς καὶ σταλαγμίτης ἐξακολουθῶν ἀπαρεμποδίστως ν' αὐξάνωσιν, ὁ μὲν πρὸς τὰ κάτω ὁ δὲ πρὸς τὰ ἄνω, συμβαίνει νὰ ἐνωθῶσιν ὁμοῦ εἰ δύω καὶ ν' ἀποτελέσωσι μίαν συμπαγῆ στήλην, ἣτις φαίνεται ὡς στηρίζουσα καὶ συνεχούσα τὸν θόλον τοῦ σπηλαιου. Τὰ πολύμορφα καὶ παράξενα σχήματα τῶν σταλακτιτῶν καὶ εἰ αὐτοσεύεις ἐκεῖνοι κίονες προσέξουσιν τὸ ὠραῖον εἰς τὸ φοβερὸν καὶ ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν πρώτων θεληγῆτρων τῆς τῶν σπηλαιῶν ἐπισκέψεως. Τοιοῦτον δὲ εἶναι μάλιστα, ὡς θέλομεν κατωτέρω ἰδεῖ τὸ σπήλαιον τῆς Ἀντιπαροῦ.

Τὸ χρῶμα τῶν κρυσταλλώσεων τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ λίθου, ἐξ οὗ ἐγεννήθησαν. Ὅταν ὁ λίθος περιεχῇ γύψον τὰ χρώματα τῶν σταλακτιτῶν εἶναι ποικιλώτερα καὶ τὰ κρύσταλλα λαμπρότερα, παρ' ὅταν σύγκριται ἀπὸ κοινῆς τίτανον. Εἰς πολλὰ προσέτι σπήλαια εὐρίσκονται πολυπληθῆ ὅσα ζῶων τὰ ὁποῖα ἐξελιπόν ἤδη ἐκ προσώπου τῆς γῆς, ἢ ζῶσι τὴν σήμερον εἰς ἄλλα κλίματα, καὶ τὰ ὅποια χρησιμεύουσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καταστάσεως τοῦ πλανήτου ἡμῶν.

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ.

Ἡ Ἀντιπαρὸς ἢ Ὀλίαρος μία τῶν νήσων τῶν Κυκλάδων, δεκαεξὶ μιλίων ἔχουσα περιμετρον, ἀπέχουσα δὲ μιλίου ἀπόστασιν ἀνατολικῶς τῆς Πάρου, εἶναι περίφημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μέγα καὶ περικαλλές ἄντρον, καὶ τοὺς ὠραίους αὐτοῦ σταλακτιτῆς. Φαίνεται ὅτι τὸ σπήλαιον αὐτὸ δὲν ἦτον ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαίους, διότι εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ ὑπάρχουσι γεγλυμμένοι ἐπιτύπων φυσικῶν στυλωμάτων δῶα ἀρχαῖα Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί. Ἀλλ' ἀκολούθως πᾶσα περὶ αὐτοῦ εἰδησις ἀπωλέσθη, καὶ πρῶτος κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα Ἰταλὸς τις Μάγνις εἰσῆλθεν αὐθις εἰς αὐτὸ. Μετὰ τοῦτον τὸ ἐπισκέφθησαν καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Γάλλος περιηγητῆς καὶ βοτανολόγος Τουρνεφόρτιος ἐν ἔτει 1700, ὅστις ἔδωκεν ἀκριβεστέραν τοῦ σπηλαιου περιγραφὴν. Ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ Τουρνεφόρτιου μεταφέρομεν ἐν ταῦθα τὰ ἐπόμενα.

« Τὸ στόμιον, λέγει, τοῦ ἄντρου ἔχει μέγεθος τριάκοντα περίπου ποδῶν ἔναι ὁλοοειδές, καὶ περιφραγεται διὰ μικροῦ περιουλιου, τὸ ὅποιον κατασκευάσαν οἱ ποιμένες Διαίρειται δὲ τὸ στόμιον κατὰ μέσον εἰς δύο βίαι φυσικῶν στυλωμάτων ἐφ' ὧν ὑπάρχει ἀρχαιοτάτη τις καὶ λίαν διεφθαρμένη ἐπιγραφή.

Εἶναι δὲ καταλογος κυρίων ὀνομάτων, τὰ ὅποια οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, ἀγνοῶ εἰς ποῖαν ἐστηρίχθησαν παρ' αὐτοῦ.

ράδοσιν νομιζουσιν ὅτι εἶναι ὀνόματα Μακεδόνων ἀνδρῶν οἵτινες συνωμότησαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀποτυγχόντες δὲ ἤλθον ζητοῦντες καταφυγὴν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο.

Ἐξ ὅλων τῶν ὀνομάτων τῆς ἐπιγραφῆς μόνον τὸ Ἀντίπατρος φαίνεται νὰ δικαιολογῆ τὴν ἐγγχώριον ταύτην παράδοσιν διότι ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει ὁ Ἀντίπατρος κατηγορήθη ὑπὸ διαφόρων ἱστορικῶν ὡς συνένοχος τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀναχωρῶν εἰς κατὰ τῆσιν τῆς Ἀσίας ἀφῆκεν ἐπιτροπὸν του εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας τὸν Ἀντίπατρον οὗτος δὲ διαβληθεὶς ὑπὸ τῆς Ὀλυμπιάδος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἤγανάκτησε τόσον, ὥστε παρέσχεν ὑπόνοιαν ὅτι ἐφαρμάκευσε τὸν βασιλέα διὰ τοῦ οἴου αὐτοῦ ὅστις ἦτον οἰνοχόος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλ' εἴτε ἀληθὴς ἦναι εἴτε ψευδὴς ἡ ὑπόνοια αὕτη, ὁ Ἀντίπατρος κατὰ τὸν Διόδωρον ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἀσκή μὲγάλην ἐξουσίαν, ἀντὶ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κρυφθῇ εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Ἀντιπαροῦ.

Δεῖ ἡδυνήθημεν ν' ἀναγνώσωμεν ὀλόκληρον τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ λίθου ἄλλ' εἰς τῶν ἐγγχωριων μᾶς ἔδωκεν ἀντίγραφον αὐτῆς τὸ εἶχε δὲ παρά τινας ἐμπειροτέρου ἀπὸ ἡμᾶς ἀρχαιολόγου διαδάντος πρὸ τινων ἐτῶν ἐκ τῆς νήσου.

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῆς ἐπιγραφῆς
Ἐπι Κρίτωνος. Οἴθε ἤλθον Μένανδρος Σόχαρμος Μενικράτης Ἀντίπατρος Ἰκπομέδων Ἀριεῖας Φιλέας Γόργος Διογένης Φιλοκράτης Ὀνέσιμος ἄλλη ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή ἄλλ' εἰ πλέον τῆς πρώτης ἀυτεξήχιστατος.

Τὸ στόμιον διαδέχεται κάταντες τι χωρίον χωριζόμενον ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ σπηλαιου διὰ χαμηλοῦ τοιχείου. Ἐνταῦθα ἐχράχθη ἐπὶ τοῦ βράχου πρὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας Κυρίου Νοαντέλ ἢ ἐξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή.

Hoc autrum ex naturae miraculis rarissimum una cum comitatu recessibus ejusdem profundioribus et abditioribus penetratis suscipiebat et satis suspici non posse existimabat Car. Fran. Olier de Nointel imp. Gallicarum legatus Die nat. Chr. quo consecratum fuit. an. MDC LXXIII. (2)

(α) Ἦγουν. Τόδε τὸ ἄντρον τῶν τῆς φύσεως θαυματῶν μέγιστον ὦστο εἶναι καὶ θαυμάζων οὐκ ἐπαυματο μετὰ τῶν ἐταίρων εἰσδύς μέχρι τῶν μυχαϊτάτων αὐτοῦ Κάρολος. Φραγκ. Ὀλιέρ δὲ Νοαντέλ τοῦ τῶν Γαλλίων ἀυτοκράτ. πρέσβους. Ἐπει σιωτῆρ. 1673 ἡμέρα τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ὦ (Χριστοῦ) ἀφιέρωται παρ' αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα καταβαίνει διὰ τραχυτέρας ὁδοῦ ἕως εἰκοσι πόδας αὕτη εἶναι ἡ εἰς τὸ σπήλαιον καθόδος, ἐπὶ τεθλιμμένη καὶ σκοτεινῇ, δι' ἣς ἄλλως νὰ διαβῆ τις δὲν δύναται εἰμὴ κεκυφὸς καὶ κρατῶν ἀναμμένης βάρδας. Ἀμέσως μετὰ τὴν εἰσόδον ταύτην ὑπάρχει κρημνὸς φοβερῶς ὅπου καταβαίνουσι βοηθούμενοι ὑπὸ σχεῖνου προσδεμένου κατὰ τὴν εἰσόδον ἀπὸ τῶν πᾶτον τοῦ βράθρου τούτου κατέρχονται εἰς ἄλλο εἰς φοβερώτερον, ὁλοσθηρὸν τὰ χεῖλη, καὶ πρὸς ἀριστερὸν ἐκνεῦον εἰς ἀβύσσους ἀτεκμάτου βάθους. Πρὸς τὰ χεῖλη τῶν κρημνῶν τούτων τίθεται κλίμαξ δι' ἣς τρέμων καταβαίνει ὁ ὁδοιπόρος τὸν ἀκριβῶς καθέτον βράχον. Μετὰ ταῦτα ἔρπει διὰ τόπων ὄχι τόσον κινδυνωδῶν ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου νομιζοῖ ὅτι βαίνει ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, ἔρχεται νέος ἀπότομος κρημνός, καὶ εὐ ἀρσούτως ἤθελε πέσει καὶ θραύσει τὴν κεφαλὴν ἂν οἱ ὀδηγοὶ δὲν, τὸν προειδοποιῶν καὶ δὲν τὸν ἀνέστελλον. Ἐύρομεν ἀκόμη ἐκεῖ τὰ λείψανα τῆς κλίμακος δι' ἣς κατέβη ὁ κύριος Νοαντέλ ἄλλὰ τὸ ζῦλον αὐτῆς ἦτο σεσηπὸς διὸ εἰ ὀδηγοὶ ἐπρόντισαν καὶ μᾶς ἔπεραν ἀλλῆν νέαν. Διὰ νὰ φθίσωμεν δὲ τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος κατακλισθῆμεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μεγάλου βράχου, βοηθούμενοι ἀπὸ σχεῖνιόν τὸ ὅποιον προσδεόμενοι ἀνω ἄλλως ἠθέλομεν κατακρημνισθῆ εἰς τρομερὰ βάραθρα.

Καταβάς τὴν κλίμακα πάλιν καθέρπεις ἐπὶ τινα χρόνον εἰς βράχους εἴτε ἐπὶ τῶν νῶτων, εἴτε ἐπιστομα, ὅπως κάλλιον θέλης καὶ εὐχαριστεῖσαι. Μετὰ τόσους μόχθους εἰσέρχεται τις εἰς τὸ κοῖλον τοῦ σπηλαιου τὸ ὅποιον ὁ Κ. Νοαντέλ δὲν ἔπαυε νὰ θαυμάζῃ, καὶ δικαίως. Οἱ ὀδηγοὶ ἐμέτρησαν ἐκ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ βωμοῦ (α) ἑκατὸν πενήκοντα ὀργυρίων βάθος, καὶ τοσαύτας ἐκ τοῦ βωμοῦ μέχρι τοῦ κατωτάτου μέρους εὐ δύναται τις νὰ προχωρήσῃ. Πρὸς τ' ἀριστερὰ τὸ σπήλαιον εἶναι πολὺ δυσόκτον, δεξιόθεν δὲ ὀμακώπερον, καὶ ἐνταῦθεν πορεύονται εἰς τὸν βωμόν. Ἐνταῦθα τὸ σπήλαιον ἔχει ὕψος ὀργυρίων μὲν περίπου τεσσαράκοντα, εὖρος δὲ πενήκοντα ὁ θόλος τοῦ σπηλαιου εἶναι κανονικὸς ἄλλ' εἰς πολλὰ μέρη προεξίχουν πρὸς τὰ κατω ὄγκοι τινες μεγάλοι, ποῦ μὲν περιστῶντες εἰχμάς ὁμοίας μὲ τὸν κεραυτὸν τοῦ Διὸς, ποῦ δὲ κρεμαμένοι ἐν εἰδεί βοτρώων καὶ στεφάνων συμπεπλεγμένων καὶ δοράτων ἐξαισιῶν τὸ μέγεθος Δοξία καὶ ἀριστερὰ φαίνονται παραπετάσματα καὶ συνδῶναι σχηματίζουσαι μὲ τὰς πτυχὰς αὐτῶν εἶον πύργους ῥαβδωτοὺς, ἢ θαλάμους περιφωκοδομημένους ἐνδον τοῦ σπηλαιου. Ὅλα τὰ σχήματα ταῦτα σύγκριται ἐκ μαρμαροῦ λευκοῦ, διαφανοῦς κρυσταλλοειδοῦς, τὸ ὅποιον συντρεβόμενον χωρίζεται εἰς πλάκας ἐγκαρτίους ὡς ὁ λίθος τῆς Ἰουδαίας κληττόμενα δὲ τὰ κρύσταλλα ταῦτα ἀντηχοῦσιν ὡς χαλκός.

Ἐνταῦθα ὁ Τουρνεφόρτιος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν γέννησιν τῶν σταλακτιτῶν διὰ τοῦ ἰδιοῦ του συστήματος ὅτι οἱ λίθοι βλαστάνουσιν ὡς τὰ φυτὰ, καὶ εἰς τὰ τυγχρὰ καὶ αὐτόματα πηγνία τῶν κρυσταλλώσεων ἐκτιάζεται ὅτι βλέπει κορμούς καὶ φύλλα καὶ ἀνθη. Ἐπειτα ἐξακολουθεῖ οὕτω.

« Εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαιου, πρὸς τ' ἀριστερὰ, ὑπάρχει τις πύραμις θαυμαστῆ τὴν ὠραιότητα, ἣτις καλεῖται ὁ βωμὸς ἀφ' οὗ ὁ Κ. Νοαντέλ ἐτέλεσεν αὐτὸ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν ἔτει 1673. Τὸ κομμάτιον τοῦ

(α) Ἰδε κατωτέρω.

τοῦ ἰστατοῦ μεμονωμένου, ἔχει ὕψος 24 ποδῶν καὶ ἐμοιάζει τιάραν μεγάλην μὲ ἀκρωτήρια ῥαβδωτὰ, καὶ ἀπολάμπει θεσπεσιῶς ὡς καὶ ἀπαν τὸ σπήλαιον. Ἡ πυραμὶς αὕτη εἶναι τὸ ὠραῖοτατον ἰσως μαρμαρίνον φυτὸν τοῦ κόσμου τὰ κομμάτια αὐτοῦ εἶναι κρᾶμβαι τόσον καλῶς μεμιγμένα, ὡς νὰ ἐξῆλθον ἀρτίως ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τεχνίτου.

Κατωθεν τοῦ βωμοῦ ὑπάρχουν δῶα ἡμικίονες ὅπου ἐστήσαμεν λαμπάδας διὰ νὰ φωτίσωμεν τὸ σπήλαιον καὶ νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸ ἐν ἀνέσει ὁ Ν. Νοαντέλ ἰσοπέδωσε τὰς κορυφὰς τῶν κίωνων διὰ νὰ στήσῃ τὴν τράπεζαν ἐφ' ἣς ἐτέλεσθη ἡ λειτουργία τὰ μετάνητα τῶν Χριστουγέννων ἐχράχθησαν δὲ κατ' ἐπιταγὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς πυραμίδος αἱ λέξεις αὗται.

Hic ipse Chistus adfuit ejus natali die media nocte celebrato MDCLXXIII. (2)

« Διὰ νὰ περιέλθῃ τις τὴν πυραμίδα διαβαίνει κάτωθεν συμπαγοῦς θόλου κρυσταλλωμάτων. Ἡ εἰσόδος αὐτοῦ εἶναι χαμηλὴ ἄλλ' ἐκατέρωθεν κρέμονται ὠραῖοι κρυσταλλῖνοι τάπητες λευκότεροι ἀλαβάστρου ἀποθραύσαντες ἕνα αὐτῶν εὕρομεν τὰ ἐνδον ὁμοία μὲ φλοῖον κίτρου σκχαρωμένον.

Ὁ Κ. Μαρκήσιος δὲ Νοαντέλ, πρέσβους τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Πύλῃ, ἐώρτασε τὰς τρεῖς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων 1673 ἐντὸς τοῦ σπηλαιου, συνοδευόμενος ὑπὸ 500 ἀνθρώπων οἰκίῶν αὐτοῦ, ἢ ἐμπορῶν, ἢ ἐγγχωριῶν οἵτινες συνεισῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον ἕκαστον ὀγκώδεις λαμπάδας κίτρινου κηροῦ καὶ τετρακόσιαι λυχνίαι καίουσαι νυχθημερόν εἶχον διατεθῆ καταλήλως ὥστε τὸ σπήλαιον ὅλον ἐφεγγεβόλαι ὡς ἡ λαμπρότητα φωταγωγημένην ἑκκλησίαι. Εἰς δλους τῶν κρημνῶν ἐτοποθετήθησαν ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα ἄνθρωποι ἀπὸ τοῦ βωμοῦ μέχρι τῆς εἰσόδου οὔτοι δὲ, ὅτε ὕψωθη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἔκαμαν πρὸς ἀλλήλους σημεῖον μὲ τὰ μανδύλια των. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐβλήθη πῦρ εἰς εἰκοσιτέσσαρας πυροπηξίδας καὶ εἰς πολλὰ πετροβόλα τοποθετημένα παρὰ τοῦ σπηλαιου τὴν εἰσόδον. Ἐνταῦθα δὲ ἤχησαν αἱ σάλπιγγες καὶ οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ βιολία, ἐπεκτεινοντα τὴν λαμπρότητα τῆς τελετῆς. Ὁ πρέσβους ἐκοιμήθη τὰς νύκτας ἀντικρῶ τοῦ βωμοῦ εἰς ἕνα τῶν κρυσταλλίνων θαλάμων, ἐπτα ἢ ὀκτώ ποδῶν ἔχοντα μῆκος. Πλησίον τοῦ πυργίου αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὀπή ανοίγουσα εἰς ἄλλο χάσμα, ἀλλὰ κἀκεῖ δὲν ἐτέλεσθη νὰ εἰσέλθῃ ἐκεῖ μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἡδυνήθησαν νὰ φέρωσιν ἀπὸ τὴν κομῶσιν τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ διὰ νὰ πῆ τῆτος κόσμος καὶ εἰ καποκίνοι οἵτινες συνώδευον τὴν ἐξοχότητα του δὲν εἶχον βεβαια τὴν ῥάβδον οὔτε τὸ χάρισμα τοῦ Μωυσέως. Τέλος, μὲ τὰ πολλὰ, ἀνερευνῶντες εὕρον μικρὰν πηγὴν εἰς βράχον ὅπου τὸ ὕδωρ συνάγεται ἐντὸς λάκκου.»

ΦΙΓΓΑΔΕΙΟΝ ΣΠΗΛΑΙΟΝ Εἰς τὴν ΝΗΣΟΝ ΣΤΑΦΦΑΝ.

Ἡ Σταφφα, μία τῶν δυτικῶν νήσων τῆς Σκωτίας εἶναι ἐπίσημος διὰ τοὺς βασανίτας λίθους, οἵτινες σχηματίζουσιν εἰς τὰ ἀκτὰς αὐτῆς μικρὰς σειρὰς πίωνων ἐχόντων πολλαχθῶ ὕψος διακοσίων ποδῶν καὶ ἐπίκει-

(α) Ἦγουν. Ὅδε αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρέστη ἐν τῇ ἐσπερῇ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ ἡμέρας τελεσθίστη κατὰ μέσας νύκτας ἐν ἔτει 1763.

να. Είναι δὲ ὁ βασανίτης γέννημα ἡφαιστίου πυρός. Καὶ ἕκαστος μὲν τῶν κίωνων ἐρώμενος ἐκ τοῦ σύνεγγυος δὲν ἔχει ἀκριβῆς κανονικὸν σχῆμα, ἀλλ' ὅλοι ἐμοῦ εἶναι εὐτὼ πρὸς ἀλλήλους συνηρμοσμένοι, ὥστε συλλήβδην φαίνονται κανονικώτατοι. Σύγκεινται δὲ ἐκ τυμπάνων ἐχόντων τὸ ἐν μὲν κυρτὸν τὸ ἕτερον δὲ κοίλον, καὶ καὶ συνηρμοσμένων ἀκριβέστατα εἶναι δὲ οἱ κίονες τὸ σχῆμα πεντάγωνοι συνήθως εὐρίσκονται ὁμοίως καὶ ὀκταγώνοι, κάποτε καὶ τετράγωνοι. Εἰς μίαν λοιπὸν τοιαύτην σιουδάδα φυσικῶν κίωνων παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ὑπάρχει ἀψὶς ἔχουσα ἀμφοτέρωθεν βασανίτας κίονας· εἶναι δὲ ἀρχὴ σπηλαίου προχωροῦντος ὑπὸ τὴν νῆσον εἰς βάθος 227 ποδῶν. Τὸ σπήλαιον τοῦτο ὑπὸ μὲν τῶν ἐγγύωριων ὀνομάζεται τὸ μουσικὸν ἄντρον, ἰσως διὰ τὴν ἐν αὐτῇ γενόμενὴν ἀντήγησιν τῶν κυμάτων, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιστημόνων καλεῖται σπήλαιον τοῦ Φιγγαλλῆ ἢ Φιγγαλείου, πρώτου δόντος τὸ ὄνομα τοῦ καὶ πρώτου αὐτὸ ἐπισκευθέντος Ἰωσήφ Βάγκ. Τὸ πλάτος τοῦ σπηλαίου κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἶναι τεσσαράκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος τῶν κίωνων τῆς μὲν ἀριστερᾶς πλευρᾶς τριακονταεξὶ ποδῶν, τῆς δεξιᾶς δὲ ποδῶν δεκαοκτώ. Τῆς ὀροφῆς δὲ αὐτῆς τὸ ὕψος κατὰ μὲν τὴν εἰσοδὸν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων μέχρι τῆς κορυφῆς εἶναι ἐξηκονταεξὶ ποδῶν, ἀλλὰ καθόσον τις προχωρεῖ εἰς τὰ ἐντὸς ελαττεῖται· εἰς πενήκοντα ἐνίστη δὲ καὶ τεσσαράκοντα τεσσαρὰς πόδας. Ὁ θόλος τοῦ σπηλαίου παριστά πανταχοῦ λαμπρὸν καὶ ποικίλον θέαμα· ἐπειδὴ ἐνισχῶ μὲν συγκεῖται ἀπὸ τύμπανα βασανίων, τὰ ὀπίσθια φαίνονται ὡς νὰ ἦσαν ψηφοθετημένα ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλαγῶ δὲ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς λισσᾶδος πέτρας· ἀλλοῦ δὲ πάλιν οἱ σταλακτίται πλησίον τῶν βασανίων κείμενοι ἀποτελοῦσι γραφικωτάτην ἀντιτυπίαν χρωμάτων, ἧς ἡ μαγεία αὐξάνει ἐκ τῆς ἀντανάκλασεως τῶν γλαυκῶν ὑδάτων, διότι ὅλον τὸ ἕδαφος τοῦ σπηλαίου εἶναι θάλασσα. Ὅταν συμβαίῃ ἢ πλημμυρῆς τὸ ἕδαφος ἔχει ἐντὸς τοῦ σπηλαίου βάθος ἑννέα ποδῶν καὶ δύναται τις ἐν καιρῷ γαλήνης νὰ τὸ διαπλεύσῃ ἐντὸς ἀκατοῦ ἐλέκκληρον μέχρι τῶν ἐνδοτῶν. Ἀλλ' ὅταν οἱ μανιώδεις ἀνεμοὶ τοῦ βορείου αὐτοῦ κλίματος ἐμπιπτῶσιν εἰς τὸ σπήλαιον ἐπεγεῖροντες τὰ κύματα ἐπασσύτερα, τότε ἡ πάλῃ καὶ ἡ βοῆ αὐτῶν συνωθευμένων καὶ συνθλωμένων μεταξὺ τῶν βράχων καὶ τῶν κίωνων, ἐπιτεινομένη τρομερὰ διὰ τὸ κοίλον τοῦ ἄντρου, παριστά εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄρασιν σκηρὴν φοβεράν καὶ καταπληκτικὴν ἀπεριγραπτῶν. Ἐκτερέωθεν παρὰ τὰς πλευρὰς τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει σειρὰ βραχυτέρων κίωνων καταβαίνουσα μέχρι τῆς θαλάσσης· ἀποτελοῦσι δὲ μονοπάτιον διὰ τοῦ ὀπίσθου γωνιαῖος τις καὶ ἐπιτήθειος ἀκροβῆτης δύναται νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῶν ἐνδοτικῶν τοῦ σπηλαίου· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πάντοτε κινδυνώδες, καὶ μάλιστα εἰς τὰς πλημμυρῆδας ἢ ὅταν ἡ θάλασσα ἦται τεταραγμένη.

Καὶ ἂν τὸ Φιγγαλείον σπήλαιον, λέγει τις περιηγητὴς ἔστρεψεν τῆς συμμετρίας καὶ τάξεως τῆς ποικιλίας τῶν μερῶν καὶ ἐνταυτῷ τοῦ μεγέθους τῶν διαστάσεων, καὶ τῆς ἀφελούς ἀπλότητος ὅστις εἶναι ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ· καὶ οὕτω πάλιν τὸ βάθος αὐτοῦ, τὸ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦν γλαυκὸν σκίος, καὶ τὸ διαυγές καὶ πρασινωπὸν τῶν ὑδάτων, καὶ ὁ φλοῖτος τῆς πλημμυρῆδος καὶ τῆς ἀμώπιδος, καὶ ἡ βαθεῖα ἐρημία ἦταν ἱκανὰ νὰ συγκινήσῃσι πάνταν ψυχὴν καὶ μικρὰς εὐμοιροῦσαν εὐαισθησίας πρὸς τὰ κάλλη τῆς τέχνης ἢ τῆς φύσεως, καὶ νὰ τὴν ἀναγ-

κασῶσι νὰ ἐμολογήσῃ ὅτι τὸ Φιγγαλείον σπήλαιον ἐρχεται εἰς πείραν ἀξίας τῆς σήμης αὐτοῦ. Ἐκτὸς τοῦ ἤδη περιγραφέντος Φιγγαλείου σπηλαίου, ἡ νῆσος Στάφρα ἔχει ἑνδεκα ἄλλα ἄντρα. Δύο μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἠθέλον ἀντιποιεῖσθαι τὸν πρώτον βαθμὸν μεταξὺ τῶν σπανίων τῆς φύσεως θαυμάτων, ἂν δὲν ἦτο πλησίον ὁ πολὺ ὠραιότερος αὐτῶν γείτων. Τὰ σπήλαια ταῦτα κείνται ἐπίσης εἰς τὴν μεσημβρινὴν βραχυτῶδη ἀκτὴν τῆς νήσου· τὸ δυτικώτατον αὐτῶν καλούμενον σπήλαιον τοῦ Κορμοράντου εἶν' εὐπροσιώτερον δι' ἀκατοῦ παρὰ τὸ Φιγγαλείον, εὐ μόνον καθὸ εὐρύτερον ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ εἰσοδὸς εἶν' ἐλευθερὰ τῶν βράχων αἰετίνες ἀποστενοῦντες τὸν πορθμὸν συνθλώσιν τὸ κύμα. Τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου ἔχει ἐν καιρῷ τῆς ἀμώπιδος ὕψος πενήκοντα ποδῶν, καὶ τεσσαράκοντα ὀκτὼ πλάτος, ἀποτελοῦν σχῆμα τετράγωνον· τὸ δὲ μήκος ἢ βάθος τοῦ σπηλαίου εἶναι διακοσίων εικοσιτεσσάρων ποδῶν· διατρεῖ δὲ πανταχοῦ τὰς αὐτὰς διαστάσεις ἐκτὸς μόνον εἰς τὸν ἐνδοτάτον μυκτὸν ὄπου ἡ ὀροφή καὶ οἱ τοίχοι προσεγγίζοντες ἀποτελοῦσι μικρὸν ὄρμον ἐστρωμένον μὲ γαλικία τῆς θαλάσσης. Ἡ ἐντὸς ἐπιφάνεια τοῦ σπηλαίου ἐκτὸς ὀλίγων μερῶν εἶναι λεῖα καὶ ὀμαλὴ, ἐπειδὴ δὲν ἐσχηματίσθη ἀπὸ σιουδάδα βασανίων, καὶ στερεῖται ἐπομένως τὸ κυριώτερον τοῦ ἄλλου, τοῦ ἐφαιμίλλου τοῦ θείλητρον.

ΣΠΗΛΑΙΑ ΤΩΝ ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ ΟΡΕΩΝ.

Πολυάριθμα σπήλαια ὑπάρχουν εἰς τὰ ὄρη τὰ Καρπάθια. Δύο δὲ μάλιστα αὐτῶν τὸ Δρακενχῶλ καὶ τὸ Σιλιὰκ ἔχουσι τοῦτο ἴδιον, ὅτι τὸ θέρος σχηματίζεται ἐν αὐτοῖς θαυμαστὴ ποσότης πάγου, ὅστις διαλύεται ἐπερχομένου τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ τὸ φυσικὸν τοῦτο φαινόμενον δὲν εἶναι ἀνεξήγητον εἰς ὅσους γνωρίζουσι τοὺς νόμους τῆς θερμοκρασίας κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἢ εἰς τὰ ἐνδον τῆς γῆς.

Ἐν ἄλλο σπήλαιον κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουναβέως κείμενον, ὀλίγον τι ἀνωτέρω τῆς κόμης Ὀγραβίνης εἶναι περίφημον διὰ τὴν ἐν εἰσι 1694 καρτερὰν ἐν αὐτῷ ἀμυναν τοῦ Αὐστριακοῦ στρατηγοῦ Βετεράνου μετὰ τῶν εὐαριθμῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν κατὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Τούρκων· ἐπειδὴ τὸ σπήλαιον τοῦτο χωρητικὸν χιλίων περιπου ποδῶν εἶναι ἀπρόσιτον πανταχοῦ ἐκτὸς διὰ μικρᾶς εἰσοδοῦ τεσσάρων μὲν ποδῶν τὸ ὕψος, δύο δὲ τὸ πλάτος καὶ αὐτὴ δὲ ἡ εἰσοδὸς εἶναι ἡσφαλισμένη διὰ σιδηρᾶς πύλης. Εἶναι δὲ κατασκευασμένη, εἰς τὸν δράχον ὅπαι τοξοβίτες (πολεμιστῆραι), δι' ὧν δύναται τις νὰ πολεμήσῃ ἀπρόσβλητος ὡν αὐτὸς, τοὺς τὸν Δουναβὶν διαπλέοντας.

Ἡ ἐπαρχία Καρπιέλα εἶναι ἰδίως ὀνομαστὴ διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα τῆς σπήλαια. Εὐρίσκονται δὲ πρὸ πάντων εἰς τὸ καλούμενον δάτος τῶν ἁπῶν, εἶνα τῶν μεγίστων δρυμόνων τῆς Γερμανίας. Λέγεται ὅτι τινὰ τῶν σπηλαίων τούτων ἔχουσι μήκος τεσσαρῶν μιλίων καὶ ἐπέκτεινα. Ἐνίστη δὲ κείνται ἀλλεπάλληλα κατὰ σειρὰς, καὶ ἔχουσι ἕκαστον ὕψος δύοδεκα ἕως εἰκοσι ποδῶν, κατακοσμοῦνται δὲ ἀπὸ πλήθος ὠραιωτάτων σταλακτικῶν. Τὰ ὀνομαστότερα αὐτῶν εἶναι τὸ Σπήλαιον τῆς Μαγδαληνῆς παρὰ τὸ Ἀδελσβέργον, τὸ τοῦ Λουέγ, τὸ τοῦ Ἀγίου Σεργίου παρὰ τὴν Τεργέστην, καὶ τὸ Σπήλαιον τοῦ Κορνιάλου ἀλλὰ θαυμασιώτερα εἶναι τὰ παρὰ τὴν λίμνην Ζερκλὴν σπή-

λαια διὰ τὸ ἐξῆς σπάνιον φαινόμενον τὸ ἐν αὐτοῖς συμβαίνον.

Πλησίον τῆς λίμνης ταύτης ὑπάρχει βράχος τις ἔχων δύο ἕκασ ἐνθα εἰσέρει τὸ πλεονάζον ὕδωρ τῆς λίμνης. Ἀλλὰ τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς λίμνης ὅπαι τινες δι' ὧν κατὰ καιροὺς ἐλόκληρον τῆς λίμνης τὸ ὕδωρ ἀποβόσεται καὶ ἐξαφανίζεται· καὶ ἐντὸς ἡμερῶν εἰκοσὶ ἐλέκκληρος ἡ λίμνη ἀποξηραίνεται ἐντελῶς. Τότε οἱ ἐγγύωριαι σπεῖρον τὴν γονιμωτάτην ἐκείνην γῆν, ἧτις μετ' ὀλίγον καλύπτεται ἀπὸ πλουσιωτάτην χλόην, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας γίνετα· ἀφθονος συγκομιδὴ κερχου καὶ ἄλλων καρπῶν. Οἱ κρηνοὶ θηρεύουσι λαγωῦς καὶ δορκάδας ἐνθα πρῶτην ἐνήχοντο ἰχθες εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν στοιχεῖον, τὸ ὕδωρ. Ὁ καιρὸς καθ' ὃν συμβαίνει ἡ ἐκλειψὶς τοῦ ὕδατος δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὠριμένως ἐκλείπει δὲ καὶ πάλιν ἐπιστρέφει τὴς τοῦ ἔτους. Ἀλλ' ὅταν τὸ ὕδωρ ἀφανισθῇ δὲν ἐπιστρέφει· εἰμὴ πάντοτε μετὰ τεσσαρὰς περιπου μῆνας· τότε δὲ ἐξορμᾷ ἐκ τῶν χασμάτων ἐκείνων μὲ μεγάλην βίαν, καὶ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἢ λίμνη εἶναι πλήρης. Οἱ ἐγγύωριαι ἐξ ἀμαθείας καὶ δαισιδαμονίας ἀποδίδουσι τὸ παρὰ τοῦτο φαινόμενον εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, καὶ τὸ θεωροῦσι μετὰ φόβου, ἂν καὶ ἔχουσιν ὠφέλειαν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ ἀληθὴς ὁμῶς αἰτία εἶναι ἀπλουστάτη. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης συγκοινωνεῖ, φαίνεται, διὰ τῶν ἐν τῷ πυθμῆνι αὐτῆς ὄπων μὲ μεγάλα τινὰ χάσματα κείμενα ἐν τοῖς παρακειμένοις ὄρεσι, καὶ τὰ ὅπαι συνήθως εἶναι πλήρη χιόνος ἢ ὕδατος ἐξ ἐτέρων πηγῶν. Ὅταν διὰ τινὰ αἰτίαν τὸ ὕδωρ τῶν χασμάτων αὐτῶν ὀλιγοστεύῃ, τὰ ὕδατα τῆς λίμνης εἰσρέουσι διὰ τὴν ἀναπληρωσίν· τὸ ἐλλείπον δὲ τὸν δὲ πάλιν τὰ χάσματα ἐκείνα πληρωθῶσι, τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ἐπαναστρέφει εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ.

ΚΥΝΟΣ ΑΝΤΡΟΝ

ὑπάρχουσι τινὰ σπήλαια, εἰς τόπους μάλιστα ἡφαιστειοῦς προάγοντα ἀέρια καὶ ἀτμοὺς δηλητηριώδεις, καὶ διὰ τοῦτο κινδυνώδη πολλά.

Τοιοῦτον εἶναι μάλιστα τὸ παρὰ τοῦς Γιστιόλους, τεσσαρὰς λεύγας μακρὰν τῆς Νεαπόλεως, καλούμενον Κυνὸς ἄντρον. Εἶναι δὲ μακρὸν χάσμα, δύοδεκα μὲν ποδῶν τὸ μήκος, ἐξ δὲ τὸ πλάτος, καὶ ὀκτὼ τὸ βάθος. Ἐκ δὲ τοῦ πυθμῆνος αὐτοῦ ἀναπτύσσεται ὀρυανθρακικὸν ἀέριον, τὸ ὀπίον, ὡς γινώσκον, εἶναι θανατηφόρον εἰς τὸν ἀναπνεόντα αὐτὸ. ἀλλὰ καθὸ εἰδικῶς βραχύτερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, μένει εἰς τὸν πυθμῆνα τοῦ χάσματος, ὡς τὸ ὕδωρ εἰς τὰ φρέατα· καὶ δὲν φέρει κανένα κίνδυνον ἐνὸς τὸ στόμα τοῦ ζώου ὑπερκεῖται τῆς ἐπιφανείας τοῦ βρευτοῦ· ἀλλ' ἂν ῥῖψῃ τις ἐν αὐτῷ κύμα, γάνει πάραυτα τὴν αἰσθησιν, καὶ ἂν μείνῃ περισσότερον καιρὸν, ἀποθνήσκει ἀναλαμβάνει δὲ, ἂν ἐγκαιρῶς πάλιν ἐξέλθῃ. Ἐντεῦθεν τὸ νομα κυνὸς ἄντρον. Τὸ σκληρὸν αὐτὸ πείραμα γίνετα συνήθως εἰς κύνας τρεφομένους ἐπὶ τούτῳ καὶ παραχωρομένους ἐπ' ἀμοιβῆνιν εἰς περιηγητὰς αἰετίνες ἔχουσι περιέργειαν περισσότεροσαν ἢ φιλανθρωπίαν, καὶ χρήματα περισσότερα ἢ νοῦν.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν καὶ τὸ καλούμενον Σπήλαιον τῶν Ὁφείων, ὀκτὼ μίλια ἀπέχον τοῦ Βρακκάνου εἰς Ἴταλίαν. Εἶναι καὶ αὐτὸ μικρὸν χάσμα γῆς προάγον ἀπὸ φυσικᾶς σχισμᾶς μετὰ συριγμοῦ θερμὸν τι ἀέριον· ὃ δὲ συριγμὸς ἐκείνος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τῷ λαῷ ἰ-

δεάν ὅτι ὄφεις ἐξέρχονται ἀπὸ τῶν σχισμάτων· λαπρὸ δὲ καὶ ἄλλοι πασχόντες νοσήματα τῆς ἐπιδερμίδος, εὐρίσκοντες ὠφέλειαν εἰς τὸ θερμὸν αὐτὸ ἀέριον, πιστεύουσι καὶ βεβαίως τοὺς ἄλλους ὅτι εἰ ὄφεις ἐξέρχονται καὶ ἀπολείχουσιν ἔλον αὐτῶν τὸ σῶμα.

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΓΟΥΧΑΡΩΝ.

Ὁ περίφημος φυσιολόγος Οὐμβέλδος περιγράφει εἰς τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ σπήλαιον τι τῆς νέας Ἀνδαλουσίας (Ἀμερική) κατὰ πολλὰ περιέργων καλεῖται δὲ σπήλαιον τῶν Γουχαρῶν ἀπὸ εἶδος τι νυκτεροβίων ὀρνέων τὰ ὅπαι διακίτωνται ἀπειροπληθῆ ἐντὸς αὐτοῦ.

Πορευόμενοι πρὸς τὸ σπήλαιον οἱ περὶ τὸν Οὐμβέλδον ἠκολούθησαν πρῶτον στανδὸν μονοπάτιον περιελισσόμενον διαμέσου ὠραιᾶς γλοηφόρου πεδιάδος, μετὰ ταῦτα ἐστράφησαν πρὸς τὰ δυτικά, ἀνατρέχοντες πρὸς τὰς πειγὰς μικροῦ ῥύακος ἐξερχομένου ἐκ τοῦ στομίου τοῦ σπηλαίου. Ἐπὶ τρία τέταρτα ὥρας ἐξηκολούθησαν ν' ἀναβαίνωσιν, ὅτε μὲν περιπατοῦντες ἐντὸς τοῦ ῥύακος, ὅτε δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν παρακειμένων βράχων, ἐπὶ τόπου ὀλισθηροῦ καὶ δυσβάτου διὰ τὰ χρώματα καὶ τοὺς συχνούς κορμούς τῶν καταπιπτωκῶτων δένδρων. Αἴφνης ὁ ῥύαξ στρέφεται διὰ μίας καὶ ἡ ἀτραπὸς μετ' αὐτοῦ, οἱ δὲ ἐδοκίμοι εὐρέθησαν ἀπέναντι τῆς παμμεγέθους τοῦ σπηλαίου εἰσοδοῦ. Ὁ Κύριος Οὐμβέλδος ὅστις εἶχε πρότερον ἐπισκευθῆ πολλὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν σπηλαίων ὡς τὰ τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ ἄλλα, βεβαίως τοῦτο ὑπερβαίνει εἰς ὠραιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν πάντα τὰ λοιπὰ, ἐπειδὴ ἂν ἔγῃ ἔριον μ' ἐκεῖνα τὸ ἐσωτερικὸν σχῆμα καὶ τὴν ποιηλίαν καὶ τὸ κάλλος τῶν σταλακτικῶν, ἢ πελωρία βίμως αὐτοῦ εἰσοδος περιγραφομένη μετ' ἡμῶν πλουσίαν καὶ ὠραίαν βλάστην τοῦ ἰσημερινοῦ παριστᾷ σκηρὴν τοπογραφικὴν ἀνυπερβλήτου καὶ μοναδικῆς εἰς τὸν κόσμον καλλονῆς.

Εἶναι δὲ ἡ εἰσοδος μεγάλη κυκλοτερῆς ἀψὶς, ὀρθογώνια μὲν ποδῶν τὸ πλάτος, ἑξοκλήκοντα δὲ καὶ δύο τὸ ὕψος. Ὁ περὶ τὴν εἰσοδὸν ὄρθος βράχος καλύπτεται ἀπὸ δένδρα γιγαντιαῖα καὶ παντοδαποὺς θάμνους καὶ φυτὰ ἐροητικὰ φέροντα ἀνθὴν λαμπροτέρων χρωμάτων καὶ ποικιλιωτάτων σχημάτων. (α) Τὰ φυτὰ ἐκεῖνα καὶ τ' ἀνθὴ συναναπλεκόμενα ὀμοῦ ἀποτελοῦσι σφράγους κρημαμένους ὑπερβεν τοῦ ἄντρου καὶ σκευομένους ἡρέμα ἀπὸ τὰς πνοὰς τῶν ζεφύρων. Πόση διαφορά μετιξὺ τῶν αὐτῶν σκηρῆς καὶ τῆς ἀγρίας προσόψεως τῶν ἄντρον τῆς βορείου Εὐρώπης τῶν σκιαζομένων τὸ πολὺ ἀπὸ τινος δρυὸς καὶ σκυθριοῦς λάρινας! Ἀλλ' ὁ φυσικὸς ἐκεῖνος πλοῦτος δὲν περιωρίζεται εἰς μόνην τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἄντρου· ὁ περιηγητὴς προχωρῶν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου παρὰ τὸν ῥύακα εὐρε μὲ πλὴν του θαυμαστικῶν τὸς ὄχλους αὐτοῦ εἰς διάστημα τεσσαράκοντα ὠρῶν πεφυτευμένας μὲ φοίνικας, μὲ ἰλικίονια δεκαοκτῶ ποδῶν τὸ ὕψος, καὶ θάμνους ἰσομεγέθεις μὲ δένδρα.

Ἐθάσαν εἰς ἀπόστασιν 430 ποδῶν χωρὶς ν' ἀναβῶσι ὄχθας, ἐπὶ ἧς ὄδος εἶναι ἐντὸς εὐθείας καὶ τὸ φῶς εἰσδύει μέχρις ἐνδοτάτων. Ἐκεῖ δὲ ὄπου ἀρχίζει νὰ ἐξα-

(α) Ὁ Οὐμβέλδος ἀναφέρει βρῆτως ἐν Δ ε ν θ ρ ὀ β ε ἰ ο ν ἔχον ἄνθη χρυσαῖα μὲ μέλανα στίγματα καὶ τριῶν δακτύλων τὸ μήκος· μίαν β ε γ ο ν ε ἰ α ν μὲ ἄνθος ἰώδες, ἐν πορφυροῦν Δ ὀ λ ι χ ο ν καὶ ἐν ὠραιῶν ἡ λ ι α ἰ ἄ ρ ι ο ν.

σηνῆ, ἀρχίζον ἐνταῦθα ν' ἀκούονται ἀπὸ τὰ ἐντὸς αἰ σίμωγαι τῶν νυκτερῶν πτηνῶν ἐξ ὧν τὸ σπήλαιον ἔχει τὴν ἐπικλησίαν καὶ τὴν φήμην αὐτοῦ.

Τὸ ὄρνεν δὲ Γουαχάρος ἐμοιάζει τὰ γυκοειδῆ, καὶ περὶ τὸ ῥάμφος ἔχει τρίχας τινὰς σκληράς. Τὸ σῶμά του εἶναι χρώματος φαιῶ κοανίζοντες, μὲ μικρὰς μελαίνας γραμμάς· ἡ δὲ κεφαλὴ, αἱ δύο πτέρυγες καὶ ἡ οὐρὰ φέρουσι πλατέα λευκὰ στίγματα ἔχοντα σχῆμα καρδίας. Εἶναι δὲ ἕως νυκτερινὸν πτηνόν, καὶ μόνον ἀπὸ ὅλα τὰ νυκτερόδια δὲν εἶναι σαρκόφαγον, ἀλλὰ τρέφεται μὲ καρπούς. Αἱ ἀπὸ χιλιάδες τῶν πτηνῶν τούτων προερχόμενοι κρωγμοὶ ἀντιβοῶντες ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἀποτελοῦσι δεινὸν ἀλαλαγμὸν, ὅπου δύσκολον εἶναι νὰ συλλάβῃ τις ἰδέαν. Οἱ Ἴνδοὶ οἵτινες ἐδήγουν τοὺς περιηγητὰς ἐμπήγοντες πυρσοὺς εἰς μακροὺς κάμους ἐδεικνύον τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν. ἦσαν δὲ αὐτὰι μακρὰι σπιγγῶδες ὄπαί εἰς τὸν βράχον, ἐξ ὧν ἦτο πλήρες πανταχοῦ τὸ ἄντρον.

Οἱ Ἴνδοὶ ἐξολοθρεύουσι κατ' ἔτος μέγα πλῆθος τῶν πτηνῶν τούτων διὰ τὴν πιμελὴν ἧτις ἐξάγεται ἀπὸ τοὺς νεοσσῶς αὐτῶν, καὶ εἶναι ἐν πολλῇ χρήσει παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ὡς ἄρτιμα τῶν σαγητῶν ἀντὶ ἐλαίου ἢ βουτύρου. Κρημνίζουσι δὲ τὰς φωλεὰς τῶν Γουαχάρων μὲ κάμακας, καὶ πολλὰι χιλιάδες ἐξ αὐτῶν θανατύνονται ἐνῶ ὑπερασπίζονται τὰ νεογνά των, περιπτάμενοι ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν πολεμίων καὶ βάλλοντες ὄψεις καὶ δυσήχους κραυγὰς. Οἱ μετὰ τῶν φωλεῶν συγκαταπίπτοντες νεοσσοὶ χρίζονται εὐθὺς, καὶ ἐκ τῶν ἐντοσθίων αὐτῶν ἐξάγεται τὸ στέαρ· ἀναλύεται δὲ εἰς χύτρας πηλινὰς, καὶ καλεῖται *μ α ν τ ε κ α ἢ* βούτυρον γουαχαρικόν. Εἶναι ἡμιβρένιον, διαφανές, ἄσμον· διατηρεῖται δὲ ἔτος ὀλόκληρον χωρὶς νὰ ταγγίσῃ, καὶ κατὰ τὸν Οὐμβόλδον ὅστις ἐγάθη ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ πλησίον τοῦ σπηλαίου μοναστήριον τῆς Καρίπας, ἔπου μόνον τοιοῦτον ἐλαίον μεταχειρίζονται, τὰ δὲ αὐτοῦ ἀρτυόμενα φαγητὰ δὲν μεταλαμβάνουσι οὐδεμίαν ἀηδῆ γεῦσιν ἢ ὀσμῆν. Γεννᾶται δὲ τὸ λίπος εἰς τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ βίου αὐτῶν ἐπειδὴ διατείνονται εἰς τὸ σκάτος, κινεῦνται ὀλίγον, καὶ τρέπονται ἀπὸ οὐσίας φυσικὰς. Γνωστὸν εἶναι ὅτι δὲ τοιαύτης μεθόδου παχύνονται τεχνητῶς αἱ χήνες καὶ βόες.

Ἄλλὰ δια τί μετὰ τόσην ἐτήσιαν σφαγὴν δὲν ἐξολοθρεύονται τὰ ὄρνεα ταῦτα; δὲν ἐξολοθρεύονται πρῶτον διότι οἱ Ἴνδοὶ ἀπὸ φόβου δεισιδαιμόνα δὲν τολμῶσι νὰ προχωρήσωσι πολὺ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ σπηλαίου καὶ δεύτερον ἐπειδὴ ὑπάρχουσι πλησίον ἄλλα μικρότερα ἄντρα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος δὲν χωρεῖ νὰ εἰσέλθῃ, καὶ ἔπου τὰ πτηνὰ εὐρίσκουσι ἄσυλον καὶ πληθύνονται. Τὸ δὲ ἄριστον δὲν παρατηρεῖται ἐπαισθητῆς ἐλαττώσεως αὐτῶν.

Οἱ περιηγητὰὶ προὐχώρησαν διερευνῶντες τὸ σπήλαιον, ὀδεύοντες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρρου ὅστις ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἔχει πλάτος εἰκοσιν ἕως τριάκοντα ποδῶν· ὅταν δὲ ὁ ποταμὸς ἔρρει διὰ μέσου ὑψηλῶν ὄγκων σταλακτιτῶν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ περιπατῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἔχοντες δύο μόνον ποδῶν βάθος. Ἐδλεπον δὲ πάντοτε παρὰ τὰς ὄχθας ὑψουμένους φοίνικας, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Ἴνδοὶ ἀναβῆναι διὰ νὰ εθάνωσι εὐκολώτερὰ τὰ πτηνὰ.

Ἐβῆσαν εἰς βάθος 1458 ποδῶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου, καὶ ὁ ποταμὸς ὄλονεν ἔρρει καὶ τὸ σπήλαιον εἶχε τὸ αὐτὸ πάντοτε εὖρος καὶ ὕψος. Αἰφνης στραφόντες νὰ ἴδωσιν ὀπίσω ἔμειναν ἐκθαμβοὶ ἀπὸ τὸ λαμπρότατον καὶ ὠραϊώτατον θέαμα τὸ ὁποῖον παρίστα λόφος τις ἀμέ-

σῶς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου κείμενος, κατὰ τοὺς ἀπὸ δένδρα συνηρεθῆ, κεχρυσωμένος ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου· ἐπειδὴ φαίνόμενος μακρὰν διὰ τοῦ σκότους τοῦ σπηλαίου παρήχον ἀνέκφραστον θέλημα ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς ἀντιτικτίας τοῦ φωτός καὶ τοῦ ζόφου. Μετὰ ταῦτα ἀναβάντες μετὰ τινος δυσκολίας ἄναυτες χωρὶς ἔπου ὁ χειμάρρος ἀποτελεῖ καταρράκτην, παρετήρησαν δὲ τὸ σπήλαιον ἤρχιζεν ν' ἀποστενεύεται ἔχον ἤδη ὕψος τεσσαράκοντα ποδῶν, ἀλλὰ πάντοτε φυλάττον τὴν εὐθυγραμμίαν. Ἐνταῦθα εὖρον μικρὸν μέλανα ὄχθον φυσικῆς γῆς ἢ καταχθέντα ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ἢ καταπεσόντα ἐκ τῆς ὀροφῆς διὰ τῶν ὄμβρων. Εἶδον δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ φυτὰ τινὰ βλαστήσαντα ἐκ τῶν σπόρων τοὺς ὁποίους κομίζουσι· μέχρι τοσούτου βέθους τὰ πτηνὰ. Ἄλλὰ τόσον παρηλλαγμένα ἦσαν τὰ ἄθλια ἐκεῖνα φυτὰ ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνωσιν εἰς ποῖα εἶδη ἄνθρον.

Οἱ Ἴνδοὶ δὲν ἤθελον πλέον νὰ προβῶσι περαιτέρω· αἱ σίμωγαι τῶν πτηνῶν ἀποβαίνουσαι εἶτι ἀγριώτεροι ἐκ τῆς ἀποστενώσεως τοῦ σπηλαίου, τοὺς ἐπρόξενον τοιαύτην φρίκην ὥστε δὲν ἔστειρον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προχωρήσωσι· καὶ ὁ Οὐμβόλδος μετὰ τοῦ φίλου τοῦ εὐρέθησαν λοιπὸν ἠναγκασμένοι νὰ ὀπισθοδρομήσωσι. I. K.

Αἱ ἔξοχαι τοῦ Λονδίνου.

(Ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου Γάλλου τινος περιηγητοῦ.)

Εἰς τὰ περίεξ τοῦ Λονδίνου ἐκτείνονται μεγαλοπρεπεῖς ἔξοχαι, ἐνηθητήρια τῶν βασιλέων καὶ τῶν μεγάλων ἀριστοκρατῶν. Πρὶν σὰς περιηγήσω εἰς τὸ Οὐνδερ καὶ τὸ Ἀμπτόν-Κούρτ, θέλω εἰπεῖ ὀλίγα τιμὰ περὶ τοῦ Ριχεμόντου, ἐνὸς τῶν θαυμαστοτέρων καὶ ὠραιότερων τόπων τῆς γῆς κατὰ τὴν σύμφωνον ὁμολογίαν ὄλων ὅσοι τὸ ἐπεσκέφθησαν. Εἶναι δὲ τὸ Ριχεμόντον φιλητὴ διατριβὴ τῶν μεγάλων τοῦ Λονδίνου· αὐτοῦ διατρίβει καὶ εἰς τῶν πλουσιωτέρων τραπεζιτῶν τῶν Παρισίων, ὅστις διάγει ἐν Ἀγγλίᾳ βίον ἀληθινὸν πρίγγιπος.

Ὁ τραπεζιτῆς οὗτος, συγγενὴς στενὸς ἐνὸς τῶν ἀνωτάτων λειτουργῶν τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, διετῆρει πρὸ τινῶν μηνῶν συχνότατας σχέσεις μὲ τὴν ἐκθρονισθεῖσαν εἰκογένειαν τοῦ Φιλίππου ἧτις κατοικεῖ, ὡς γνωστὸν, τὸ Κλαρεμόντον· ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐσυνειθίκε νὰ δέχεται εἰς τὸ γεῦμά του τὸν ἐξόριστον βασιλεῖα, φίλῶς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τὸν Κ. Μονταλιετόν, τὸν Κ. Μετερνίχον καὶ ἄλλους τῶν πρώην μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἑυρώπης τῶν ὁποίων κοινὸν καταγῶγον εἶναι τὸ Κλαρεμόντον. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ εἶπω, οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι τὰ πολιτικὰ δὲν εἶναι ἀπεξενωμένα τῶν συμποσίων τούτων καὶ πριγγιτικῶν συνδιαλέξεων. Μὲ διεγῆθησαν μάλιστα ἀνεκδοτὸν τι ὅπερ μὲ φανίνεται ἄξιον νὰ εἶπω κοινωποιήσω.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν συμπροσόντος λόγου περὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑυρώπης, καὶ ποῖα τινα πρέπει

νὰ ἦναι τῆ σήμερον τὰ ἀπαραίτητα προσόντα τοῦ ἀληθῶς πολιτικοῦ ἀνδρός, ὁ κύριος Μετερνίχος ἀφῶ κατὰ τὴν συνθήειάν του προέταξε πολλὰς εὐφυεῖς θεωρίας, τελευταῖον, ὅσον, εἶπε, τὸ κατ' ἐμὲ τρεῖς μόνον γνωρίζω τὴν σήμερον νόας πολιτικούς εἰς τὴν Ἑυρώπην.

Ὁ Κ. Γυζῶτος, ὅστις ἐκάθητο καταντικρῶ τοῦ γηραιῶ διπλωμάτου, ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους περιεχῶθη ἀπὸ ἐρύθημα αἰδοῦς κ' ἐνέβλεψεν ὑπόκρυφα εἰς τὸν λαλοῦντα, προεντυφῶν εἰς τὸν ἔπαινον τὸν ὁποῖον προέβλεπεν εἰς ἐμεῖλε ν' ἀκούσῃ. Τότε ὁ Κύριος Μετερνίχος στραφῆς πρὸς αὐτὸν ἐτελείωσε τὴν φράσιν οὕτω.

— Οἱ δὲ τρεῖς οὗτοι πολιτικοὶ νόας εἶναι, εἶπεν ἡ Κυρία δούκισσα Ὀρλεάν, ἡ βασίλισσα τῆς Ὀλλανδίας, καὶ ἡ πριγγίπιτσα τῆς Πρωσσίας.

Ὁ Κ. Γυζῶτος ἐδάγκασε τὰ χεῖλη.

ΤΟ ΟΥΙΝΣΔΟΡ.

(Ἐν Ἀγγλίᾳ.)

Ἐν τῶν περιεργότερων θεαμάτων τοῦ κόσμου εἶναι κατὰ τὴν γνώμην ὄλων τῶν περιηγητῶν ἡ βασιλικὴ διατριβὴ τοῦ Οὐίνσδορ. Πολλοὶ ἄλλοι περιέγραψαν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν κατασκευὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐγὼ θέλω ἀκολουθήσει τὰς ἰδίας μου ἐντυπώσεις.

Κατὰ πρῶτον ἔσυρε τὴν προσοχήν μου ἡ σεμνὴ θέα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ὠραιότης τῶν γραπτῶν ὑέλων αὐτῆς, οἵτινες εἶναι, ὡς δεβαιοῦσι, τὰ λαμπρότερα μνημεῖα τῆς ὑελογραφίας, ὅτε ἡ τέχνη αὐτὴ ἦτον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς τελειότητός της. Εἰς τὸ μέρος τοῦ ναοῦ ὅπου ἴσταται ὁ χορὸς, ὑπάρχουσι 14 στασιδία διὰ τὰ 14 μέλη τοῦ τάγματός της καλυπόμενης (de la jarretiere), μὲ τὰ παράσημα ἐκάστου τῶν μελῶν ἄνωθεν. Δὲν ἐδυνήθη νὰ καταστειλῶ αἰσθητὰ τι ἐκπλήξεως ὅτε εἶδον ἐκεῖ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ παράσημα τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου, τὰ ὁποῖα ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὠρῶν ἀφροσπάστησαν ἀπ' ὅλα τὰ δημόσια μνημεῖα τῶν Παρισίων, χωρὶς ἡ πόλις νὰ δώσῃ κἀμίαν προσοχήν.

Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐπισκέπτεται τὰς στοὰς τῶν εἰκόνων ἢ τὰς πινακοθήκας ὅπου εἶναι τεταμιευμένοι θησαυροὶ ἀνεκτίμητοι. Ἡ καλουμένη Πραπαήλιος αἰθουσα περιέχει μόνον ἔργα τοῦ θείου διδασκάλου τῆς Ρωμαϊκῆς Σχολῆς· ἄλλη αἰθουσα ὀνομάζεται ἡ τοῦ Βανδουκίου. Τὸν Φλαμανδὸν Κτὸν ζωγράφον, ἐπειδὴ ἐγκατεβίωσε πολὺν χρόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ Ἀγγλοὶ ἀντιποιοῦνται ὡς ἐθνικὸν αὐτῶν τεχνίτην. Ὁμοίως ἀντιποιοῦνται καὶ τὸν περίδοξον μουσικὸν Ἀρουδέλον, ὅστις ἐσύνθεσε τὸν Μεσσιάν, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τὸ ἀγλαῖσμα τῆς Ἀγγλικῆς μουσικῆς. Μὴ τοὺς ὀβηθῶμεν τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν περιφλαυτίαν. Ὅστις δὲν ἔχει ἴδια τέχνα, ἀναγκάζεται νὰ υιοθετήσῃ τὰ ξένα· ἀς συγχωρήσῃ λοιπὸν ἡ Φλάνδρια εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐγκαλλωπιζῆται εἰς τὴν δόξαν τοῦ Βανδουκίου, καὶ ἡ Σαξωνία ἀς παραιτήσῃ εἰς αὐτὴν τὰς λυρικὰς δάφνας τοῦ Ἀενδίου. Δὲν ἔχουν δὲ καὶ δίκαιον νὰ παραπονεῖται διὰ τὸν σφετερισμὸν. Διατί οἱ μεγάλοι οὗτοι τεχνίται ἀπῆλθον ζητούντες τύχην καὶ φήμην εἰς τὰς νήσους τὰς βορεινικὰς. Βέβαια διότι αἱ πατρίδες οὐ-

τῶν δὲν τοὺς ἐξετίμων πρεπόντως. Ὅθεν καὶ οἱ δύο οὔτοι ἠδύνατο νὰ εἰπωσι πρὸς τὴν τεκοῦσαν αὐτοὺς γῆν, ὅτι ὁ Δαλαμβέροτς ἔλεγε πρὸς τὴν χρηστὴν γυναῖκα πρὸς τὴν ἄλλο δὲν ἔχρεώσεται εἰμὴ ὅτι τὸν ἐγέννησε.

— Ὅχι, δὲν εἶσαι, ἔλεγε, μήτηρ μου σὺ, ἀλλ' ἡ ὑελοπῶλις ἐκεῖνη ἧτις μὲ ἀνεθρέψε.

Εἰς ἄλλην πινακοθήκην, ἧτις καλεῖται ἡ τοῦ Βατερλώ εὐρίσκονται αἱ εἰκόνες ὄλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ὅσοι εἰργάσθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν καὶ τὰς συνθήκας τοῦ 1815. Μόνη ἡ εἰκὼν τοῦ Ταλευράνδου λείπει ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου. Οἱ Ἀγγλοὶ ἀποκλείοντες ἐκ τῆς πινακοθήκης ταύτης τὸν Ταλευράνδον, ἐμιμήθησαν Φίλιππον τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπεδέχετο μὲν τὴν προδοσίαν, κατεφρόνει δὲ τοὺς προδότας. Ἡ ὀπλοθήκη περιέχει πλείστας ἀρχαίας πανοπλίας περιεργότατας. Ἄλλὰ τὸν θαυμασμὸν μου ἐκίνησαν πρὸ πάντων δύο Ἰνδικὰ τηλεβόλα κυριευθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Σίκων κατὰ τὸν τελευταῖον Ἰνδικὸν πόλεμον. Τὰ θαυμαστὰς μεταλλουργικῆς ἐργασίας τηλεβόλα ταῦτα ἐπιθεθήκασιν εἰς ὑποστάτας ἐκ πολυτίμου ξύλου γεγλυμμένους μὲ τέχνην σπανίαν, καὶ κοσμουμένους προσέτι μὲ ἐξαισία ἐγκολήματα. Ἄς καυχώμεθα ἔπειτα διὰ τὴν τελειοποίησιν εἰς τὴν προήγαγε τὰς βιομηχανικὰς τέχνας ὁ Ἑυρωπαϊκὸς πολιτισμὸς. Λαοὶ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς θεωροῦμεν ὡς βαρβάρους κατέχουσι σκευὴ πολεμικὰ ὑπέρτερα τὴν κατασκευὴν καὶ λαμπρότερα ἀπ' ὅτι λαμπρότατον δύναται νὰ δεῖξῃ ἡ Ἑυρωπαϊκὴ τέχνη. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἀπῆνθησε καὶ ἡ Γαλλία εἰς τοὺς Ἀραβας. Τὰ τηλεβόλα τὰ κυριευθέντα τῷ 1830 εἰς Ἀλγέριον καὶ ἦδη κείμενα εἰς τὸ δῶμα τῶν Ἀπομάχων, ἐκεῖ εἶναι καὶ μαρτυροῦσι.

Τὸ ἐστιατόριον τοῦ Οὐίνσδορ εἶναι ἴσως τὸ περιεργότερον μέρος τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ κτιρίου. Εἶναι δὲ παμμεγέθης αἰθουσα, ἐν τῷ μέσῳ ἔχουσα πελωρίαν τράπεζαν. Μακρὰν δὲ, εἰς τὸ βάθος φαίνεται θρόνος μὲ οὐρανὸν ἔπου καθήμενὴ ἡ βασίλισσα ὑποδέχεται τοὺς κεκλημένους. Αἱ θέσεις ὅπου καθήνται ἡ βασίλισσα καὶ ὁ πρίγγιψ Ἀλβέρτος κατέχουσι τὰς δύο ἀντιθέτους ἐσχαιὰς τῆς τραπέζης, τόσον δεξιά καὶ ἀριστερά ὥστε διὰ νὰ ὀμιλήσῃ ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον πρέπει νὰ φωνάξῃ μεγαλῶς. Διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸ κακὸν τοῦτο, κατεσκευάσαν μέγαν ἀκουστικὸν σωλήνα ὅστις ἐκτείνόμενος ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο πέρρει τῆς τραπέζης, καὶ ἔχων τὰ δύο στόμα παρὰ τὰς καθέδρας τῆς βασιλείσεως καὶ τοῦ πριγγίππου, τοὺς χορηγεῖ τὸ μέσον τοῦ νὰ ψιθυρίζωσιν εἰς τὸ οὖς ἀλλήλων λόγους τρυφεροὺς ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων καὶ πληκτικῶν τῆς ἐθιμοταξίας δειπνῶν.

Ἄλλ' οἱ κῆποι τοῦ παλατίου εἶναι πλέον ἀξιοθεάτοι ἀπ' αὐτὸ τὸ παλάτιον. Ἐννεὰ λεύκας ἔχει ὁ περιβόλος αὐτῶν καὶ διατέμνεται ἀπὸ μίαν δεινροστοχιανὴν δύο λευγῶν τὸ μήκος πεφυτευμένη μὲ δένδρα ἐξαισία τὸ μέγεθος, δεκάκις ὀγκωδέστερα τῶν ὀγκωδεστάτων καστανεῶν τῶν Τουίλεριῶν.

Ἐπεθύμησα νὰ μάθω πόθεν αὐτὸ τὸ μέγεθος τῶν ἀγγλικῶν δένδρων· ἀλλὰ μὴ ταραχθῶσιν οἱ θιασῶται τοῦ ὠραίου τῆς Γαλλίας κλίματος. Ἄν τὰ δένδρα τῆς

Μεγ. Βρετανίας φθάνωσιν εἰς τοσοῦτον μέγεθος, τοῦτο δὲν προέρχεται βέβαια διότι ὁ δμικλώδης τῆς Ἀγγλίας οὐρανός, ἢ ἡ ὑγρὰ αὐτῆς γῆ εἶν' ἐπιτηδειότερα εἰς τὴν αὐξησιν τῶν φυτῶν ἄλλ' ἀπλῶς μόνον διότι ὁ νόμος προστατεύει καὶ βοηθεῖ τὴν μακροδιότητα τῶν βασιλέων τούτων τοῦ δρυμοῦ, μὴ συγχωρῶν νὰ βάλῃ τις σίδηρον εἰς τὰς δρῦς, τὰς πετελας καὶ τὰς φηγούς τῶν ἐθνικῶν καὶ βασιλικῶν κτημάτων καὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν κλήρων. Ὅλα ταῦτα τὰ δένδρα πρέπει ν' ἀποθάνωσι καὶ ἀποθνήσκουσι τὸν φυσικὸν θάνατον, φέροντα πολλῶν ἡλικιῶν αἰώνων. Τὰ ἰδικὰ μας δένδρα πρὸς ἐκεῖνα εἶναι πυγμαῖοι, ἐπειδὴ οἱ ἡμέτεροι νόμοι ἐν μόνον εἶδος δένδρων ἀπηγόρευσαν νὰ κόπτεται, τὰ δὲ δένδρα τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλ' ἐσχάτως ἡ Κυβέρνησις ἐδειξεν ὅτι σέβεται τὰ δένδρα τῆς ἐλευθερίας, ὅσον καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτήν.

Ἐντὸς τοῦ παραδείσου σώζεται ὁ μικρὸς οἰκίσκος ὅπου πολὺν χρόνον κατώκησε Γεώργιος ὁ Α'. πρὶν εἶναι βασιλεύς, ὅτε ἦτον εἰς δούξ Ἀνοβέρας. Λέγεται δὲ ὅτι ἡ δούκησσα Μάλβορουγ ἐπεσκέπτετο ὑπὲρ τὸ θεῶν συχνὰ τὸν οἰκίσκον, ἐνίοτε καὶ διὰ νυκτός, σπύδουσα ν' ἀναγγεῖλῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν πρίγγηπα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας τοῦ ἀνδρός της. Μίαν νύκτα, εἰς τὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐμβαίνει ὁ στρατηγὸς εἰς τὸ Λονδίνον καὶ μὴ εὐρῶν οἶκαδε τὴν γυναῖκά του, μαθὼν δὲ ὅτι εἶναι εἰς τὸ Οὐίνσδορ, ἐπορεύθη ἀναζητῶν αὐτήν εἰς τὸ παλάτιον ἄλλ' εἰς μάτην. Τέλος τὴν εὐρεν εἰς τὸν μικρὸν οἰκίσκον οὐκίνοσ ἢ ἰδία κατέβη καὶ τῷ ἦνοιξε τὴν θύραν· καὶ ἐπειδὴ τὰ φορέματα της ἦσαν εἰς κάποιαν ἀταξίαν ὁ νικητὴς τοῦ Ὀχσδέε φωνῆ ἀπορῶν.

— Δὲν γνωρίζεις, τῷ εἶπε τότε ἡ χρηστὴ γυνὴ, ὅτι ἂν ἦμαι τοιαύτην ὥραν ἐδῶ, τὸ κάμνω πρὸς τὸ συμφέρον σου;

ΑΜΠΤΟΝ ΚΟΥΡΤ.

Μετὰ τὸ Οὐίνσδορ οἱ ξένοι ἐπισκέπτονται τὸ Ἀμπτόν Κούρτ, λαμπρὸν οἰκοδόμημα κτισθὲν ὑπὸ Οὐόλσεϋ ἀρχιεπισκόπου Κιόρακου. Λέγεται ὅτι διαβαίνων ποτὲ ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς Ἐρρίκος Η', τόσον ἐνοστιμύθη τὸ παλάτιον τοῦτο, ὥστε ἐρῆψε εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, τὸν ἐπίσκοπον διὰ νὰ σφετερισθῇ τὸ κτήμα του· αἱ καταχρήσεις τοῦ ἐπισκόπου καὶ αἱ μυστικαὶ αὐτοῦ σχέσεις μετὰ τὰς αὐλὰς τῆς Ἰσπανίας καὶ Γαλλίας ἠδύνατο μὲν νὰ παράσχωσιν εὐπρόσωπον ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἐρρίκον ἄλλ' ὁ τύραννος ἐκεῖνος δὲν ἐσκατιζέτο νὰ εὕρῃ δικαιολογήματα ὡσαύτως ἤθελε νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὸ μέσον ὄσους τῶν ἠνώχλων εἴτε καρδινάλιους εἴτε γυναῖκας.

Ὁ παραδεισὸς τοῦ Ἀμπτόν Κούρτ εἶν' ἐφάμιλλος τοῦ Οὐίνσδορ. Ὑπαρχει δὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦτο καὶ ἐν τῶν πλουσιωτάτων μουσειῶν τῆς Οἰκουμένης. Χρησιμεύει κατὰ τὸ παρὸν τὸ Ἀμπτόν Κούρτ ὡς οἰκῆσις εἰς διαφόρους εὐγενεῖς οἰκογενεῖας ἐκπεσοῦσας. Ἐκαστὴ ἐξ αὐτῶν ἔχει τὰ ἐν τῷ κήπῳ θρονία καὶ τὰς καθέκλας αὐτῆς σηματομενῶμενα μετὰ τὰ παράσημα τῆς εὐγενείας τῶν παραδείγμα χαρκτηρίζον τὸν τύπον καὶ τὴν ἀκρὰν ματαιοφροσύνην τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Τὰ θρανία

ταῦτα καὶ αἱ καθέδραι καταλαμβάνονται ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ δημοσίου τοῦ ἐρχομένου εἰς περιδιαβάσιν· καὶ ἐπειδὴ οἱ εὐγενεῖς δὲν εἶναι ἰδιοκτῆται αὐτῶν, δὲν δύνανται μὲν ν' ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ φαίνονται προδῆλως δυστηρητέοι διὰ τὴν κατ' αὐτῶν γενομένην προσβολὴν, ἐπειδὴ οὕτω τὴν θεωροῦσιν.

Εἰς τὸ Ἀμπτόν Κούρτ μ' ἔτυχε νὰ παρατηρήσω περιεργόν τι παραδειγμα τῆς Ἀγγλικῆς αἰδοῦς. Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν κῆπον Ἀγγλος τις περιεπάτει κληρίον ἡμῶν μετὰ τῆς θυγατρὸς του. Ἰδὼν δὲ εἰς ἀπόστασιν τινα δύο στρουθία κεντούμενα τῷ ῥάμπει, ἐσφενδόνισε μ' ὅλην τὴν δύναμιν τὴν ἰσθῶδον κατὰ τῶν πτηνῶν, ἐκεῖνα δ' ἐπέταξαν ὑψηλὰ. Τούτο τὸ ἔκαμεν ὁ Ἀγγλος διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῇ ἡ παρθενικὴ ἀγνότης τῆς κόρης ἀπὸ θέαμα τὸ ὅποιον ἐκεῖνη, εἶμαι βέβαιος, οὐδ' ἤθελεν ὅλως παρατηρήσει.

Τὸ Ἀμπτόν Κούρτ ἠνεώχθη πρὸ τριῶν μόνον ἐτῶν εἰς τὸ κοινόν. Εἶναι δὲ τοῦτο μίξ τῶν κατακτήσεων τοῦ ὀπτημέραι προοδύοντος ἐν Ἀγγλίᾳ δημοτικῷ πνεύματος. Οἱ εὐγενεῖς οἰκῆτορες τοῦ παλατίου δὲν εἶναι διόλου εὐχριστημένοι μετὰ τὴν δημοτικότητα αὐτὴν ἣτις ἐκθέτει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κοινοῦ τὴν παρῶσαν πενίαν καὶ παρτακίαν τοῦ γένους τῶν· ἀλλ' οἱ κατοικοὶ τοῦ Λονδίνου μεταχειρίζονται κατακόρως τὸ εἰς αὐτοὺς παραχωρηθὲν δικίωμα, συρρέοντες πολυπληθεῖς εἰς τὰ ἀρχαῖα μέγαρα τοῦ Καρδινάλιου Οὐόλσεϋ.

Εἰς Ἀμπτόν Κούρτ εὐρίσκειται τὸ μόνον κλῆμα τῆς ἀμπέλου τὸ ὑπάρχον ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ αὐτὸ δὲ ἀκόμη φυλάττεται ὑπὸ ὕελουσ· ὁμολογητὸν ὅμως ὅτι ἔχει ὄγκον καὶ μέγεθος ἐξαισίον. Διαρκεῖ, λέγουσιν, ἐκ πολλῶν ἡτῆ αἰώνων, καὶ φυλάττεται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὅταν τις ἔχη ἐν μόνον κλῆμα, πρέπει τούλαχιστον νὰ τὸ προσέχη καλά!

Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ κλήματος, θέλω εἰπεῖ δύο λέξεις περὶ τῶν ὀπωρῶν. Αἱ ὀπωροὶ τῆς Ἀγγλίας ἔχουσιν ὡραίαν θεωρίαν, ἀλλ' εἶν' ἀηδέσταται τὴν γεῦσιν· ὁ δὲ λόγος προφανὴς· εἶναι ἀνούσιοι διότι ὠριμάζουσιν σχεδὸν χωρὶς ἡλιον. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τῶν λαχανικῶν, ἐξαιρουμένου ἐνὸς εἶδους κρομμύων τὰ ὁποῖα γίνονται μεγαλώτατα καὶ ἔχουσι γλυκυτάτην γεῦσιν. Τὰ πεπονία τῶν πωλούμενα ἀκροβώτατα καὶ θεωρούμενα ὡς τρυφηλὸν ἔδεσμα εἶναι τόσον μικρὰ καὶ βραχίτικα, ὥστε οἱ ἡμέτεροι χωρικοὶ ἤθελον τ' ἀπορρίψει ὡς ἀχρηστα. Οἱ μόνον φαγωτίμοι καρποὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶν' οἱ ἐρχόμενοι ἀπὸ τῆς Ἀβερν καὶ τὰ παραλία τῆς Γαλλίας.

Εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀγγλίας τὴν κομπεϊάν Λαγκάστρου ὑπαρχει τις πόλις νεόκτιστος τῆς ὁποίας ἱστορία μ' ἐφάνη ὡς ἐν τῶν παραδοξοτάτων πραγμάτων τῆς παρούσης Εὐρώπης. Ἡ πόλις αὕτη κειμένη πλησίον τῆς Λιβερπούλης ὀνομαζέται Βουρκενέδν. Ἐταιρία τις πρὸ δώδεκα περίπου ἐτῶν ἐπεχείρησε νὰ κτίσῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τινὰς οἰκίας καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἦλθον καὶ συνωκίσθησαν ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδες κατοίκων. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ νέα πόλις εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν ταύτην ἐπέλθεν εἰς τὴν

Κυβέρνησιν νὰ ἐνάξῃ εἰς δίχην τὴν ἐταιρίαν ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἡ γῆ ὅπου εἶχον οἰκοδομήσει ἦτον ἐθνικὴ. Ἐν τῷ ἄμα ὄλαι αἱ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα χιλιάδες τῶν κατοίκων ἐξεληθόντες τῆς πόλεως διεσκορπίσθησαν· εἰς τὰς πέριξ πεδιάδας καὶ ἄφησαν μόνον κάτοικον εἰς τὴν πόλιν τὴν ἔχουσαν τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα χιλιάδας οἰκῶν τὸν ἐπίτροπον τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ τέλους τῆς δίκης. Τέλος χάρις εἰς τὸν ἀνεξάρτητον χαρακτήρα τοῦ Ἀγγλικῶ δικαστηρίου κατεδικάσθη ἡ Κυβέρνησις. Τότε δὲ ὁ λαὸς ἐσπευσε πάλιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ πληθυσμὸς ἠξήθη μάλιστα ἐπαίσθητως. Ἀριθμοῦνται σήμερον εἰς τὴν Βερκενέδν ὑπὲρ τὰς διακοσίας χιλιάδας ψυχῶν. Αἱ ἐμπορικαὶ ἐργασίαι εἶναι περισσότεραι μὲν τῶν τοῦ Λονδίνου, ὀλίγον δὲ κατώτεραι τῶν τῆς Λιβερπούλης.

I. K.

ΜΙΛΤΩΝ.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀπολεσθέντος Παραδείσου, ἐγεννήθη ἐν Λονδίῳ, τὴν 9 Δεκεμβρίου 1608. Ὁ πατὴρ του, ἀνὴρ πεκαυδευμένος, καὶ μετ' ἐπιτυχίας τὰς τέχνας καλλιερῶν, ἦν συμβολαιογράφος· διὸ καὶ ὁ Μίλτων ἔσχεν ἀνατροφὴν ἐκ τῶν μάλλων διακεκριμένων. Ἐκ νεαρῆς ἡλικίας ἐδειξε ζῆλον καὶ ἀγάπην μεγίστην πρὸς τὰς ἐργασίας· ὅθεν ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν ἠλθίνας, ἠρθένησεν ἡ ὄψις αὐτοῦ ἐνεκα τῶν μεγάλων ἀγρουπνῶν. Πενμφθεῖς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κανταβριγίας ἐδιώχθη ἀπὸ αὐτοῦ, μετὰ διαμονὴν πενταετῆ, ἐνεκα τῶν διενέξεων, τῆς ἀπειθείας, τοῦ ὑπερηφάνου καὶ θυμώδους αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ὁ Μίλτων ἀφοσιώθη κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, ἀλλὰ παρητήθη μετ' ὀλίγον, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ὀνειρευόμενος. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος, ἀπεσῶρθη εἰς τὴν ἐξοχὴν παρὰ τῷ πατρί του· Ἡ σπουδὴ καὶ ἡ σύνθε-

σις Λατινικῶν ποιήσεων ἦσαν αἱ μόναι ποθηταὶ αὐτοῦ διασκέδασεις. Ἄφησε δὲ μέγαν ἀριθμὸν Λατινικῶν στίχων ἀξιοσημειώτων διὰ τὴν ἀκριβείαν, τὴν ἀρμονίαν καὶ τὴν ἀφέλειαν τοῦ ὕφους. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνέθεσεν Ἰταλικὴν κωμωδίαν *Comus* ὀνομασθεῖσαν. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου Μίλτωνος ἐκλίνε μᾶλλον πρὸς τὰς πενήτους καὶ ἐμβριθεῖς ἰδέας· ἔτη τινὰ μετὰ τὴν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ, ἀπώλεσας τὴν μητέρα του, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ μακρὰν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Διέτρεξε δὲ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν χώραν ταύτην, ἣτις ἀνοψοῦσα τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, τῷ ἐνέπνεε μάλιστα τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ μνημεῖον τι μέγα ἐφάμιλλον τοῦ Τάσσου, ἢ δόξα τοῦ ὁποῖου ἀντήχει τότε περὶ αὐτόν. Ὁ Μίλτων συνανέστραφεν μετὰ τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Γαλιλαῖον εἰς τὴν μονὴν ἐκείνην τῆς Φλωρεντίας, ἐν ἣ τὸ ἱερόν Δικαστήριον τὸν εἶχε φυλακίσει.

Ἐν ἔτει 1640, ὁ Μίλτων ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀγγλίαν μαθὼν τὰς ἡτῆς ἐκρηγνυόμενας ἐπαναστατικὰς ταραχὰς εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος ἐνεργόν, καὶ καταταχθεὶς μετὰ τῶν φιλελευθέρων, ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ἕνα τῶν μάλλων ἐνθουσιωδῶν δημοκρατικῶν. Ὁ Μίλτων συνεκέρνα μετὰ τῶν φροντῶν τῆς ἀνατροπῆς ἢ ἐδίδεν εἰς νέους τινὰς, ἀσκησιν συνεχῆ πολεμικὴν καὶ θρησκευτικὴν. Ἐδημοσίευσεν μέγαν ἀριθμὸν φυλλαδίων κατὰ τῆς ἐπισκοπίας, κατὰ τῆς βασιλείας, καὶ περὶ διαφόρων θεολογικῶν ὑποθέσεων, αἵτινα διακρίνονται πολλακίς διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς ποιητικῆς ἐξαψευς, καὶ διὰ τῆς μεγίστης αὐτῶν διδακτικότητος. Αἱ δημοσιεύσεις αὗται εἰλκυσαν τὴν ἐπὶ τοῦ Μίλτωνος προσοχὴν τοῦ Κρόμβελλ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ Α' ὠμόμασεν αὐτὸν μυστικὸν Διερμηνέα καὶ Γραμματέα τῆς Λατινικῆς Γλώσσης, ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας. Ὁ Μίλτων ὑπερασπίζετο θερμῶς ἀπάσας τὰς ἐπαναστατικὰς πράξεις. Ἀλλὰ, κατὰ τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ πάθη, καὶ τοὺς κινδύνους διετήρει μεγίστην εὐλικρίαν, ἐπιμελούμενος ταυτοχρόνως καὶ τὰ συμφέροντά του. Κατὰ τὰς δὲ γρημματοῦς τοῦ Κρόμβελλ, ἀφωσιώθη ὀλοσχερῶς εἰς τὸν ἀθροῦπον τοῦτον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν εὐλικρινὴ τῆς ἐλευθερίας λάτριν. Δυστυχῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὁ Μίλτων τυφλωθεὶς ἀπεσῶρθη μακρὰν τοῦ κόσμου, πρὶν ἢ οὐδεὶς τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Κρόμβελλ, ἐξαιρουμένου, μαντεύσῃ τὸ ποιητικὸν οὐτοῦ πνεῦμα. Ὁ ποιητὴς ἐνυμφεῖθη γυναῖκα, ἣτις γεννήσασα τρεῖς υἱοὺς τὸν ἐγκατέλειψεν διὰ τὸ πρὸς τὰς ἰδέας του μῖσος· βραδύτερον δὲ ἐνυμφεῖθη ὡραίαν τινα νέαν ἀποθανούσαν δύο ἔτη μετὰ τὸν γάμον τῶν, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐθρήνησεν ὁ Μίλτων διὰ στίχων ἐμπλέων οὐρανίας καὶ ἀνεκφράστου μελαγχολίας. Ἐπὶ τέλους ἐνυμφεῖθη ἕκ νέου γυναῖκα τινα, αἱ φροντίδες τῆς ὁποίας ἠδύνουσαι, ἐπέχεον τὸ φάρμακον τῆς παραμυθίας ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ γῆρατός του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρξατο τῆς συνθέσεως τοῦ ἀριστουργήματος αὐτοῦ, τοῦ Ἀπολεσθέντος Παραδείσου, τὴν ὁποῖαν διέκοψεν ἐκ τῆς ἀνεπιαναστάσεως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς Καρόλου τοῦ Β'. διότι κρατηθεὶς κατὰ διαταγὴν τῆς

Βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ἀπελύθη μετὰ δύο μῆνας. Διηγούνται ὅτι ὁ ποιητὴς Δαβενάντος, προσκεκλημένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλικοῦ οἰνώδου (cave), περιπεσὼν, κατὰ τὰ 1650 εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Μίλτωνος, ὁ δὲ Δαβενάνδος, ἐπιστρέψαντος Καρόλου τοῦ Β'. ἐζήτησε τὴν συγγνώμην ὑπὲρ τοῦ Μίλτωνος, μὴ λησμονήσας τὴν γενναίότητα τοῦ συγγραφέως τοῦ *Ἀπωλεσθόντος Παράδεισου*.

Καί τοι ἄγων κατὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε παρεδόθη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, τυφλός, ἀσθενής, δυστυχής, διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, μεμαγευμένος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν βεμβασμάτων, ὁ Μίλτων εὗρεν ἔτι εἰς τὸ πνεῦμά του τὴν ἰσχύν τοῦ νὰ περαιοῖται τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου συνέλαβε τὴν ἰδέαν.

Ἀνεγίνωσκε τὸ ποίημά του πρὸς τοὺς υἱοὺς του, τοὺς ὁποίους ἐδίδαξε τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐξηκολούθει δὲ ἀναγινώσκων δι' αὐτῶν, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγερσιν τῆς πρωίας, χωρὶα τινὰ τῆς Γραφῆς, τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ δὲ μουσικὴ ἐπέχεε τὸ βάλσαμον τῆς ἡδονῆς εἰς τὰς πενθίμους τοῦ λαμπροῦ γέροντος στιγμάς.

Κατὰ τὸ 1665 ἐπεμψεν ἀντίγραφον τοῦ ποίηματός του εἰς νέον τινα φίλον του Κουάκερον ὀνομαζόμενον, καὶ δύο ἔτι βραδύτερον ἐπέλωθεν αὐτὸ εἰς Βιβλιοπώλην τινα ἀντὶ τριάκοντα λιρῶν στερλινῶν. Τὸ ποίημα τοῦτο δημοσιεῦθεν τότε οὐδεμίαν ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν. Πλὴν ὁ Μίλτων, οὐδόλως ἀπεπισθεις, ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας του, καὶ ἐδημοσίευσεν *Ἐπιτομὴν τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας*, μετὰ ταῦτα τραγωδίαν τινα τοῦ *Σαμφῶν* εἰς τὴν παρεστῆξε καὶ χωροῦς. Βραδύτερον ἐφάνη ὁ *Ἀνακτῆεις Παράδεισος*, ποίημα εἰς ἄσματ' ἑξήκοντα. Τὰ τελευταῖα τοῦ ποιητοῦ ἔτη ἐνησχόλησαν συγγραφαὶ πλήρεις θερησκευτικῶν συζητήσεων. Ἀπέθανε δὲ τὴν 10 Νοεμβρίου 1674 εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα πέντε ἐτῶν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ὁ Ἀδδισὼν συνετέλεσε τὰ μάλιστα πρὸς τὴν διακήρυξιν τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυίας τοῦ Μίλτωνος. Ὁ δὲ Βολταίρος ἐμίμηθη αὐτὸν βραδύτερον ἐν Γαλλίᾳ. Μετ' ὀλίγον ἀνεφάνησαν πολλαὶ μεταφράσεις τοῦ *Ἀπωλεσθέντος Παράδεισου*, ἐξ ὧν ἡ ἀρίστη εἶναι ἡ τοῦ Δελίλλου, οὗτινος ὁμως ἡ πολυλογία διαστρέφει πολὺ τὰς ἀφελείας, καὶ ἀρχαιτύπους καλλονὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ ποίηματος.

Ἐπάρχουστιν ἔτι παρὰ τοῦ ποιητοῦ τούτου τρία ἔτερα εἶδη ἐκλεκτῆς καὶ λαμπρᾶς ποιήσεως, θελξικάρδια διὰ τὴν μελωδίαν τῆς γλώσσης, τὴν χάριν, τὴν ζωηρότητα, καὶ τὴν γλαφυρότητα τῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Τὸ μὲν ἐπιγράφεται *L' Allegro*, ἐνῶ περιγράφει ἅπαντα τὰ αἰσθητά ψυχῆς εὐδαίμονος καὶ αὐτάρκους· τὸ δεύτερον, *Il pensiero*, ψάλλει τὰς παραμυθητικὰς τῆς μελαγχολίας παραφροάς· καὶ τὸ τρίτον ἄσπαστον εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγεννῶν.

(A. I.)

ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΜΟΓΓΟΛΩΝ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΚῃ.

ΒΑΒΕΡ ΘΕΜΕΛΙΩΤΗΣ 1525.

Οἱ Μογγόλοι, κατὰ τὸ 1241 εἰσέβαλον τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἰνδιαν στρατηγούμενοι ὑπὸ τινος τῶν υἱῶν τοῦ Ζεγγίς-Χάν. Ἀποδιωχθέντες, χωρὶς ὁμως νὰ δειλιάσωσιν, ἐπανελάθον πολλακίς ἀκολουθῶν τὰς κατὰ τῆς ὥραιας ταύτης χώρας ἐπιδρομάς των, ἦτις παραβαλλομένη πρὸς τοὺς ἀκάρπους καὶ χέρους ἀγρούς των, τοῖς ἐφάνη βεβιαίως ὡς ἄλλος ἐπιγίαιος παρὰ δεισιος.

Κατὰ τὰ 1398, ὁ Τιμούρ-Λέγκ (Ταμερλάνος) κατακτῆσας μέγα μέρος τῆς Ἀσίας, ὠδήγησε τοὺς Μογγόλους εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐλεηλάτησε καὶ ἤρπαισε πᾶν τὸ προστυχόν, ἐθανάτωσεν ἑκατὸν χιλιάδας αἰχμαλώτους, ἐκυρίευσεν τὴν Δέλην, ποταμηδὸν γύσας ἐν αὐτῇ τὸ αἶμα, καὶ κατέστησεν αὐτὴν βορᾶν τοῦ πυρός. (Ἰαννουαρίῳ τοῦ 1399). Πανταχοῦ ἐνεσπάρει ὁ τρόμος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ ἅπαντα σχεδὸν ἡ Ἰνδία ὑπετάγη. Πρὶν δὲ ἐπανελθῆ εἰς τὴν ἐπικρατείαν του, ἐσύστησεν ἀντιβασιλείαν, εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ αὐτοκρατορίαν, ἦτις διετήρησεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς καὶ τὰ χαραχθέντα Ἰνδικὰ νομισματα ἐφερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὑπὲρ αὐτοῦ ἤρχοντο εἰς τὰ τσαμῖα, καὶ ἀπέθανεν ἡγεμῶν τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπὶ τῶν διαδόχων του, οἱ παλαιοὶ αὐτοκράτορες ἀνέλαθον κατ' ὀλίγον τὴν ἐξουσίαν των· ἐπομένως οἱ Μογγόλοι ἀπεδιώχθησαν καὶ αὐθις πέραν τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ ἐν διαστήματι μιᾶς περιόδου ἑκατονταετηρείδος ἐνομίζετο ὅτι ἀπέστρεψαν τὰ βλέμματά των ἀπὸ τῶν παλαιῶν αὐτῶν φιλόδοξον σκοπόν. Ἄλλ' ἐπέπρωτο ἡ Ἰνδία νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὴν ἰσχύν τῶν ὀπλων των· τὸ ἔργον τοῦ Ζεγγίς-Χάν εἶπετο νὰ παραιωθῆ ὑπὸ τοῦ παραδόξου ἀνδρός, τοῦ ὁποίου γράφομεν ἐνταῦθα τὸν βίον.

Ὁ Ζεχίρ-ουλ-Διέν-Μωάμεθ Βαβέρ, ὁ θεμελιωτὴς τῆς Μογγολικῆς δυναστείας εἰς Ἰνδοσίαν, ἦτον ἀπόγονος τοῦ περιωνύμου Τιμούρ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Σουλτάν Ἀμέρ, ἤρχεν ἐπὶ τῶν ἡνωμένων βασιλείων τῆς Φιργάνας καὶ Ἰνδίας ἐν τῇ δυτικῇ Ταρταρίᾳ. Ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, ὁ Βαβέρ μετέτρεχεν ἤδη τῆς ἐξουσίας, ἀν καὶ μόλις δωδεκαετῆς τὴν ἡλικίαν. Καὶ ἀπειθάνον ἐφάνετο ὅτι τοσοῦτον νέος καὶ ἀδύνατος ἡγεμῶν ἠμπορεῖ νὰ διατηρήσῃ τὸ κληροδότημα αὐτοῦ, ἀπέναντι ἰσχυρῶν ἐχθρῶν, οἵτινες βεβιαίως ἤθελον τὸ διαφιλονεικῆσαι, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐκ τῶν τυχόντων παιδιῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιτικῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν κινδύνων, ἀνέδειξεν ἐνέργειαν καὶ ἀγρίοισιν ἀνδρός. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, ἐφήβου ἔτι ὄντος, δύναται νὰ θεωρηθῆ μᾶλλον μυθώδης.

Μόλις ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε κλείσει τοὺς ὀρθαλομῶς καὶ οἱ θεῖοι του, ὅτε Ἀχμέτης βασιλεὺς τῆς Σαμαρκάνδης καὶ Μαχμούτης βασιλεὺς τῆς Βαδούχτησαν ἐπολιορκῆσαν τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἰνδίας. Εὐτυχῶς ἡ πανώλης ἐπελθούσα ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐ-

τῶν, τοὺς ἠνάγκασε νὰ παραιτήσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἐπανελθῶσιν εἰς τὰς ἐπικρατείας των. Ταυτοχρόνως, οἱ δικηκταὶ διαφόρων ἐπαρχιῶν διήγειρον σιαστικὰς πειραθέντες νὰ κατασταθῶσιν ἀνεξάρτητοι· ὁ Βαβέρ ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν, ἐματαιώσας τὰ σχέδιά των, καὶ καθυπέταξεν αὐτούς. Φοβούμενος

νεκτημάτων καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ νέους εἰς ἐαυτὸν ὀπαδοὺς, ὥστε μετὰ δύο ἔτη εὐρέθη καὶ αὐθις εἰς κατάστασιν ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐξουσίαν του. Παρεχώρησεν ἐπαρχίας τινὰς εἰς τοὺς Γεχαγγίς καὶ μάλιστα ὑπεσχέθη νὰ τῷ δώσῃ δόκληρον τὸ βασίλειον τῆς Ἰνδίας, ἐὰν ἤθελε κατορθώσῃ, καὶ ἐκ δευτέρου

(Εἰκὼν τοῦ Βαβέρ κατὰ τινὰ Ἰνδικὴν μικρογραφίαν.)

νέαν ἐκ μέρους τῶν θεῶν του προσβολὴν, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Σαμαρκάνδαν, πρωτεύουσάν τοῦ ὁμωνύμου βασιλείου, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτήν· ἀλλὰ μετὰ τὴν νίκην μέγα μέρος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ στρατοῦ τὸν ἐγκατέλειψεν, ὡς μὴ ἐπὶ τρέψαντος τὴν λεηλασίαν. Ἐνῶ δὲ ἐπανάρχετο εἰς τὸ βασίλειόν του, ἐπληροφόρηθη ὅτι ἀπώλεσε ταυτοχρόνως καὶ τὴν Ἰνδία καὶ τὴν Σαμαρκάνδαν· διότι ὁ ἀδελφός του Γεχαγγίς συλλέξας τοὺς λειποτάκτας ἐκυρίευσεν ἀμφοτέρως ἐκείνας τὰς χώρας. Ὁ στρατὸς ἅπας τὸν ἐγκατέλειψε καὶ τῷ ἔμειναν μόνον 40 ἵππεῖς· ἦτο δὲ τότε δεκαεταετής. Ἄλλ' ἀντὶ τοῦτο νὰ δειλιάσῃ τὸν Βαβέρ παρώτρυνεν ἔτι πλεον τὰς προσπάθειάς καὶ τὴν δραστηριότητά του. Διέτρεξε τὰ Κράτει αὐτοῦ ὑπὸ διαφόρους μετεμρῆσεις ἀνεξωπύρσε τὸν ζῆλον τῶν φίλων του, ἐφείλκυσε διὰ τῶν πλεον-

νὰ κυριεύσῃ τὴν Σαμαρκάνδαν. Θέλων δὲ νὰ πολιορκῆσῃ τὴν πόλιν ταύτην ἦτις ἐπὶ τοσοῦτον παρεγνώρισε τὴν γενναιοψυχίαν αὐτοῦ, συνέλεξε πολυάριθμον στρατόν· ἀλλ' ἡ δυσχέρεια τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ ἐπανάστασις τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἠλάττωσαν κατ' ὀλίγον τὸν στρατόν του, καὶ δὲν εἶχεν εἰμὴ μόνον 240 στρατιώτας, ὅτε ἐφθασε πλησίον τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Καὶ ὁμως, περὶ λύχνων ἀφῆς, πρὶν ἢ κλεισθῶσιν αἱ πόλαι εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει διευθυνθεὶς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν οἰκίαν ἀφοσιωμένου εἰς αὐτὸν ἰσχυροῦ ἄρχοντος. Ἡ φῆμη τῆς ἀφίξεώς του διεδόθη ἐν Σαμαρκάνδᾳ, καὶ παρευθὺς ὁ στρατὸς ἔτρεξεν εἰς τὰ ὄπλα. Ἡ φρουρὰ συνέκειτο ἐκ πολλῶν χιλιάδων στρατιωτῶν στρατηγούμενων ὑπὸ ἀνδρείου ἀρχηγοῦ Σχουδιάνη, βασιλέως μὲν τῶν Οὐσβαίων, ἀπογόνους δὲ τοῦ Ζεγγίς-Χάν. Ὁ Βα-

βέρ ἐθελώρητε φρόνιμον ν' ἀποσυρθῆ. Μόλις ὁμως ἐξήλ-
θαν εἰς τὸ πεδῖον καὶ μετανόησαν ὅτι ἔφωγεν' ὧν δὲ
ἀπηυδνημένους καὶ περίλυτους κατακλίθη.

Ἐν ὄνειρον τὸν ἐνεθαῖρνον· ἠγέρθη πάραυτα· συνε-
κάλεσε τοὺς στρατιώτας του, ἐδημηγόρησε πρὸς αὐ-
τοὺς, καὶ ὠρίσθη ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θελοῦσι κυριεύσει
τὴν Σαμαρκάνδαν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὠδήγησεν αὐ-
τοὺς πρὸς γέφυραν κειμένην ἐξωθεν τῆς πόλεως, ἀ-
πέστειλε δὲ τὸν ἀνθρώπου οἵτινες ἀνέβησαν διὰ σχοινίου
τεῖχος τι προσήκον, ἐφόρευσαν τοὺς σκοποὺς καὶ ἤνοι-
ξαν μίαν πύλην.

Τότε οἱ λοιποὶ στρατιῶται αὐτοῦ ἐφώρμησαν εἰς
τὰς διαφόρους ῥύμας τῆς πόλεως κράζοντες· Βαβέρ!
Βαβέρ! οἱ φίλοι ὅσους εἶχεν ἐν τῇ πόλει, νομίζοντες
ὅτι εἶχε μεγαλύτερας δυνάμεις, ἐσπευσαν νὰ τεθῶσιν
ὑπὸ τὰς σημαίας του. Ἀφ' ἐτέρου οἱ ἐχθροὶ του κατα-
ληφθέντες αἰφνης, ἀνευ ἀρχηγοῦ, συνεκεντρώθησαν τα-
ραχῶδως πρὸς φυγὴν· ὁ Σχουβιάνης μάτην ἠθέλησε
νὰ διατρεχάσῃ τὴν σύγχυσιν· καὶ αὐτὸς τέως παρα-
συρθεὶς ὑπὸ τοῦ χειμάρρου τοῦ ὄχλου, ἐξῆλθε μετὰ
τῶν στρατιωτῶν του ἐν ἀταξίᾳ. Ὁ Βαβέρ, τὸ δέκατον
ὄγδον ἐτος ἤδη ἔχων τῆς ἡλικίας του, ἐγένετο τὸ
δεύτερον κύριος τῆς Σαμαρκάνδας. Εἶν' ἀληθές, ὅτι
τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἦτο τυχαῖον, ἀλλ' ἡ κατακτησις
διειρηθῆ ἀρκετὸν καιρὸν. Ὁ Σχουβιάνης συνῆρσε
τὰ στρατεύματα αὐτοῦ· ὁ δὲ Βαβέρ ἀντεπαρτεταχθῆ
κατ' αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπροδόθη ὑπὸ τῶν συμμά-
χων του, καὶ μ' ὄλην τὴν ἐπιτηδεότητα καὶ ἀνδρείαν
του, μόλις ἠδυνήθη νὰ κλεισθῆ ἐντὸς τῆς Σαμαρκάν-
δας ὅπου κατεδιώχθη ὑποστὰς τετραμήνον πολιορκίαν.
Μάτην ἐπειψεν ἀπανταχοῦ ταχυδρόμους πρὸς τοὺς
ἡγεμόνας τοῦ οἴκου τοῦ Τιμούρ, ὅσοι ἐδείκνυον ἐκυ-
τοῦς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν γενναίαν ἀντίστασιν τοῦ
νεοῦ συγγενοῦς των· οὐδεμίαν ἐπικουρίαν τῷ ἐστάλη, καὶ
ἀφοῦ ὑπέφερε τὸν λιμὸν καὶ ἀπανταχῶς πολυχρονίου
πολιορκίας, ἐν νυκτὶ τινὶ ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν παρα-
κολουθούμενος ὑπὸ ἑκατῶν περίπου στρατιωτῶν. Ἐ-
σπεψε δὲ ὅλους αὐτοῦ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς προσπα-
θείας πρὸς τὴν Ἰνδία, τὴν ὁποῖαν ἠθέλε νὰ ἀφαι-
ρέσῃ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν του· ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐνταῦθα
εὐρίσκαμεν ἀβεβαίωτά τινα ὡς πρὸς τὴν ζωὴν του.
Οὐδὲν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναφαίνεται εἰς τὸ μέλλον.

Ὁ Βαβέρ εἰκοσαετῆς ἤδη ἔμενον, ἀκουσίως ἀργός,
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βάκκερ ἡγεμόνος τοῦ Βαλιέχ, καὶ
ἱστορικός τις ἀναφέρει δι' αὐτὸν ὡς εἰπόντα· ὅτι κατα-
σταθεὶς πρὸ πολλοῦ ἤδη γρόνου τὸ παίγιον τῆς τύχης,
καὶ, ὡς τεμάχιον ξύλου ἐπὶ ψηφολογείου, ἀπωθούμενος
ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θέσιν, περιφερόμενος
ὡς ἡ Σελήνη ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐλκυόμενος καὶ ἀπωθού-
μενος ὡς ὁ χαλιεὶ ἐπὶ τῶν παραλίω τῆς θαλάσσης,
ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τὴν συμβουλήν φίλου, μὴ ἐμπιστευ-
όμενος πλέον εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ σχέδια, ὡς λαβόντα
τοιαῦτα· λυπηρὰς συνεπέας.· Εἰς τὴν πρόσκλησιν
ταύτην τοῦ νέου ὁ Βάκκερ τῷ ἠπάντησεν ὅτι ὤφειλε
νὰ ζητήσῃ τὴν τύχην εἰς τὸ Καβούλ, τὸ ὁποῖον τότε εὐρί-
σκετο ἐν πλήρη ἀναρχίᾳ. Ὁ Βαβέρ ἀνεχώρησε πά-
ραυτα καὶ μετὰ δύο ἐτῆ ἦτο βασιλεὺς τοῦ Καβούλ.

Ἐπῆλθον εἰς τὸ νέον βασίλειον τοῦ Καβούλ δεινὰ

ἐπὶ σκληρότερα τοῦ πολέμου. Σεισμοὶ ἐνέφερον τὸν
τρόμον καὶ τὴν καταστροφὴν μεταξὺ τῶν πολιτῶν· ὁ
Βαβέρ ἀφωσιώθη ὅλως πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὑπη-
κόων του, ἐφελκύσας οὕτω πρὸς ἑαυτὸν τὴν πλήρη ἀ-
γάπην καὶ ἀφοσίωσιν των. Μολαταῦτα δὲν ἠδυνήθη νὰ
διατηρήσῃ ἐντὸς τοῦ Κράτους του τὴν εἰρήνην· οἱ πλη-
σίον ἡγεμόνες τὸν ἠνόχλου συνεχῶς· καὶ μίαν φοράν
προκαλέσαντες αὐτὸν εἰς μάχην, ὠρλήθησαν τῆς ἐκ-
τῆς πρωτεύουσας του ἀπουσίας, ἵνα διεγείρωσιν ἐν αὐτῇ
ἐπανάστασιν, διορίζοντες ἀντ' αὐτὸν βασιλεῖα τὸν Βυ-
χάκ καλοῦμενον. Ἀμα ἡ τοιαύτη εἰδησις ἐφθασεν εἰς
τὸ στρατόπεδον τοῦ Βαβέρ οἱ ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν
του ἐλειποτάκτισαν. Ἡ τοιαύτη λειποταξία δὲν τὸν
διετάραιε ποσῶς· καὶ ἐκστρατεύσας μὲ τοὺς μείναντας
αὐτῷ πεντακοσίους ἄνδρας, ἦλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ
Ῥυχάκ, μετὰ δέκα ἕως δωδεκά χιλιάδας ἀνδρῶν ἀν-
τιπαρταχθέντος ἐξωθεν τῆς πόλεως. Αἱ δυνάμεις
των ἦσαν ἄνισοι πρὸς τακτικὴν καὶ ἐκ τοῦ συστάδην
μάχην. Ὁ Βαβέρ ἐπρότεινε εἰς τὸν Ῥυχάκ νὰ μονο-
μαχήσωσιν, ἀλλ' ὁ Ῥυχάκ δὲν ἐδέχθη· ἐζήτησε τότε
ὁ Βαβέρ νὰ μονομαχήσῃ μὲ πέντε Ὀμράχ, ἦτοι εὐγε-
νεὶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ Ῥυχάκ ἀνήκοντας, καὶ τῆς
προτάσεως ταύτης γενομένης δεκτικῆς, ὁ ἦρωας ἡμῶν
ἀντεπαρτάχθη πρὸς τοὺς πέντε ἀντιπάλους του καὶ
ἀπέκτεινεν ἅπαντας. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξις
καὶ ὁ θαυμασμός των δύο στρατοπέδων, ὥστε ἀμφο-
τέρω ἐκ συμφώνου ἐφερον ἐν θριάμβῳ τὸν Βαχέρ ἐν
τῇ πρωτεύουσῃ, καὶ ἀναγορεύσαντες αὐτὸν βασιλεῖα των,
τῷ παρέδωκαν δέσμιον τὸν Ῥυχάκ, ὃν ὁμως ἐσυγχώ-
ρησεν εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ πειθόμενος γενναιοφυχίαν,
ὅτι εἰς νέον τινα στάσιν ὑπ' αὐτοῦ διεγερθεῖσαν ἐφο-
νεύθη. Κατὰ δὲ τὸ 1511 ἀπεβίωσεν καὶ ὁ Σχουβιά-
νης. Ὡστε ὁ Βαβέρ ἀπαλλαγθεὶς οὕτω τοῦ ἐπικινδύ-
νεστέρου αὐτοῦ ἐχθροῦ, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Σαμαρκάν-
δαν, ἣν ἐκυρίευσεν καὶ τρίτον ἤδη, καθυποτάξας ἐπίσης
καὶ τὴν Βουχάραν· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπώλεσε τὰς δύο
ταύτας πόλεις. Διαφόρους ἐτέρας ἔκαμε κατακτήσεις
κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, τὰς ὁποίας παραλείπομεν ἵνα
ἐλθῶμεν εἰς τὴν σηματικωτέραν τὴν τῆς Ἰνδικῆς.

Ὁ περίδοξος προπάτωρ τοῦ Βαβέρ Τιμούρ λέγει ἱσο-
ριογράφος τις εἶχεν ἀφήσει ὄχι ὀλίγα τῆς ἐξουσίας του
εἰς τὰς Ἰνδίας ἔχνη ὥστε ὁ ἔγκονος, αὐτοῦ μᾶλλον ὡς
ἐπανόρθωσιν ἢ κατακτήσιν, ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὴν
ἐπιχειρήσιντου. Τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων καὶ τὰ πλοῦτη
τῆς χώρας ταύτης ἱσχυρὰ ἦσαν διὰ τὸν Βαβέρ ἐλατή-
ρια· αἱ δὲ ἀναφανέσαι ἐμφύλιοι ἔριδες παρέσχον ἐλεύ-
θερον σταδῖον εἰς τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ. Κατὰ πρώτην
ἤδη φοράν διέβη τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τῷ 1519, προ-
χωρήσας μέχρι τοῦ Βεράχ ἐν τῷ Πενταποτάμῳ
(Πουτζαβ). Ἐνευθεν ἀπέστειλε κήρυκα πρὸς Ἰβραί-
μην τὸν Β', βασιλεῖα τότε τῆς Ἰνδίας, διατηλῶν ὅτι
ὤφειλε νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὴν βασιλείαν. Ἡ πρώτη
αὕτη ἐκστρατεία, καὶ ἄλλαι ἀκολούθως γινόμεναι μό-
νον ἀποτέλεσμα ἔσχεν τὸν ἀπειδεξίωσιν ἀρκούντως τὰς
ἀπαιτήσεις του καὶ τὴν σταθερὰν αὐτοῦ ἀπόφασιν.
Ἐλθὼν πολλακίς εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, ὅπως νὰ
καθησυχάσῃ τὰς ἐν αὐτῇ ταραχὰς, μόλις κατὰ τὰ
1523 ἤρχισεν προσδεῦν ὀριστικῶς εἰς τὰς κατακτῆ·

σεις του. Μεγάλην ἔλαβε νίκην πλησίον τῆς πόλεως
Λαχόρης τὴν ὁποῖαν καὶ ἐκυριόλησεν· ἐπέρασεν ἐν τῷ
ματι μαχάρας τὴν φρουρὰν τῆς Δεβλαπούρ. Ἐν τῇ
πόλει ταῦτη νέος τις εὐγενὴς Ἰνδὸς τῷ ἀνεκάλυψε τὸ
σχέδιον τοῦ πατρὸς του Δοβλάτ-Λόδη καὶ τῶν δύο
ἀδελφῶν αὐτοῦ, δι' οὗ προτίθεντο νὰ ἐπιπέσωσιν αἰ-
φνης κατὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ νὰ καταστρέψωσιν αὐ-
τόν. Χάρις δὲ εἰς τὴν τοιαύτην προδοσίαν, ὁ Βαβέρ
προέλαβε τὸν κίνδυνον, συγχωρήσας τὸν Δοβλάτ
Λόδη καὶ τοὺς υἱοὺς του διὰ δὲ τῆς τοιαύτης γενναιοφυ-
χίας ἐφείλκυσε πρὸς ὧσαν τοῦλάχιστον τὴν ἀφοσίωσιν
των. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς Καβούλ πρὸ ὀλίγον ἤθι-
λεν ἀπωλέσει τὰ πάντα τραπέις εἰς τὴν ἀναπαυσιν καὶ
τὰς ἡδονὰς· ἀλλ' ἐξυπνήσας αἰφνης ἀπὸ τὸν λήθαργ-
όν του, καὶ μαθὼν ὅτι εἰς τῶν ἀξιοματικῶν αὐτοῦ,
Ἀλᾶ καλοῦμενος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰβραίμη ἐνι-
κῆθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅτι ὁ Δοβλάτ-Λόδης
τὸν ἐπιβουλεύετο, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἰνδίας, ἠνώσθη
μετὰ τοῦ Ἀλᾶ καὶ ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τοῦ Μιλβίτ,
ἐνῷ εἶχε καταρῦγει ὁ Δοβλάτ-Λόδης. Ὁ ἄπιστος οὐ-
τος σύμμαχος ἐκχυχάτο πρὸ ὀλίγου, κρατῶν δύο ξι-
φῶν, ὅτι ἠθέλε καταβαλεῖ τὸν βασιλεῖα τοῦ Καβούλ. Ὁ
Βαβέρ διέταξε νὰ τὸν προσταγῶσιν ἐνώπιόν του, ἔ-
χων τὰ δύο ξιφῶν κρεμάμενα ἐπὶ τοῦ τραχήλου· τοιαύ-
τη ὑπῆρξεν ἡ μόνη ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθεῖσα αὐτῷ τι-
μωρία. Εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην ἀναφέρουσι καὶ ἔ-
τερον περιστατικὸν τὸ ὁποῖον ἐπίσης τιμᾶ αὐτόν. Ἐνῷ
ελάμβανε κατοχὴν τῆς Μιλβίτ οἱ στρατιῶται ἐτριπη-
σαν εἰς διασπαγὴν· ὁ δὲ Βαβέρ ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἀνα-
βὰς κατώρως διὰ τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν νουθεσιῶν
του νὰ σώσῃ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δοβλάτ Λόδη καὶ νὰ
διαφυλάξῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς τὴν πλουσίαν βιβλιοθή-
κην τοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου τούτου Ἰνδοῦ, τὴν
ὁποῖαν διὰ μεγάλης δαπάνης εἶχεν ἀπακτήσει. Ἡ
φρόντισις, ἦτις πολλακίς, ἐνόσω ἦν νέος, ἐμακρύνετο
αὐτοῦ, κατέστη ἡ κυριώτερη ἀρετὴ τῆς ἀνδρικῆς αὐ-
τοῦ ἡλικίας. Εἰς τὰς κατακτῆσεις του δὲν ἐπραχῶρει
πλέον οὐδὲ βήμα, εἰς προηγουμένως δὲν ἀρώπλιζεν
ἐντελῶς τοὺς ἠτιηθέντας. Ὅτε δὲ ἐπέισθη περὶ τοῦ
ἀνωφελοῦς τῆς στρατιωτικῆς ἀνδρείας τῶν Ἰνδῶν ἠελο-
λούθησε μὲ πλειοτέραν ζέσιν τὴν ἐπιχειρήσιν του.
Ἦρχισεν δὲ βοηθούμενος ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
Χαριμαγιού, νικῆσαντος τὸν διοικητὴν τῆς Φερόζας
παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ Γίγερ. Μακρύτερον, εἰς τῶν ἀρ-
χηγῶν τοῦ Ἰβραίμη ἠντομόλησε πρὸς αὐτὸν μὲ τρεῖς
χιλιάδας ἵππους. Πλησίον τῆς Σαβαμπάδ τὸ ὑπ'
αὐτὸν στρατιωτικὸν σῶμα ἐνίκησε τὴν ἐμπροσθοφυλα-
κὴν τοῦ Ἰβραίμη, συγκειμένην ἐξ 27,000 ἀνδρῶν.
Με λύπην μας ἀναφέρουμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Βαβέρ εθα-
νάτωσε μέγα μέρος τῶν ἀγματοῦτων διὰ νὰ ἐμπνεύ-
σῃ τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Εἰς ἀπόστασιν
τινα τῆς Πανιπούτ, εἶχεσι περίπου λεύγας μακρὰν τῆς
Δελίς, συναντήθησαν τέλος οἱ δύο βασιλεῖς. Ὁ Ἰβραί-
μης εἶχε 100 000 ἄνδρας καὶ 1000 ἐλέφαντας· ὁ
δὲ Βαβέρ 13 000 ἵππους· ἀλλ' ἡ ἐπιτηδεύσας μεθ' ἧς
διέθεσε τὸν μικρόν τούτων στρατὸν, καὶ διεύθυνεν ὅλας
τὰς κινήσεις του προὐκάλεσαν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν νίκην.
Ὁ Ἰβραίμης πολεμήσας γενναίως ὁμοῦ μὲ τὴν αὐ-

τοκρατορίαν συναπόλεσε καὶ τὴν ζωὴν· πέντε χιλιά-
δες Ἰνδοὶ ἐφρονεύθησαν ὁμοῦ μὲ τὸν ἀρχηγὸν των. Ἡ
μάχη αὕτη εἶναι μία τῶν σηματικωτέρων, ὅσας ἀνα-
φέρουσι τὰ χρονικά τῆς Ἀσίας. Οὐδέμια ὑπέμπε σύγ-
κρισις μεταξὺ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἰβραίμη καὶ τῆς τοῦ
νικητοῦ· διότι ἠδύνατο νὰ ἐροπλίτῃ πεντακοσίας χιλιά-
δας ἀνδρῶν. Ὁ πλοητὴς καὶ τὰ εἰσοδήματα τοῦ
Καβούλ, Βαδούσχαν καὶ τοῦ Κανδαγάρ, ἐφ' ὧν ἐθα-
σίλευεν ὁ Βαβέρ ἦσαν κατώτερα τῶν Ἰνδῶν. Τὸ τοι-
σοῦτον δὲ συμβεβηκὸς δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰμὴ εἰς
δύο τινα· εἰς τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ Βαβέρ, καὶ τὴν
μαλθακότητα τῶν Ἰνδῶν.

Οὐδὲ στιγμὴν πασελεῖψεν ὁ νικητὴς διὰ νὰ ὠρλήθῃ
ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέφερον ἀποραγτικὸν κτύπον· Ἀπέ-
στειλε τὸν υἱὸν του Χουμαγιούμ εἰς Ἄγγρον καὶ ἔτε-
ρον στρατηγὸν εἰς Δελὴν· μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας καὶ
αὐτὸς εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Πρώτη φροντίς
ὑπῆρξεν ἡ εἰς τοὺς ἀξιοματικούς αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας,
τοὺς ὑπηκόους τοῦ Καβούλ καὶ τῶν λοιπῶν ἐπικρα-
τειῶν του διανομὴ τοῦ ἀπειραγθῆτος πλοῦτου τοῦ θε-
σαυροφυλακίου τοῦ Δελῆ· μέρος μόνον αὐτοῦ ἔθεσε
κατὰ μέρος ὅπως διανεμηθῆ εἰς ἐλέη, καὶ οὐδ' ὀδοῦν
ἐκρατήσῃ δι' ἐχυτόν.

Δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Βαβέρ δὲν ὑπέ-
κυψε καὶ εἰς ἄλλας δοκιμασίας. Πολλοὶ ἡγεμόνες
καὶ εὐγενεῖς Ἰνδοὶ, ἐπανελθόντες ἀπὸ τὴν πρώτην αὐ-
τῶν ἐκπληξιν, συνεμάχησαν κατ' αὐτοῦ, ἔδωσαν εἰς τὸν
Πάρ-Χάν τὸν τίτλον Σουλτάν-Μωαμεθ καὶ ἐπορεύ-
θησαν πρὸς τὴν Ἄγγρον· ἀρχηγὸς δὲ τις Ἀφγανὸς
Μῆς καλοῦμενος, ἐγκατέλειψε τὸν Βαβέρ· οἱ δὲ ἀγροὶ
ἠρπαισθησαν καταστάντες ἀκροποῖ· ὁ μέγας καύσιον
τοῦ κλίματος ἐθανάτωσε μέγα μέρος τοῦ Μαγγολικοῦ
στρατοῦ· καὶ πρὸς ἐπίμετρον ὄλων τῶν δεινῶν τού-
των, οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Βαβέρ τῷ ἀπευθονον ὁμοθυ-
μαζὸν ἀναρρῶν δι' ἧς τὸν προέτρεπον νὰ ἐπανέλθῃ
εἰς Καβούλ· Ὁ Βαβέρ ἀτάραχος καὶ ἀκατάπειστος
ἀπήνησθε διὰ διακηρύξεως ὁμοίας μὲ τὴν ἀποδομένην
εἰς τὸν Φερδινανδον Κόρτες· δι' αὐτῆς ἀνήγγειλε ὀρι-
στικῶς τὴν ἀπόφασιν του, τοῦ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἐ-
δραν του εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἰνδῶν· ὅσοι δὲ
ἐπεθύμουν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των ἦσαν
πάντη ἐλεύθεροι· νὰ τὸν ἐγκαταλείψωσι, καὶ προέτρε-
πε μάλιστα αὐτοὺς νὰ μὴ βραδύνωσιν ἐπὶ πολὺ δίδον-
τες πρὸς τοὺς συντρόφους των ὅσοι εἶχον εὐγενέστερα
αἰσθηματα, τὸ παραδειγμα τῆς ἀθυμίας των. Ἡ δια-
κήρυξις αὕτη ἔφερον ἀποτέλεσμα· οἱ ἀρχηγοὶ αἰσχυ-
θέντες ὠρίσθησαν ὅτι ἠθέλον μείνει πιστοὶ εἰς τὸν
κύριόν των. Πολλοὺς τῶν ἐγγωρίων εἰλκυσεν ἡ μετριο-
παθεῖα καὶ ἡ γενναιότης τοῦ Βαβέρ ὅστις αὐδῶλως
τοῦ νὰ ἐπιβασθῇ αὐτοὺς μὲ τὰς καταπιέσεις ὅσαι εἶ-
χον καταστήσει τρομερόν τὸ ὄνομα τοῦ Τιμούρ.
Ἡ ἐξουσία του ἐνισχύθη. Μολαταῦτα ἐπῆλθον καὶ
αὐτὸς δυσχερῆς τινα· καὶ αὐτὸς οἱ ἀρχηγοὶ ἐβαρύνθη-
σαν, ἀπαυδήσαντες ὡς ἐκ τῶν καθημερινῶν προσβο-
λῶν τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ κυριευθέντες ὑπὸ φόβου,
συνῆλθον καὶ συνδιελέχθησαν καὶ αὐτὸς περὶ ἀναχω-
ρήσεως. Ὁ Πέρτης ἱστοριογράφος ἀναφέρει ὅτι ὁ Βα-
βέρ ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν· ἔμεινε σπυ-

μάς τινας περίλυπος, και έχων προσηλωμένους χίτω τους οφθαλμούς: εἶτα με φωνήν βοαγεῖν και σοδραῖν, ἠρώτησεν τους αξιωματικούς ὅποιον ὄνομα ἐπρεπε να δοθῆ εἰς ἡγεμόνα, ὅστις φοβούμενος τὸν θάνατον, παρήτει τοιαύτην αὐτοκρατορίαν. « Ἡ λέξις δόξα, εἶπεν, ἀντιχεῖ ἀπαύστως εἰς τὰ ὠτά μου, και με ἀπαγορεύει κἀν τὸ να συλλογισθῶ να παραχωρήσω ἀνάνδρως εἰς τους ἐχθρούς, ὅτι με τσαυτήν δυσκολίαν ἐκυρίευστα. Ὁ θάνατος, ταχέως ἢ βραδέως εἶν' ἀναπόρευτος; διατί λοιπὸν να μὴν ὑπάγω ἐντίμως εἰς συνάντησιν αὐτοῦ; διατί να μὴν ἀγωνισθῶ μετ' αὐτοῦ μάλλον κατὰ πρόσωπον, ἢ να διαφύγω τὴν σκίαν αὐτοῦ, διὰ να κρύψω εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐτη τινα δυστυχούς και ἐπονειδίστου ὑπάρξεως; Ὅποιον ἄλλο, πέραν τοῦ τάφου, μένει εἰς τὸν ἄνθρωπον κληροδότημα παρὰ τὸ ὄνομα; » Ἀπασι ἡ ὁμήγουρις ὡς ἐξ ἐνός πνεύματος κινουμένη ἠγέρθη ἀνακραζούσα: « πόλεμον! πόλεμον! » Προσθέτουσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς, ὅστις μέχρι τοῦδε ἦτο παραδεδομένος εἰς τὴν οἰνοποσίαν, ὠρκίσθη να μὴ πῆ πλέον ἐν ὄσῳ ζῆ, ἐάν τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἐνίκα. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία δοκιμασία ἣν ὁ Βαβέρ ἀντέταξεν εἰς τὸ κόμμα τῶν δυσαρεστημένων κατὰ τὸ 1526. Μετὰ μάχην τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι διετηρήθησαν, και κατὰ τὴν ὁποίαν, με μικρὰ μέσα, ἀλλὰ με στρατηγηματικὴν ἐξοχον και ἥρωικὴν ἀνδρείαν, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν στρατὸν τοῦ Μαχμούτη, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Σεκουνδέρ, ἐθεμελίωσεν ὀριστικῶς τὴν Μογγολικὴν εἰς Ἰνδοστὰν δυναστείαν.

Κατὰ τὸ 1528 ὁ Βαβέρ ἠθρόνησε. Τῷ ἐσυμβούλευσαν να συγγράψῃ ποίημα πρὸς τιμὴν ἁγίου τινος Χαϊτ' Ἀχράρ, ἵνα λάβῃ ἀπὸ τὸν θεὸν διὰ τῆς μεσιτείας του τὴν ὑγίαν. Ἐνδοῦς εἰς τὴν συμβουλήν ταύτην και συγγράψας τὸ ποίημα ἰάθη· ἀλλ' ἐζήτησεν ἄλιγον καιρόν και ἀπέθανε τὸ 1530, ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἐννέα ἐτῶν.

Ἀπὸ τὴν σύντομον ταύτην βιογραφίαν δυνάμεθα να κρίνωμεν περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Βαβέρ. Ἐάν ὁμως ἡ μνήμη του δὲν ἦναι ἀμέτοχος τῶν κηλίδων ἐκείνων αἵτινες στιγματίζουνσι σχεδὸν παντοῦ και πάντοτε τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν ἐνδόξων στρατιωτικῶν· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δυσκόλως θελωμεν εὐρεῖ μεταξὺ τῶν Ἀσιανῶν κατακτητῶν φιλανθρωπίαν δυναμένην να συγκριθῆ πρὸς τὴν ἐκείνου. « Τὸς αἰεὶ ἐσυγχώρησε τὴν προδοσίαν, λέγει ὁ Φερίτσις, ὥστε ἤθελε νομίζει τις ὅτι παρεδέχθη τὴν ἠθικὴν ταύτην ἀρχήν, ὅτι ἀντὶ κακοῦ καλὸν ἀποδοθῆτω. » Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς διηγείται ὅτι, ὅτε ὁ Βαβέρ ἡγεμόνευεν ἐν Φριγάνᾳ, πλουσίαις Κινεζικῆς ἐμπορικῆς συνοδείας διερχομένη τὰ ὄρη τῆς Ἰνδίας ἀπώλεσθη εἰς τὴν χιόνα, συνέλεξε και ἐφύλαξε ὅλας τὰς πραγματείας: εἶτα ἀπέστειλε ταχυδρόμους εἰς Κίναν ἵνα ἀναγγέλωσι τὸ συμβάν τοῦτο εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι ἐλθόντες ἐφιλοξενήθησαν παρ' αὐτοῦ και τοῖς παρέδωκε τὰ πράγματά των, ἀποποιηθεὶς οὐ μόνον να λάβῃ δῶρόν τι, ἀλλὰ και τὰ ἐξόδα τῶν πρὸς αὐτοὺς σταλέντων ταχυδρόμων.

Εἶδομεν ὅτι ὁ θεμιλιωτῆς τῆς Μογγολικῆς δυνα-

στείας κατὰ τὴν Ἰνδικὴν ἦτο πεπαιδευμένος, διότι συν-έγραψε ποίημα θρησκευτικόν. Συνέγραψε δὲ Μογγολιστὶ ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα εἰς τὰ ὅποια ἐκθέτει τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς ζωῆς του, και τῶν ὁποίων θαυμάζεται τὸ κομψὸν και τερπνὸν ὕφος. Ἦτο και μουσικός. Ὁ πόλεμος ἀπησχόλησε τὸσον μέγα μέρος τῆς ζωῆς του, ὥστε πολλὰ ἄλιγον ἔλαβε καιρὸν να ἐνασχοληθῆ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας του. Καὶ ὅμως δὲν παρημέλησε τὰ συμφέροντα τῶν ὑπ' αὐτοῦ κυβερνομένων λαῶν, ἐν καιρῶ τῶν σιγαιμιαίων και σπανίων ἀνακωχῶν. Συν τοῖς ἄλλοις ἐβελτίωσε τὰς δημοσίας ὁδοὺς, ἐκαλλιέργησε μεγάλους κήπους, ὠκοδόμησεν ἐκτεταμένα ξενοδοχεῖα πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ὁδοιπόρων· διέταξε τὴν καταγραφήν και ἴσην διανομήν τῶν φόρων.

Ἦτο ἀναστήματος μετροῦ, καλῶς ἐσηματισμένος και ἰσχυρᾶς κρίσεως. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ζωγράφου παριστανόμενη συστοιγία ἣς δημοσιεύσαμεν τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφον δὲν ὑπέσχεται πολὺ ὑπὲρ τῆς ἀγχινοίας του, πρέπει ὅμως να σημειώσωμεν τὸ χαριεν τοῦ τεχνίτου. Ὁ μὲν ζωγράφος μᾶς μετεβασε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ, τὴν δὲ ἠθικὴν ὁμοιότητα πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Μάϊος.

Σοβαρὰ και σπουδαῖα εἶναι τὰ κατὰ τὸν ἑαρινὸν τοῦτον μῆνα, τὸν μῆνα τοῦ ἔρωτος και τῶν γελώτων, τῆς τέρψεως και τῶν εὐθυμιῶν, πολιτικὰ συμβάντα. Τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, τὸ τοσοῦτον πολύκροτον και ἀκροσφαλες, παρήγαγεν ἄλλο σπουδαιότερον, τὸ Ἀγγλογαλλικόν. Ἡ Γαλλία ἐυταρεστηθεῖσα, διότι ἡ Ἀγγλία ἐπερτίωσε διὰ τῆς βίας τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος διαφορὰν τῆς, ἐνῶ και: ὦ διεπραγματεύετο περὶ αὐτῆς ἐν Λονδίνω μετὰ τοῦ Γάλλου πρέσβους, ἀνεκλήσε τούτον, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐκθέει τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Συνέλευσιν, κατέθεσεν ἅπασαν τὴν περὶ τῆς μεσολαβήσεως ἀλληλογραφίαν.

Ἡ σοφρότης ἀπάντων τῶν γεγονότων τούτων δὲν ἔχει ἀνάγκην σχολίων, πλην κατὰ τὴν πεποιθῆσιν ἡμῶν και ἡ παρούσα περιπλοχὴ θέλει λυθῆ εἰρηνικῶς και πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἀνατολή, ἥτις πρὸ μικροῦ εὐρίσκετο εἰς θέσιν δεινῆς, τῆς μὲν Τουρκίας ἀπειλουμένης ὑπὸ τῆς Ρωσίας, τῆς δὲ Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀπαλλαγεῖται και αὕθις τῶν περισπασμῶν τῆς, λαμπρὸν ἐσχάτως παρέστησε θέμα. Οἱ νεαροὶ βασιλεῖς ἀμφοτέρων τῶν Ἀνατολικῶν τούτων βασιλείων ἐξῆλθον χάριπρᾶ ὑπῆρξεν ἡ γενομένη πρὸς τὸν Βασιλέα και τὴν Βασίλισσαν ὑποδοχή.

Τὴν προίαν τῆς 20 Μαΐου αἱ Α. Α. Μ. Μ. κατέπλεον εἰς τὴν ἐμπορικὴν Σύρον. Οἱ φιλόκαλοι και

φιλογενεῖς κατοικοὶ αὐτῆς πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ὑπεδέχθησαν τὸ βασιλικὸν ζεύγος. Ἄνθη και τάπητες ἐστρώθησαν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν.

Ἡ ἐξ ἡμῶν τῶν φιλεργῶν και εἰρηνικῶν τῆς νήσου ταύτης κατοίκων διατριβὴ τῶν Α. Α. Μ. Μ. ἐωρτάσθη δημοτελῶς τῶνόντι. Ἐλάμπρυνε δὲ ἐτι πλέον τὴν ἀξιωματικόν αὐτὴν ἡμερὰν ἡ καταβολὴ, διὰ χαιρῶν τοῦ Βασιλέως, τοῦ θεμελίου λίθου τῆς ἀνεγερθεῖσας ἐν Σύρω προκυμαίας.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ καθαρῶς πολιτικὰ, εἰς ἃ προσθέτομεν και τὰ ἐξῆς πολιτικὸν ἐπίσης φέροντα χαρακτηριστῆρα.

Εἶπομεν εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον, ὅτι ὁ Πίος Θ' ἐπανῆλθεν εἰς τὴν καθέδραν του. Τὸν Πάπαν Ῥώμης, ὡς ἀρχηγὸν θρησκείας σεβόμεθα βεβαίως πάντες, διὰ τῆς χριστιανικῆς μάλιστα ἀρετῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ, τοὺς ὁποίους οἱ Δυτικοὶ ὀνομαζοῦσι δεισιδαίμονας! δὲν ἠθέλαμεν βεβαίως πράξει ὅχι εἰς Πάπαν, ἀλλὰ και εἰς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας μας ὁμοῦ, ὧν ὁ εἶς εἶναι ἐνταυτῶ και Πάπας (ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας) ὅτι διηγείται ὁ Ῥωμαϊκὸς Πατριάρχης, ἐπίσημος ἐφημερὶς τῆς Ῥώμης περὶ τῶν κατοίκων τοῦ Ταραντίνου. Συνελθόντες οὗτοι, κατὰ τὴν ἐκείθεν τῆς Α. Α. διάβασιν, εἰς ῥύμην τινα τῆς πόλεως τῶν ἀντὶ να ῥίψωσι βαῖα και ἄνθη και τάπητας εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, κατεκλήθησαν αὐτοὶ κατὰ τοῦ ἐδάφους και σχηματίζαντες οὕτω λιθόστρωτον ἐξ ἀνθρωπίνων σωματίων ἐδέοντο τοῦ θρησκευτικοῦ και πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν νὰ καθίσῃ δι' αὐτῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο ὀνομάζει ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐφημερὶς ἀνευ προηγουμένου παραδείγματος εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ παρατηρεῖ γαλλικῆς τῆς ἐφημερὶς, ὅτι τὸ τοιοῦτον γίνεται κατ' ἔτος εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅτε τὸ μέγα ἄγαλμα τῆς Ἰαγγερνώτ, Ἰνδικῆς τινος θεότητος, περιάγεται θριαμβευτικῶς κατὰ τὴν χώραν.

Ἄλλ' ἐκτός τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης τοῦ Πίου Θ' εἰς Ῥώμην, τὰ Ἑυρωπαϊκὰ χρονικὰ διηγούνται διάφορα σχεδιαζόμενα συνοικέσια μεταξὺ βασιλέων και βασιλοπαίδων, ἀλλὰ κυρίως περὶ τῆς ἐγγυμοσύνης και τοῦ τοκετοῦ τῶν δύο βασιλισσῶν τῆς Ἀγγλίας και Ἰσπανίας. Περὶ τῆς πρώτης παρατηροῦσιν, ὅτι ἡ νέα αὕτη, ἡ λευκὴ, ἠτρυφερά, ἡ γλαυκῶπις βασίλισσα, ἡ ἔχουσα τοὺς ὠραιότερους γυναικίους βραχίονας, καταλεύκουσ ἅμα και παχουλοὺς, κατὰ πάντα δέκατον μῆνα ἀκριβῶς και σταθερῶς τίχτει ἐν βασιλικὸν βρέφος. . . τοιαύτη εὐτεχνία εἶναι βεβαίως ἀρετὴ πολλῶν ἄλλων ἀνταξία, διὸ και λέγεται ὅτι ἡ Βικτωρία ζυλεύει λίαν τὸν πρίγκιπα Ἀλβέρτον, προδιδόντα ἄλλως ἐνίοτε τὴν συζυγικὴν πίστιν.

Περὶ δὲ τῆς ἄλλης, τῆς νεαρωτάτης Ἰσαβέλλης τῆς Ἰσπανίας, διηγούνται, ὅτι και εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡ συμπαθητικὴ θέσις τῆς (l'état intéressant) ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι, ἐφάνη ἀπροσδόκητος. Εἶναι γνωστόν εἰς πάντα, ὅποια τινα διεθρυλλήθησαν, ὅτε ἐμελλον να συναφθῶσιν οἱ περιώνυμοι ἐκεῖνοι γάμοι αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἰνφάντου δὸν Φραγκίσκου. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι τὸ βασιλικὸν ἔμβρυον εἶναι γνήσιος τοῦ Ἰνφάντου γόνος.

Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας ἐμελλε να γεννηθῆ κατὰ τὸν παρόντα μῆνα, ὅστις θεωρεῖται γενικῶς ἐποχὴ εὐνοϊκὴ εἰς τοὺς καρπούς τοῦ ἡμεναίου. Αἱ ἐν τοῖς ἀναπόροις προτοιμασίαις ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνός, λέγεται δὲ ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Ἰσπανίας, εἰς ἄκρον χαροποιθεῖσα διὰ τὸ εὐδαιμόν τοῦτο συμβάν, προτίθεται να πέμψῃ και φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῶν βείθρων τοῦ Ἰσδάνου, διὰ τὸ βῆπισμα τοῦ βασιλόπαιδος. Τὰ τῆς ὁδοπορίας ἐξόδα ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῶν Βαυλῶν (τῶν Ἰσπανικῶν ἐννοῶ), λέγει ἐφημερὶς τις, και ἀπὸ τοῦδε πολλοὶ εὐπατρίδαι ἐκ τῶν μάλλον διασῆμων ἐπιζητοῦσι τὴν τιμὴν να ἐκπληρώσωσι τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Εἰς τὴν καλὴν και γρηαίαν Ἐυρώπην δὲν θέλει παύσει τις βλεῖπων παραδοξα τῶνόντι πράγματα!

Εἰς δὲ τὴν μικρὰν μὲν τὴν ἑκτασιν μεγάλην δὲ τὸ ὄνομα Ἑλλάδα γέγονε τι καιρόν; καιρόν μὲν ὅχι, ἀλλὰ καιρόν, και μέγα καιρόν μάλιστα. Πρατήθη ὁ τῆς Δικαιοσύνης και τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργός, και τὸ μέγα τοῦτο καιρόν δὲν ἀνεπληρώθη εἰσέτι, και ἰδῶ τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἡμέρας, και τὸ μέλλον τῆς πολιτικῆς ἐρίδος. . . . Τὸ δ' ἕτερον εἶναι τὸ καιρόν, ὅπερ μέλλει ν' ἀφῆσῃ ἡ λήξις τῆς Βουλῆς, νέων ἐκλογῶν και νέας συνόδου ἐπερχομένην.

Καθ' ἡμᾶς, τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, διότι ἐκ τῶν προσεχῶν ἐκλογῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ταπεινὴν περὶ τοῦτου γνώμην μας ἐξεφράσαμεν τὸν περελθόντα μῆνα, και οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν θέλουσ μᾶς ἐπιτρέψωσι να μὴν ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὴν, μέλλοντες εἰς περιεργότερα ἄλλα να τοὺς ἐνασχολήσωμεν.

Τὴν 20 Μαΐου, ὡς γνωστόν, ἐωρτάσθη παρ' ἡμῖν ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τῶν Γενεθλιῶν και τῆς εἰς τὸν Θεόνον ἀναβάσεως τοῦ Βασιλέως. Ἡ Α. Α. Μ. τὴν προτεροαίαν ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πρωτεύουστος, μετὰ τῆς σεπτῆς συζύγου του και σύμπαντος τοῦ Παλατίου. Ἔμειναν λοιπὸν και ὑπουργοὶ και Βουλευταὶ και Γερουσιασταὶ αὐτοκέφαλοι, ἐκ δὲ τῆς ἐλευθερίας των ταύτης ὠρληθέντες, εὐθύμησαν οἱ πλείστοι εὐθυμίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, εἰς τὸν βοτανικὸν κήπον συμποσιάσαντες. Τὸ συμβάν εἶναι ἄξιον να μνημονευθῆ, διότι οὐδέποτε μεταξὺ τῆς τριάδος ταύτης τῆς ἀποτελοῦστος τὴν μίαν συνταγματικὴν ὑπόστασιν ἐβασίλευσεν ἐντελεστερά σύμπνοια και εὐλικρίνεια, ὅσον κατὰ ὅχι τὴν πολιτικὴν ταύτην εὐωχίαν. Λέγεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἑαρινῆς και τρυφερᾶς πόας τῆς μητρὸς Γῆς, ὑπὸ τὴν σκίαν τῶν πυκνοφυλῶν πλατάνων και παρὰ τὴν μινυρίζουσαν βρύσιν, τῶν κρατῆρων συγχρονόμενων και προσμειδιώντων τοῦ Διονύσου, τὰ θεμέλια ἐτέθησαν τῆς μελλούστος εὐδαιμονίας και εὐκλείας τῆς Ἑλλάδος, ὡς οἱ προπάτορες ἡμῶν εἰς Πλαταιὰς κατὰ Πίνδαρον,

« φαινὰν κρηπίδα ἐλευθερίας ἐβάλοντο.

Ἄν ἐξῆ ὁ ἀπὸ Χαϊρωνείας φιλόσοφος, βεβαίως ἤθελεν προσθέσει και τελευταῖον τῶν συμποσιακῶν λόγων τοῦ βιβλίου, και τὸ πάντων ἴσως περιεργότερον. Οἱ Ἀγγλοὶ, τὸ κατ' ἐξοχὴν συνταγματικὸν ἔθνος, πρῶ-

τον ἐγνώρισε τὰ εὐάρεστα τῶν συμποσιῶν τούτων ἀποτελέσματα, καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν καθεκάστην ἐν συμποσίοις λυόμενα παρ' αὐτοῖς τὰ σπουδαιότερα πολιτικά ἢ κοινωνικά ζητήματα, ὅταν μάλιστα οἱ συμποσιασταὶ εἰς τὸ τέμα φθάσωσι τῶν προδόσεων. Ἄν οἱ τριάνδρῳ τῆς Ῥώμης, οἱ διανείμεντοι μεταξὺ τῶν τῆν οἰκουμένην, τὴν συνέντευξιν αὐτῶν ἐποίουν ἐν μέσῳ κώμων καὶ πότων, βεβαίως οὐδὲν συνέβαινε τῶν ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας τῶν ἐπακολουθησάντων μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα δεινῶν.

Ἰνῶρζουσιν, ἢ ἴσως δὲ γινώσκουσιν αἱ καλαὶ ἀναγνωστρίαι μου τὴν νῆσον Ἀἴτι, τὴν ἐπιλεγομένην καὶ ἅγιον Δομίγγον. Ἡ νῆτος αὕτη κειμένη ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐπόμενον νὰ ᾖναι προικισμένη ὑπὸ μαύρων κατοίκων. Μολαταῦτα ἡ νῆτος αὕτη, ἐνῶ εἰσέτι ἡ Εὐρώπη ἅπασα ἐμοναρχεῖτο, εἶχε δημοκρατικὸν πολίτευμα. Αἱ δημοκρατίαι δὲν ἦσαν πάντοτε ἐξαιρετικὸς κλῆρος τῶν λευκῶν. Ἀλλὰ τί συμβαίνει;

Καθ' ὃν καιρὸν ἐν Εὐρώπῃ ἐπνευσεν ὁ αἴματος ἡ μάλλον εἰπεῖν ἢ τοικυμῖα τῶν δημοκρατικῶν, εἰς Ἀἴτι γλυκὺ ἐξ ἐναντίας ὁ ζέφυρος τῶν μοναρχικῶν ἐπεφύττει. Ὁ κυβερνήτης (ἢ Πρόεδρος) τῆς Ἀἴτινης πολιτείας Σουλοῦκ ὀνόματι ἀνηγορεύθη αἰφνης Ἀυτοκράτωρ μαύρος, ἀπαρλλακτικῶς ὡς ὁ Ναπολεὼν, ἀπὸ πρώτου Ἰπάτου, ἐτέθη αὐτοκράτωρ τῶν λευκῶν!

Ὁ Σουλοῦκ μετωνομάσθη Φαυτίνοσ Α' καὶ ἡ Α. Α. Μ. τοῦ ὁποῦ αἱ ἀναγνωστρίαι μας βλέπουσαι ὡδε τὴν εὐμορφὴν εἰκόνα, μὴ πιστοῦσι παρακαλῶ, ἐπλασεν αὐτὴν ἰσάμιλλον τῆς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατορῶν. Ἡ αὐλὴ του ἐπληρώθη ἀμέσως ὑπὸ πριγκίπων, δουκῶν καὶ κομητῶν, κυρίαὶ δὲ τῆς αὐλῆς μαῦραι τὴν ὄψιν θεραπεύουσιν ἤδη τὴν μαύρην τοῦ Ἀἴτιου αὐτοκρατορῆσαν. . . Εὐτυχεῖς αὐλικοί, καὶ εὐτυχέστεραι Κυρίαὶ τῆς αὐλῆς. . .

Ἰδοὺ ὁ τερπνὸς Μάιος ἔληξε σήμερον, ἀφοῦ δροσώδης καὶ μαγευτικὸς παρήλαθε. Τώρα ἐνθυμήθη, ὅτι, κατὰ τὸν παρελθόντα ἑαρινὸν ἐπίσης μῆνα τὰ Ἔργα καὶ αἱ Ἡμέραι ἐβλασφήμησαν ἀσύγγνωστον βλασφημίαν. Εἶπαν, ὅτι ἡ θεὰ τῆς καλλονῆς καὶ τὸ πνεύμα αὐτῆς τέκνον ἐγένοντο ἀπόδημοι τῆς Ἑλλάδος. Τρομερὰ βλασφημία! καὶ δέχομαι τὰς ἀπὸ στόματος τοῦ ὠραίου φύλου τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τῆς αἰρετικῆς ταύτης ἐκφράσεως ἐγερθεῖσας διαμαρτυρήσεις. Νεαὶ καὶ νέοι, γράβι καὶ γέροντες, ὑπουργοὶ καὶ βουλευταί, μαθηταὶ καὶ διδασκαλοὶ, ἄγαμοι καὶ ἑγγαμοὶ, καὶ ἐν ἐνὶ ἅπασ ὁ ποικίλος τῶν κατοίκων μας ὄμιλος μόνον θεὸν τὸν υἱὸν τῆς Κύπριδος λατρεύει. . . . τούτου δὲ ἐνεκα βλέπομεν τοσοῦτον συνεχῶς ἀναπτομένας τὰς λαμπάδας τοῦ ὕμναίου, σπανιώτερον δὲ σβηνομένας. Μόνον οἱ δυστέρωτες νέοι καὶ οἱ ἐρώτων ἄγευσοὶ γέροντες τὰνατία δύνανται νὰ φρονῶσιν.

Ἐπειτα τίς ὁ τολμῶν λέγει, ὅτι ἀπάλετο ἡ Ἑλληνικὴ ἐκεῖνη καλλονή, ἥτις ἐχαρκτηρίζε τὴν εὐγένειαν τῆς ἐξόχου ταύτης φυλῆς καὶ ἥτις ἀπεικονίσθη εἰς τὰ θαυμάσια τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιήσεως ἔργα; Ὁ Πραξιτέλης εἰκονίζων τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτην δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ζῶσαν γυναικῆς Ἑλληνίδος καλλονῆν, καὶ δὲν ἦταν Ἑλληνίδες, αἱ περιώνυμοι ἐκεῖναί Λεσβίαι, Μηλίστιαι καὶ Κορινθιαὶ γυναῖκες, ἡ Φρήνη, ἡ Λαῖα, ἡ Ἀσπασία, αἱ εἰς Ἀθήνας συδδύουσαι καὶ εἰς τοὺς πόδας τῶν καθυποτάττουσαι Σωκράτους, Περικλέους, Φειδίας; Ἐλητμοιότης ἡ σεμνοπρεπὴς τοῦ Ἀχιλλέως μνηστῆ, ἡ καλλιπάραιος Πολυξένη, ἡ ἀγλαόμορφος θυγάτηρ τοῦ Ἀτρείδου Ἰριγένεια; ἡ δύσποτος Ἡλέκτρα, καὶ πρὸ πάντων ἡ Ἐλένη Σπαρτιατίτις; Ὅχι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπωλέσθῃ ὁ ἐξόχος οὗτος τύπος τῆς ἀφύτου Ἑλληνικῆς καλλονῆς καὶ βροβαρίζε ὁ εἰπὼν ταῦτα. Περιπλανώμενος, μιᾶ τῶν ἡμερῶν τούτων, πρὸς τὴν ὄχθας τοῦ βέροντος εἰσέτι Ἰλισσοῦ καὶ τῆς Καλλιβρόης, καὶ εἶτα τὸν λόφον τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς προσαναδύσας, εἶδον μακρόθεν ἐρχομένην γυναῖκα, κρατοῦσαν νέον διὰ τοῦ βραχίονος καὶ γλυκὰ μειδίωσαν. Ἐκε τὴν εἶδον, ἰδοὺ εἶπον, ὁ τύπος τῆς Ἑλληνικῆς καλλονῆς. Εἶχεν ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα, ἡ ἐξ ὠμῆς μετὰ τῆς ἐσθῆς τις ἐκάλυπτε μέλη θαυμάσια τὴν ἀναλογίαν λεπτήν εἶχεν ὡς τῆς σφυκῆς τὴν μέσσην, ἐφ' ἣς κατήρχετο κομψότατα τὸ βραχὺ ἐκεῖνο σμυρναϊκὸν κολώβιον, ἐξ ὀλοστηρικῶν, τὸ θαυμασίως τόσο ἀποκαλύπτει τὰ στέονα, τὴν δροσερότητα τῶν ὁποῶν μόνον ὁ λευκὸς καὶ διαφανὴς μεταξωτὸς ὑποκρύπτει χιτωνίσκος, τὸ δὲ πορφυροβαφὲς καλυμμα τῆς κεφαλῆς τῆς, τὸ ἀνδρικὸν ἅμα καὶ καθάρως Ἑλληνικὸν ἐπιπτε μεγαλοπρεπὲς πρὸς τὸ ἐν πλάγιον καὶ ἀνεδείκνυε λαμπροτέρην τὴν λευκότητα τοῦ κανονικοῦ προσώπου τῆς, τὸ μαῦρον τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν τῆς καὶ τὸ εδενῶδες τῆς κόμης τῆς, τῆς πλουσίας; βροστηχιζούσης περὶ τὴν ἐτέρην τῶν παρειῶν. . . Ἦτο ἡ Παλλὰς Ἀθήνη, ἦτο ἡ ἀγροτέρα Ἀρτεμις; Ὅχι δὲν ἦτο ἐκεῖνη Θεά τις, διότι, οὐαί! ὅταν παρήλαθε πλησίον μου, εἶδον ὅτι ἡττήμιζε τὸ ἐξάσιον ἐκεῖνο κάλλος τῆς. . . τὸ ψιμύθιον!

Θελκτικαὶ καὶ ὠραῖαι Ἑλληνίδες παύσατε, ὄνομα τοῦ ἐρωτος, ἀδικούσαι τὴν καλλονὴν σας!

Ἐτυκοραντήθη δὲ καὶ ἡ νεολαία. Εἶπον προλαβόντως τὰ Ἔργα καὶ αἱ Ἡμέραι, ὅτι τὰ ἔργα καὶ ἡ διάνοια αὐτῶν δὲν ἐκτείνονται πλέον τοῦ μήχους καὶ τοῦ πλάτους τῆς Ἑρματικῆς καὶ Αἰολικῆς ὁδοῦ καὶ πέραν τοῦ Παιτυλίου. Ἄλλ' εἶναι τοῦτο ψευδέστατον. Ἦδη ὅτε χλόη ἀπέραντος καλύπτει τὰς πεδιάδας, οὐδὲ παταγοῦσιν οἱ χειμῶνες καὶ οἱ ἕτοιοι, τερπναὶ δὲ εἶναι αἱ ἐξοχαί, καὶ ἡ Μουσική ἤρχισε πληρομένη κατὰ πᾶσαν, Κυριακὴν ἀπὸ μελλούσας νηϊάδας, οἱ νέοι ἐξέτεινον μεγαλῶς τὸν ὄρζοντα τῆς δραστηριότητός των, τὴν ἐξέτεινον ἕως Πειριτωῦ καὶ Κηρησίας.

Ἀλλὰ πόθεν ἐρχόμενος φθάνει μέχρι τῶν ἀκοῶν μου ὁ πικρὸς οὗτος θρηῆνος καὶ κοπετός; Διέβη οὗτος

Θάλασσαν ἠχῆσσαν, οὐρῆ τε σκιδέντα

καὶ εἰς τὸ ποιητικόν, τὸ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰλισσοῦ ἐκτείνοντο κοιμητήριον τῶν Ἀθηνῶν σιάν τινα λευκώλεον ἐξύπνησεν ἐκ τοῦ τάφου τῆς. . .

Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν εἶδε καὶ ἀπαξ τῆς ζωῆς του τὸν Βόστρον τὴν περικαλὴν ταύτην χώραν τῶν τρυφῶν καὶ τῶν τέρψεων;

Ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θελκτικώτερον ἄλλον δὲν περιέχει τόπον. Τὰ πάντα αὐτοῦ μαγεῖα καὶ ποιήσεις! Αἱ πυκναὶ ἐπὶ τῶν κοιμητηρίων του κυπάρισσοι, τὸ κυανοῦν τῶν παραλλήλων του ἀκτῶν κύμα, οἱ λόφοι του οἱ σκιεροὶ, αἱ κῶπαι τῶν καϊκιῶν του, αἱ μὲ τὸν ἔσπερον τὰ βέυματά του διασχίζουσαι. . . καὶ ἐξόχως πάντων, αἱ παρθέναι, αἱ τρυφεραὶ καὶ θελκτικαὶ παρθέναι του! . . .

Ἄλλ' οὐαί! Πολλάκις δὲν φεῖδεται τῶν ἀγγελικῶν τούτων πλασμάτων ὁ ἀπεινὸς τοῦ Ἀχέροντος νεκροπομπός! Εὐδαίμων τις τοῦ Φαναρίου οἰκογένεια ἦτο πρὸ ὀλίγου ἢ πλουσιωτέρα κατὰ τὸν θησαυρὸν τοῦτον. Εἶχε πέντε ἀγγέλους. Τὰ εἰδόμενα αὐτῶν παρὰ τοῖς θνητοῖς ἐλέγοντο Σμαράγδα, Καλλιόπη, Πολυξένη, Ἐρυφίλη, καὶ Εὐθάλεια. Εὐθαλῆς λοιπὸν ἀληθῶς, ὡς τις καὶ ἄλλος, ἦτο ὁ κῆπος οὗτος ὁ εὐώδης καὶ παρθενικός. . . Πλὴν τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου ἦλθε θερίζον, καὶ πρώτη ἐπεσεν ἡ Σμαράγδα. Ἀπέθανεν ἡ χαριτόβουτος νέα εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ τάφος τῆς μαρμαρινὸς καὶ λευκὸς ὑψοῦται, ἐκεῖ, εἰς τὸ κοιμητήριον, τῆς λατρείας καὶ ἀγάπης τοῦ συζύγου

τῆς μνημόσυνον αείδιον. — Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ νεκροταφεῖον θελεῖ ἰδεῖ τὸν τύμβον τοῦτον μεταξὺ ὄλων διακρινόμενον, διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερος πολυθέλητος ἐκ τῆς χορείας ταύτης ἀγγελὸς ἀπέπη πρὸς οὐρανοὺς, ἡ Ἐρυφίλη. Ἐγνώρισα καὶ αὐτήν. Ἡ γλυκεῖα Ἐρυφίλη συνίστασπανίαν τινὰ ἐνωσιν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν προτερημάτων, ἦν τὸ ἀγλαίσμα τῶν δημῶν τῆς. Ἀνάστημα καὶ βᾶδισμα εἶχεν ὄντως ἀγγελικόν, ὄντως παρθενικὸν ἦθος, καὶ ἀγνήν, ἀγνήν, ὡς τοῦ βρέφους καρδίαν. Διὰ τοῦτο ζῶσαν μὲν πάντες ἠγάπον, ἀποθανοῦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ λίθοι ἐθρήνησαν! Ἐντὸς τοῦ Κερατίου κόλπου, ἀντικρυ τοῦ Φαναρίου, κεῖται ἡ ὑψητενὴς κόμη τῆς Περαιῆς (Χάσκιος). Αὐτοῦ ἐτάφη ὁ ἀγγελος, καὶ ἀπὸ τῶν οὐῶν τούτων μεμακρυσμένων τάφων, ἡ Σμαράγδα καὶ οἱ Ἐρυφίλη ἠνώθησαν ἤδη εἰς τοὺς οὐρανοὺς!

Πλὴν φεῦ! αὐταὶ ἐκάλεσαν πλησίον των καὶ τὴν μικρὰν Ἀριάδνην, κλάδον νεαρὸν τοῦ αὐτοῦ βλαστοῦ; Ἡ Ἀριάδνη, θυγάτηρ ἀδελφοῦ τῶν δύο ἐκείνων ἀγγέλων, δεκαετὴς μόλις, ἀλλ' ἐξυπνον καὶ χαριτόβουτον ὡς κόρη δεκαπενταετῆς, προώρως ἐπεπόθησε τοὺς οὐρανοὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπέπη πρὸς αὐτοὺς μειδιῶν καὶ παίζων.

Βλέπετε τὸ ἀπειρον τοῦτο πλῆθος τοῦ λαοῦ, τὸ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας συρρέον; βλέπετε τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὰς λαμπάδας, τοὺς πολυπληθεῖς αὐτοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένας, τὰς νεκρωσίμους αὐτὰς ψαλμωδίας ἀκούετε; Διασῆμου τινος ἀνδρὸς βεβαίως τελεῖται ἡ κηδεῖα; ἀνδρὸς πολυσχέτου καὶ παρὰ πάντων ἀγαπωμένου; Ὅχι! εἶναι ἡ κηδεῖα τῆς μικρᾶς Ἀριάδνης, καὶ ὁ ὄμιλος οὗτος εἶναι οἱ φίλοι καὶ γνώριμοι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐναρέτων γονεῶν τῆς. . .

Ψυχαὶ ἅγναι καὶ ἅγναι ἐντροφήσατε εἰς οὐρανοὺς!

Ἐγὼ ὁ γνωρίσας ὑμᾶς τοσοῦτον καὶ ἀγαπήσας, ἐπέπρωτο ἀπὸ τῆς ξενιτείας μου ὄχι τὴν εὐτυχίαν σας, ὄχι τὰ κάλλη σας, ὄχι τοὺς γάμους σας νὰ ὑμνήσω, ἀλλὰ τὸν πικρὸν νὰ χαράξω ἐπιτάφιόν σας!

ΓΟΡΓΙΑΣ.